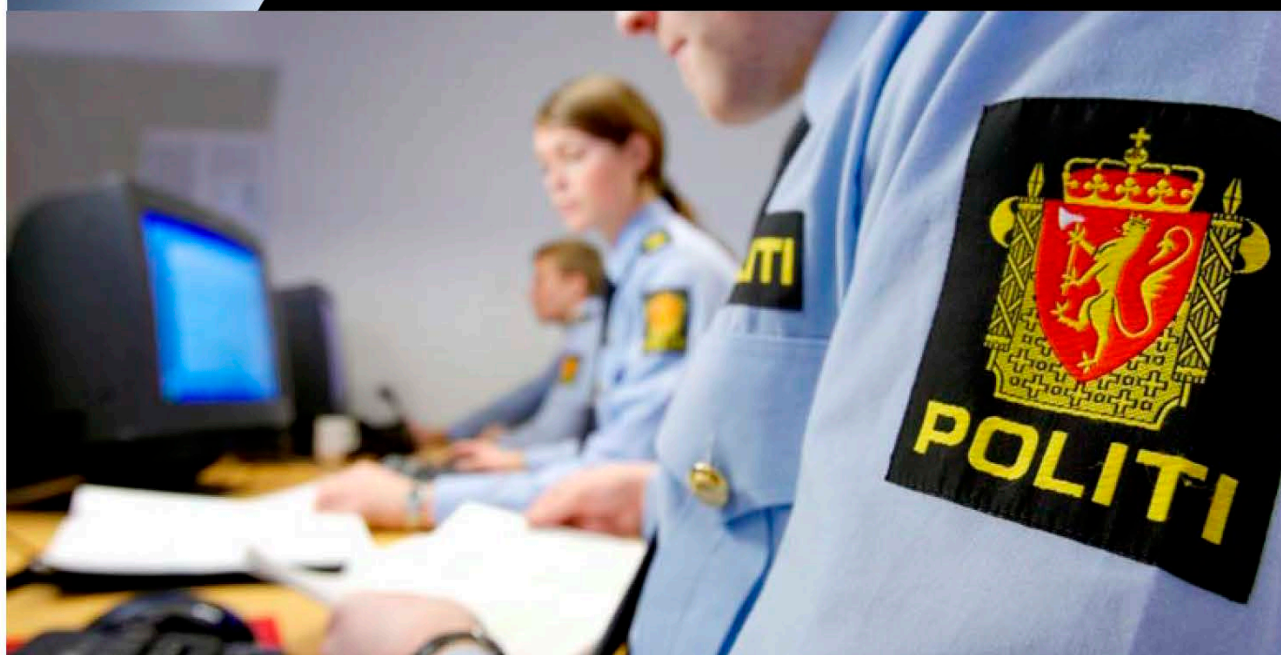

POLITIHØGSKOLEN

POLITETS TRENING PÅ BRUK AV FYSISK MAKT:
EN EVALUERING I LYS AV UTVALGTE ARBEIDSKRAV

Aun Hunsager Andresen

MASTER I POLITIVITENSKAP 2012

Tittel: Politiets trening på bruk av fysisk makt: En evaluering i lys av utvalgte arbeidskrav.

Student: Aun Hunsager Andresen

Veileder: Jon Strype

Summary

This research examines police in-service training in the use of physical force. An important perspective has been whether training provides police officers with the capacity to solve their tasks within the framework of Norwegian rules and regulations. My approach to the problem reads:

"Is the training in the use of physical force good enough to allow police officers achieve usable skills that do not interfere with the rules and regulation of Norwegian law? And what may explain the differences in skill level? "

I have measured the effect of the in-service training given in 2011, by testing a group of officers in to different precincts. One precinct has conducted the annual in-service training in 2011, while the second district has completed the annual in-service training in addition to weekly brief sessions of additional training. The measuring instrument is based on the test used by the Norwegian police university college during the students' examination in the use of physical force.

Through testing I wanted to measure whether short sessions of extra training would provide an additional effect on top of the annual in-service training. I also wanted to find out what effect the ordinary training provided. Next to testing I had the survey data which could provide more information about the two groups of officers.

The skill levels I found have been assessed in terms of whether they will be applicable in the use of force situations. I've used sports theory to describe and justify why different skill levels have different potential when they are to be applied in use of force situations. This theory helps to support the findings from the tests.

In this research, I also wanted to draw attention to the possible consequences of varying skill levels. To be able to say something about this I based my discussions on how the rules and regulation of the law describes what is expected of the police in use of force situations. The

quality of the different skill levels were discussed on the basis of what is described in these rules and regulations. Next to the theory I also used my survey data obtained before the final tests. I choose questions that could confirm or weaken my assumptions of possible consequences.

To be able to say something about the possible causes of the different skill levels I found initially, I have accounted for the police basic training in recent times. I have also shown what has been provided by the in-service training.

The findings show that Norwegian police officers don't have an equal level of skills. There are greater differences between young and old officers, than the differences found between the two districts in my research project. Officers with more than 5 years of service have in general insufficient skills. This confirms that the training has not been good enough and that in-service training has not been sufficient. Young officers have received basic training which to a greater degree has been adapted to the demands of the use of force situations. They achieve better results, and have higher skill levels even prior to the in-service training. The findings show that the impact of the in-service training is not sufficient for those who lack basic skills. They don't achieve skills that are applicable in use of force situations.

My research also shows a connection between skill level, how the officers use force, and how they experience use of force situations. The skill level has bearing on how much the legal techniques are used, and to which extent pepperspray and telescopic truncheon are used to replace use of physical force. It also has significance to how the officers feel they can comply with the rules and regulation in use of force situations, and for experienced levels of stress during the arrests.

These findings are used as an argument in my discussions. I argue that different skills will lead to different assessments of what is necessary and proportionate levels of force. It will also have a bearing on whether the police can exercise defensible and legal techniques.

I have not found a significant effect of the additional training given to one of the police precincts in my research project, but I have argued that different kinds of effects are present anyway.

Forord

Jeg har hatt stor glede av å jobbe ut denne masteroppgaven. Helt fra første dag har det vært en læringsprosess. Det er nesten litt trist å tenke på at først nå på tampen av arbeidet har jeg den kunnskapen som trengs for å gjøre en slik jobb. Det var nå jeg skulle startet.

I arbeidet med oppgaven har jeg støtt på flere utfordringer. Innenfor norsk politivitenskap har det ikke vært gjort tilsvarende studier. Dette har gitt meg noen utfordringer hva angår struktur på oppgaven, men også i forhold til det metodologiske.

Den kreative delen av prosessen har vært det mest givende. Å se hvordan de ideene som ble født har utviklet seg og resultert i en helhetlig oppgave, er en god følelse. Å kunne få anledning til å bidra med å utvikle ny kunnskap er også en viktig del av min motivasjon. Det er et privilegium å få muligheten til å fordype seg i et fagområde basert på tanken om at utviklingen, også innenfor et politioperativt fag, kan gjøres den akademiske veien.

At dette arbeidet har vært mulig, skyldes i stor grad tilretteleggingen fra Politihøgskolen. Dersom jeg ikke hadde fått tid til å bruke deler av arbeidstiden på dette, så hadde prosjektet blitt vesentlig mer langvarig.

Som småbarnsfar må jeg allikevel mest av alt takke min kone Vibeke. Uten hennes forståelse hadde dette ikke latt seg gjøre. Å bære over med en mann som har hodet sitt et annet sted kan være en prøvelse! Til Aurora, Adrian og Leah Maria; Pappa er ferdig nå.

Faglig må jeg rette en stor takk til min veileder Jon Strype. Hans kompetanse, overblikk og tålmodighet har vært en stor hjelp. Det er han som har gitt meg ferdighetene til å gjøre ideene om til en strukturert oppgave i den rette akademiske formen.

Jeg vil også rette en takk til Anders Lohne Lie. Takk for oppmuntring og interesse for dette arbeidet. Jeg må også takke Einar Jakobsen for hjelp til å gjennomføre testingen.

Til slutt må jeg takke biblioteket ved Camilla Pelligrini og Kjersti Dahlskås Urnes, samt Arild Andresen, Hege Hunsager Dagsland, Stein Eriksen, Frode Rislå, Birgitte Ellefsen, Simon Curwen, Kristian Lambine og Bjørn Tore Seter for ulike bidrag i arbeidet med oppgaven.

Grimstad 12.12.12

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Forord	iii
Tabelloversikt	vi
Figuroversikt	viii
1. Innledning	1
1.1 Politiet som maktapparat	1
1.2 Bakgrunn	4
1.3 Begrepsavklaringer	6
1.4 Problemstilling	8
1.5 Oppbygning av oppgaven	9
2. Introduksjon og teori	11
2.1 Aktuelle studier av politiets bruk av makt og trening på bruk av makt	11
2.2 Arrestasjonsteknikkopplæringen	18
2.2.1 Historikk	18
2.2.2 Skolens undervisning	21
2.2.3 Politiets vedlikeholdstrening	23
2.3 Juridiske rammer og prinsipper for politiets bruk av fysisk makt	25
2.3.1 Lov, instruks og rundskriv	26
2.3.2 De polisiære grunnnormer	33
2.3.3 Maktpyramiden	37
2.4 Innlæring av tekniske ferdigheter	39
2.4.1 Stadier ved motorisk læring	39
2.5 Teorier om situasjonelle arbeidskrav i forhold til stress og spenning	42
2.5.1 Emosjonell spenning	43
2.5.2 Motoriske ferdigheter under påvirkning av stress og spenning	45
2.5.3 Forhold som kan regulere eget stressnivå	47
3. Design og metode	51
3.1 Valg av forskningsdesign	51
3.2 Beskrivelse av utvalgene	52
3.3 Prosessen med å komme frem til samarbeidspartnere og valg av utvalg	53
3.4 Måleverktøy	54

3.4.1	Testskjema for vurdering av ferdighet i arrestasjonsteknikk	54
3.4.2	Spørreskjemaer	56
3.5	Gjennomføring av tester i eksperiment og kontrollgruppe.	57
3.6	Undervisningsopplegg for eksperimentgruppa (tiltak)	59
3.7	Undervisningsopplegg for kontrollgruppa	60
4.	Resultater	61
4.1	Kjennetegn ved de to utvalgene som deltok i undersøkelsen	61
4.2	Sammenlikning av utvalget i distrikt A med resten av de operative i distrikt A	65
4.3	Testresultater	67
4.4	Spørreskjemaresultater innhentet etter treningsperioden	71
4.4.1	Synet på kortleksjonene i distrikt A.....	71
4.4.2	Sammenlikning av distrikt A og B etter posttest	73
4.4.3	Sammenlikning av unge og eldre tjenestepersoner	78
5.	Diskusjoner.....	81
5.1	Reliabilitet.....	81
5.2	Validitet	82
5.3	Ferdighetsnivåer	91
5.3.1	Hvilke ferdighetsnivåer fant jeg i undersøkelsen?	91
5.3.2	Konsekvenser av ferdighetsnivåene.....	95
5.3.3	Mulige årsaker til ulikt ferdighetsnivå.....	107
5.4	Hjelper utvidet trening?	112
5.5	Tro på egen mestringsevne	115
6.	Konklusjon.....	116
7.	Anbefalinger	119
	Litteraturliste	121
	Appendiksoversikt.....	126

Tabelloversikt

Kjennetegn ved de to utvalgene som deltok i undersøkelsen:

Tabell 1: Testpersoner fordelt på distrikt og tjenestetid.....	61
Tabell 2: Hvor viktig er arrestasjonsteknikk for å gjøre deg trygg når du skal bruke makt?....	62
Tabell 3: I hvilken grad vil årets trening påvirke ferdighetene dine i arrestasjonsteknikk?.....	62
Tabell 4: I hvilken grad er du motivert for årets trening i arrestasjonsteknikk.?.....	63
Tabell 5: Testpersonenes syn på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk.....	64
Tabell 6: Hvor mange ganger har du brukt fysisk makt for å pågripe det siste året?.....	64

Sammenlikning av utvalget i distrikt A med resten av de operative mannskapene i A:

Tabell 7: I hvilken grad tror du at arrestasjonsteknikktreningen vil påvirke dine Ferdigheter?.....	65
Tabell 8: Synet på egen motivasjon i forbindelse med trening i arrestasjonsteknikk.....	66
Tabell 9: Synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk.....	66

Testresultater:

Tabell 10: Testresultater fra pretest og posttest i politidistrikt A (intervensjonsgruppa) og politidistrikt B(kontrollgruppa).....	67
Tabell 11: Størrelsen på endring fordelt på testpersonene.....	69
Tabell 12: Antall på et anvendbarhetsnivå på pretest og posttest.....	70
Tabell 13: Antall bestått eller i bruk av håndjern og sideleie- fordeling på distrikt.....	71

Synet på kortleksjonene i distrikt A:

Tabell 14: I hvilken grad har du gjennomført kortleksjonene hver uke som planlagt i 2011?.....	72
--	----

Tabell 15: I hvilken grad har kortleksjonene vært viktig for å heve nivået på ferdighetene dine i AT?.....	72
--	----

Sammenlikning av distrikt A og B etter posttest:

Tabell 16: I hvilken grad føler du at treningen i 2011 har økt ferdighetene dine i arrestasjonsteknikk?.....	73
--	----

Tabell 17: Dersom du har brukt det du har trent, lyktes du med det du forsøkte på?.....	74
---	----

Tabell 18: I hvilken grad har du brukt pepperspray eller batong fordi du føler deg utrygg på pågripelsesteknikk?.....	75
---	----

Tabell 19: I hvilken grad er dine ledere opptatt av hvordan du bruker makt under tjenesteutøvelsen?.....	76
--	----

Tabell 20: I hvilken grad føler du at du er i stand til å gjennomføre forsvarlig og forholdsmessig bruk av makt.?.....	76
--	----

Tabell 21: I hvor stor grad har du følt stress, angst og høy puls i de situasjonene der du forstår at du må bruke fysisk makt for å pågripe en arrestant?.....	77
--	----

Sammenlikning av unge og eldre tjenestepersoner:

Tabell 22: Forskjeller i synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk basert på Tjenesteerfaring.....	78
--	----

Tabell 23: Testpoengsum på de innledende testene fordelt på tjenestetid.....	79
--	----

Figuroversikt

1. Maktpyramiden.....	7
2. Gjennomføring av studien.....	9
3. Front halsgrep.....	19
4. Spenningskurven.....	45
5. Anvendbarhetsskala.....	56
6. Anvendbarhetsskala med resultater.....	68

1. Innledning

I denne studien har jeg tatt for meg politiets trening på bruk av fysisk makt. Jeg har målt hvilket utbytte politiet oppnår med den treningen som gjennomføres i politidistriktene. Jeg vil redegjøre for det jeg mener avgjør om treningen har gitt tilfredsstillende effekt. At en ferdighet skal la seg anvende i operativt politiarbeid vil være målestokken. Problemstillingen jeg har valgt, lyder:

«Er treningen på bruk av fysisk makt god nok til at mannskapene oppnår anvendbare ferdigheter som ikke kommer i konflikt med hjemmelsgrunnlaget? Og hva kan forklare ulikt ferdighetsnivå?»

Jeg ønsker at denne oppgaven skal vise at politiets bruk av makt er noe særegent. Hva politiet har anledning til å gjøre har både etiske og juridiske perspektiver. Hvilket ferdighetsnivå politiet bør ha må derfor sees i lys av de forventningene samfunnet har til politiet. Gjennom oppgaven ønsker jeg å synliggjøre hvordan ferdighetsnivå og valg av teknikker alltid må sees i lys av de rammene politiet har for å utøve fysisk makt. Målet er at disse sammenhengene skal bli mer transparente, slik at bruk av fysisk makt ikke blir en gråsonerområde der man ikke helt har kontroll på hva norsk politi egentlig gjør.

1.1 Politiet som maktapparat

Før jeg går nærmere inn på oppgavens tema vil jeg reflektere litt over politiets rolle som maktapparat. Gundhus og Larsson (Gundhus & Larsson, 2007) er opptatt av hva som kjennetegner politiet, og at dette er enda viktigere i en tid der stadig flere aktører tar over politioppgaver i samfunnet (Gundhus & Larsson, 2007). Jeg skal ikke gå inn på ulike betraktninger om alt som kan sies å være innenfor politiets mandat, men politiet som maktapparat er noe særegent. Det er noe som kjennetegner politiet som institusjon. Bayley (1990) mener at politiet kjennetegnes av at de er autorisert til å bruke fysisk makt og vold i den offentlige sfære (Bayley, 1990). Gundhus og Larsson poengterer også dette som gjeldende i Norge. De mener at et særtrekk ved dagens politi, som skiller dem fra annen polisier virksomhet, er at politiet i ytterste konsekvens har rett til å benytte makt og tvangsmidler overfor landets borgere (Gundhus & Larsson, 2007). Bittner (1970) fremhever også dette som det mest karakteristiske ved politiet. De kan bruke makt for å håndheve

loven (Bittner sitert i Klahm & Tillyer, 2010). Denne karakteristikken kan man finne igjen i emneplanen til arrestasjonsteknikkfaget på Politihøgskolen:

”Politiet er det eneste sivile maktapparat som i fredstid legalt kan benytte fysisk makt overfor borgere. Det er svært viktig at polititjenestemenn behersker teknikker som gjør dem i stand til å utføre krevende pågripelser samtidig som sikkerheten til gjerningspersoner, publikum og tjenestemenn blir ivare tatt på en god måte.”(Politihøgskolen, 2011).

Sitatet over viser at Politihøgskolen mener at retten til å bruke makt kommer med en rekke forutsetninger. Man skal klare å gjennomføre krevende pågripelser samtidig med at man ivaretar sikkerheten både til seg selv, publikum og dem man bruker makt ovenfor. Slik jeg ser det er politiet gitt *tilliten* til å bruke makt nettopp fordi publikum har forventninger til at politiet har ferdigheter til å utføre dette på en god måte. Med mandatet følger noen forventninger.

Harald Grimen er med på å gi begrepet tillit et innhold. Han sier at å stole på noen er å *handle med få forholdsregler*. Få forholdsregler er tillitens mest allmenne kjennetegn. En tillitsgiver gir fra seg eller benytter seg ikke av sin mulighet til å øve kontroll og innflytelse (Grimen, 2009). For politiet vil tillitsgiveren være publikum. Både befolkningen generelt, og de som kommer i kontakt med politiet som følge av lovbrudd eller forseelser, vil være tillitsgivere. Grimen sier også at med tilliten følger en *forventning* om tillitsmottakerens *pålitelighet*. Politiet er en slik tillitsmottaker. Grimen mener også at relevant viten for en tillitsgiver er tillitsmottakerens *velvillighet*. Han skriver også noe som jeg synes bør være interessant for politiet ” *I samhandling med profesjonelle gjelder forventningene profesjonalitet. Yrkesutøveren må selv om han er motvillig opptre profesjonelt.*” (Grimen, 2009, s.39). Jeg vil også trekke frem noe av det han skriver om tillit til institusjoner. En moralsk troverdig institusjon bygger på fire kjerneverdier: *sannferdighet, å holde løfter, rettferdighet og solidaritet*. Når de som arbeider der følger disse verdiene vet man at man kan stole på personene, fordi man vet at de er motivert av disse verdiene (Grimen 2007).

Innholdet i tillitsbegrepet er en god indikator på at politiet som institusjon bør være profesjonelle i sin måte å bruke makt på, samtidig med at de ivaretar de etiske sidene ved maktutøvelsen.

Hver gang politiets maktbruk kritiseres i media, blir politiets tillit utsatt for press. Obiora saken fra Trondheim er et eksempel på dette. Her omkom en mann som måtte pågripes med makt. Dette skyldtes at brystkassen hans ble presset så hardt mot underlaget at han ikke fikk puste. Politiets adferd i en sak som denne korresponderer ikke med folks forventninger til yrkesutøvelsen. Dersom tolkningene til Grimen stemmer, skulle dette tilsa at tilliten kan svekkes.

Obiora saken er et eksempel på at politiets maktbruk blir satt under lupen når noe går veldig galt. I disse tilfellene vil publikum og rettsvesenet reagere på tjenesteutøvelsen. Disse sakene er allikevel sjeldne. I de fleste tilfeller blir ikke den pågripne alvorlig skadet. Dette betyr ikke nødvendigvis at maktbruken er av høy kvalitet. Politiets maktbruk går ofte ut over personer som i liten grad evner å kritisere politiets adferd i ettertid. Dette kan i sin tid føre til at uønsket praksis får fortsette

Politiets tillit er ikke eksklusivt for den lovlidige delen av befolkningen. Bruk av makt bør kunne gjennomføres på en måte som ikke svekker tilliten til politiet i noen deler av befolkningen.

Grimen sier at tilliten innebærer at man tar få forholdsregler, og at mistilliten innebærer at man tar mange forholdsregler (Grimen, 2009). God kvalitet på maktanvendelsen kan sikre at de som skal pågripes ikke forventer unødvendig, uforsvarlig eller uforholdsmessig maktbruk fra politiets side. En slik forventning kan føre til at politiets jobb blir farligere dersom "forholdsreglene" innebærer mer motstand mot den jobben politiet skal utføre.

Denne oppgaven vil ta for seg politiets bruk av fysisk makt. Et sentralt spørsmål vil være hva som skal til for å etterleve forventningene som ligger der hos publikum, men også for at den enkelte tjenesteperson skal kunne oppfylle de forventningene som ligger hos lovgiveren.

1.2 Bakgrunn

Siden 2005 har jeg vært ansatt som faglærer i arrestasjonsteknikk på Politihøgskolen. I denne perioden har jeg vært med på å forandre faget til slik det fremstår i dag. Mye av arbeidet som har blitt gjort, har vært rettet mot å utvikle teknikker og metoder som i større grad skal kunne anvendes i praksis i operativt politiarbeid der fysisk maktanvendelse er aktuelt. Arbeidet på skolen har resultert i ny eksamensform for studentene, ny lærebok, og ny instruktørutdanning. Som faglærer er jeg en del av en faggruppe som synes disse endringene har resultert i at studentenes ferdighetsnivå er hevet, og en bedret kommunikasjon med etaten. Derfra til å anslå at endringene på skolen fører til et mer kompetent politikorps er ikke selvsagt. James J. Fyfe beskriver noe som er velkjent om forholdet mellom politiutdanning og praksis:

“When sergeants and older officers give young cops those fabled instructions to “forget what they told you in the police academy, kid, you’ll learn how to do it in the streets” formal training is instantly and irreparably devalued” (Fyfe, 1996).

Sitatet setter fingeren på problemer knyttet til å skape en endring av en politikultur dersom man ønsker å gjøre dette utelukkende gjennom å øke ferdighetene til de som er under utdanning. Det gir et hint om at mye av den praktiske opplæringen i etaten fortsatt bærer preg av en form for “mester-svenn” opplæring, der de yngre går i “fotsporene” til de eldre (Hiim & Hippe, 1998). Dette er en modell som er fremtredende allerede under grunnutdanningen vår, der man har en veileder gjennom et helt praksis år. Graner (2004) fremhever også dette som en del av yrkeskulturen i Sverige. I aspiranttiden er det lederne ute som setter sitt preg på hvordan de unge utvikler seg som tjenestepersoner. (Granér, 2004)

Hva skal da til for at det arbeidet Politihøgskolen har gjort skal ha en effekt i politietaten? Og er det vi har gjort tilstrekkelig? Studentene har i dag 74 timer undervisning i faget fordelt på 3 studieår, noe som tilsvarer om lag 2 «arbeidsuker» med trening. I tillegg legges det ned egentrening. Studentene trener på å lære seg teknikk, samt at de trener på å kombinere teknikk og taktikk når de skal pågripe en person som gjør motstand. Oppgaven vil vise at fagets struktur har endret seg mye de siste årene.

Hvordan gjennomføres vedlikeholdstreningen i bruk av fysisk makt, og hva skal til for å få et godt resultat av treningen blant gruppen som utgjør dagens operative politipersonell i Norge? Hvilket ferdighetsnivå de eldre har, vil ha betydning dersom man følger tankegangen om hvordan de yngre tjenestepersonene formes.

Perspektiv

Hvilke krav er det naturlig å stille til resultatet av treningen? Skal vi måle antall timer trening eller skal vi ha fokus på hvilket ferdighetsnivå mannskapene bør ha? Dette er et viktig perspektiv i denne studien.

Det er ikke nødvendigvis noen sammenheng mellom antall timer trening og ferdighet i den forstand at man automatisk kan slutte at mannskapene kan det man har øvd på. Dette gjelder spesielt dersom man ikke har noen kunnskap om hvor mye man må trene for å oppnå konkrete ferdigheter. Slik jeg ser det er det ikke noen tradisjon i politiet for å mene noe om hvor mye man må øve for å tilegne seg konkrete ferdigheter. I dag vil de ulike operative disiplinene måtte dele de 40 timene med årlig trening mellom seg. Her er det en dragkamp mellom taktikk, skyting og arrestasjonsteknikk på de årlige programmene for vedlikeholdstrening.

Politietaten har en lang rekke operative ferdigheter som mannskapene skal beherske. For meg blir det viktig å huske den helheten som arrestasjonsteknikken er en del av. Mye vil være et kompromiss mellom behov og tid til rådighet i den operative treningen. Jeg tror allikevel det er viktig at man våger å spørre hva som skal til av trening for at en ferdighet skal la seg anvende i praksis. Bruce K. Siddle skriver at det første man må gjøre er å identifisere hvilket stressnivå en ferdighet skal virke under, deretter kan man utvikle hensiktsmessige teknikker og treningsmetoder (Siddle, 1995). Med dette antyder han at man i større grad må vite hva situasjonen ute krever av oss, før man bestemmer hvilken trening som skal gis.

Dersom man, som Siddle skriver, er opptatt av hva situasjonen ute krever, vil det være lettere å være kritisk til om treningstilbudet forbereder mannskapene godt nok på de situasjonene de vil møte i sin arbeidshverdag.

Eget ståsted

Som faglærer ved politihøgskolen har jeg utviklet et forhold til det faget jeg skal forske på. Jeg har deltatt i prosessen med å utarbeide nytt læremateriell og ny eksamensform på skolen, og jeg har vært med på å planlegge og gjennomføre den nye instruktørutdanningen til Politihøgskolen. Denne tilknytningen byr på noen utfordringer. I min situasjon vil det være lett å ta for gitt at det vi underviser på skolen, samt formen vi underviser i er så bra at fremtiden kun dreier seg om å misjonere budskapet vårt ut til flest mulig. Dette forutsetter imidlertid at skolens pensum objektivt sett er det beste innenfor hjemmelsgrunnet til norsk politi. Jeg ønsker å være bevisst på disse tingene, og har derfor problematisert hva vi kan forvente med den treningen som tilbys i etaten.

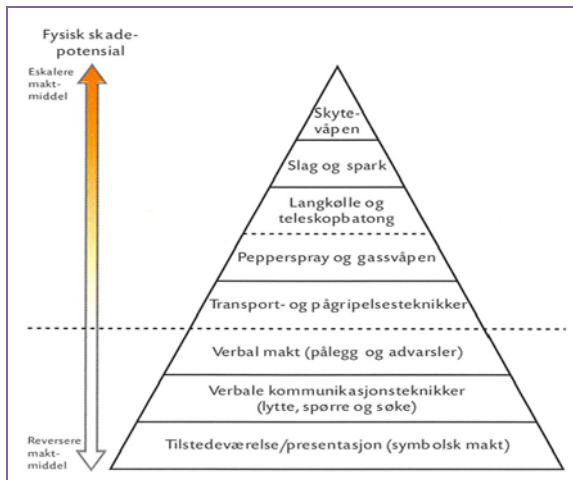
1.3 Begrepsavklaringer

Før jeg gir en mer inngående presentasjon av problemstillingen, vil jeg beskrive noen begreper som kan være med på å gi en forforståelse for hvordan problemstillingen min skal forstås. Det kan også ha betydning når begrepsvaliditeten skal diskuteres.

Fysisk makt

I oppgaven refererer jeg til begrepet "fysisk makt". Maktutøvelse kan ta mange former og følgelig kan det defineres på flere måter. Oppgaven min er rettet mot politiets lovlige fysiske maktbruk der politiet selv tar initiativet til å bruke makt for å gjennomføre en lovlig pågripelse eller innbringelse.

For å plassere fysisk makt i forhold til annen maktbruk/ andre maktmidler kan en ta utgangspunkt i en maktpyramide (figur 1). Her er politiets skarpeste maktmiddel øverst i pyramiden, mens det laveste maktmiddelet er plassert nederst. I denne beskrivelsen har jeg valgt å definere fysisk makt som alt fra "transport og pågripelsesteknikker" opp til og med "langkølle og teleskopbatong". Slag og spark er en del av repertoaret i nødverge som ikke omfattes av denne oppgaven. Bruk av skytevåpen omhandles heller ikke. Kommunikasjon kan også være makt, men denne delen av maktbruken omfattes heller ikke under min definisjon av fysisk makt.

Figur 1. Maktpyramiden (Lie & Lagestad, 2011)

Hjemmelsgrunnlaget for bruk av makt

Hjemmelsgrunnlaget er alle de lover, instruksjoner og rundskriv som regulerer politiets bruk av makt. I min oppgave vil jeg referere til politiloven, Politiinstruksen, Våpeninstruksen og ulike rundskriv forfattet av Justis og Politidepartementet, og nå Politidirektoratet.

Arbeidskrav

Et sentralt begrep i min oppgave vil være "arbeidskrav". Betydningen av ordet i min oppgave relaterer seg til bruken av ordet innenfor prestasjoner i idrett. I analysen av hva som kreves av ferdigheter i en idrett vil man lage en arbeidskravsanalyse. Den vil synliggjøre hvilke egenskaper og ferdigheter som kreves for å lykkes i en konkret idrett. Arbeidskravsanalysen danner grunnlaget for en kapasitetsanalyse hos den enkelte utøver.

"Ved å sammenlikne utøverens kapasitet med verdiene i arbeidskravsanalysen synliggjøres utøverens utviklingsområder. Treningen må planlegges og gjennomføres med tanke på å redusere gapet (differansen) mellom utøverens kapasitet og arbeidskravet i konkurranseøvelsen" (Olympiatoppen, 2012).

I min oppgave vil det være sentralt å identifisere de arbeidskrav som tilligger politiets bruk av fysisk makt i tjenesten.

Anvendbarhet i polititjeneste

I studien er begrepet «*anvendbarhet*» sentralt. Jeg vil måle i hvilken grad ferdighetene kan anvendes i polititjeneste. Jeg har definert flere arbeidskrav som må oppfylles for at en ferdighet skal være anvendbar:

- Mannskapene må inneha ferdigheter som er så godt innlært at det er mulig, *rent fysisk*, å utføre dem under pågripelser der en arrestant gjør motstand.
- Ferdighetene må fungere i situasjoner med stress, angst og høy puls.
- Ferdighetene må være så gode at man kan overholde hjemmelsgrunlaget etter intensjonene i lov, instruks og rundskriv.

I studien vil dette være sentralt hvordan jeg operasjonaliserer målingen av disse tingene.

1.4 Problemstilling

«Er treningen på bruk av fysisk makt god nok til at mannskapene oppnår anvendbare ferdigheter som ikke kommer i konflikt med hjemmelsgrunlaget? Og hva kan forklare ulikt ferdighetsnivå?»

I innledningen har jeg tatt med noen betraktninger om politikultur, tillit og publikums forventninger. Dette vil være et bakteppe for studien. Problemstillinger knyttet til maktmisbruk og politivold vil ikke omfattes av denne oppgaven.

Problemstillingen viser at studien vil ha fokus på mer enn en ting. Jeg vil se på hvilken fremgang i ferdighet som oppnås gjennom vedlikeholdstreningen, hvilke konsekvenser ferdighetsnivå kan føre til sett i lys av arbeidskravene, samt hva som kan forklare ulikt ferdighetsnivå.

Jeg vil ta for meg politiets trening på bruk av fysisk makt der jeg blant annet vil studere effekten av to opplegg for vedlikeholdstrening. For å besvare problemstillingen ønsker jeg å måle ferdighetsnivået til mannskapene både før og etter vedlikeholdstreningen. Å måle kvaliteten på politiets trening i bruk av fysisk makt har ikke vært gjort tidligere i norsk sammenheng. For å få mer kunnskap om utvalgene, vil jeg bruke spørreskjemadata.

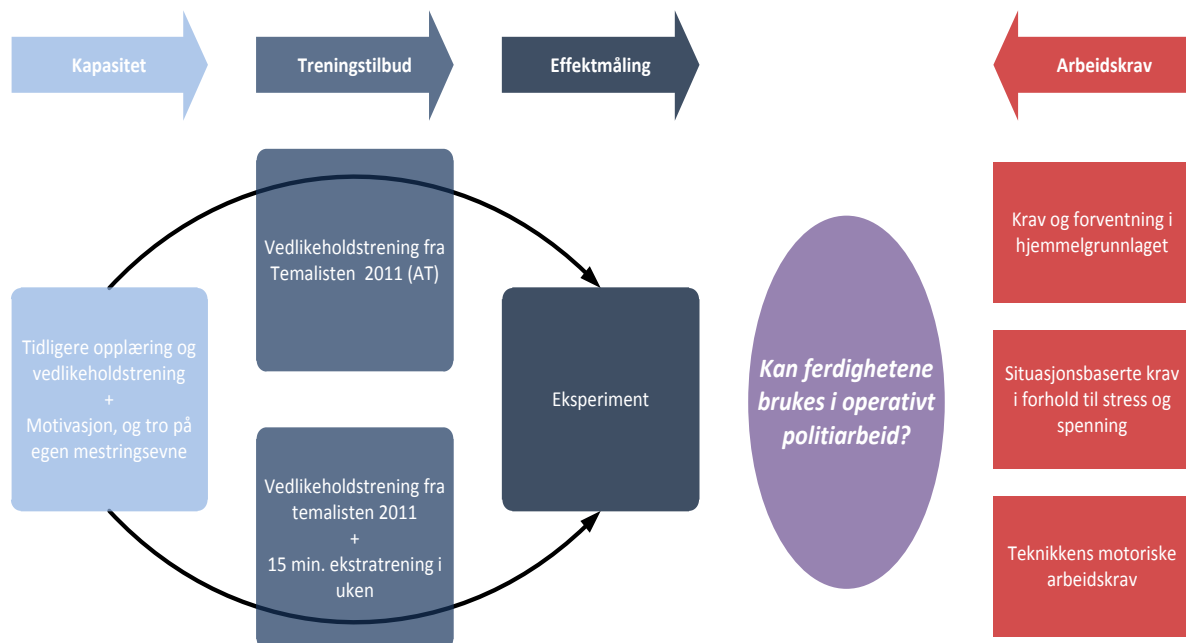
For å kunne si noe om mulige konsekvenser av ulikt ferdighetsnivå vil jeg bruke både teori og spørreskjemadata innhentet før avsluttet testing. I tillegg vil testresultatene bli brukt.

Med denne problemstillingen vil det sentrale være om politiets trening setter mannskapene i stand til å utføre de oppgavene de er pålagt innenfor de rammene de er gitt. Jeg vil således synliggjøre hvilke arbeidskrav jeg mener kjennetegner bruk av fysisk makt i politiet. Ved å synliggjøre arbeidskravene kan jeg vurdere om kapasiteten mannskapene har, korresponderer med de kravene som jeg har identifisert.

Den gjennomgående tanken er at det bør være et samsvar mellom det treningstilbudet mannskapene mottar, og de kravene de blir stilt overfor. Vi kan ikke forvente en gitt kvalitet på tjenesteutøvelsen dersom vi ikke gir mannskapene ferdigheter til å oppnå dette.

1.5 Oppbygning av oppgaven

Jeg har laget en modell (figur2) som synliggjør temaområde jeg ønsker å belyse i denne oppgaven. I teksten under vil jeg belyse denne modellen som grunnlag for oppbygningen av oppgaven.

Figur 2. Gjennomføring av studien

Jeg vil begynne studien med å se på tidligere forskning på politiets trening. Dette vil bidra til å øke forståelsen for temaets betydning. I tillegg vil det gi kunnskap om temaet som jeg kan ta med meg i den videre behandlingen og i diskusjonen av funnene.

Neste del vil være å se på hvilken kapasitet politibetjentene har blitt utstyrt med gjennom grunnopplæring og vedlikeholdstrening. Dette vil ha betydning for å forstå funnene jeg presenterer i resultatkapitlet (kapittel 4).

Videre vil jeg redegjøre for arbeidskravene som politiets maktbruk formelt vil bli vurdert opp mot. Den lovlige maktbruken er regulert i lov, instruks og rundskriv. Her ligger det en rekke forventninger til hvordan politiet skal bruke fysisk makt. Kvaliteten på mannskapenes ferdigheter må sees i lys av disse kravene og forventningene som er beskrevet i introduksjonskapitlet (kapittel 2).

Selve den *fysiske* gjennomføringen av en pågrep innebærer også en rekke arbeidskrav. Kaminski og Martin beskriver hvordan man i USA har fått en dreining der man har fjernet seg fra et fokus på kampsport og heller valgt å fokusere på disipliner som idrettspsykologi og treningsfysiologi (Siddle 1995, sitert i Kaminski & Martin 2000). Jeg ønsker å se nærmere på dette. For at jeg skal kunne forklare funn knyttet til ferdigheter, tar jeg derfor med litteratur fra idrettsteori der krav til inntrening av motoriske ferdigheter blir presentert. Det er viktig å vite noe om hvilken treningsprosess man må igjennom for å oppnå de ferdighetene man tilstreber. Det vil også bli tatt med litteratur som belyser faktorer som spiller inn når ferdigheter skal fungere under stress og spenning. Kaminski og Martin beskriver hvordan dette i for liten grad har blitt tatt hensyn til når man skal omsette ferdigheter i praksis (Kaminski & Martin 2000).

De ulike redegjørelsene blir å betrakte som en arbeidskravsanalyse for politiets bruk av fysisk makt.

I oppgaven vil jeg måle effekten av to ulike metoder å gjennomføre vedlikeholdstreningen på. I hvilken grad de to måtene å gjennomføre vedlikeholdstreningen har hatt tilstrekkelig effekt, må sees i lys av arbeidskravene, både de formelle rettslige og de uformelle motoriske og situasjonsbaserte. Testene blir på et vis en kapasitetsanalyse av politiets ferdigheter. Det vil danne grunnlaget for diskusjonen av funnene.

I metodekapitlet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har målt de to ulike modellene for vedlikeholdstrening. Arbeidskravene vil angi rammene for hvordan testingen gjennomføres. Det gjennomgående vil være hva som skal til for at ferdighetene skal kunne brukes i operativt politiarbeid. I metodekapitlet vil jeg også redegjøre for innsamling av spørreskjemadata som ble samlet inn for å få mer kunnskap om utvalgene, samt at de skulle utdype sammenhengen mellom ferdighet og synet på en del spørsmål knyttet til bruk av fysisk makt.

Funnene fra testene vil bli presentert i eget kapittel og sammenstilt med spørreskjemadata som er innhentet i forbindelse med pretest og posttest.

I siste del av oppgaven vil jeg diskutere ulike sider av hovedproblemstillingen i lys av den empiriske undersøkelsen og teorien.

Til slutt vil jeg presentere noen anbefalinger knyttet til politiets trening basert på funnene og diskusjonene.

2. Introduksjon og teori

I dette kapitlet vil jeg presentere tidligere forskning på politiets trening, og politiets bruk av makt. Jeg vil videre presentere historikk rundt politiets opplæring i bruk av fysisk makt. Dette vil gi en innføring i hvilke ferdigheter dagens operative polititjenestepersoner har blitt gitt for å kunne bruke fysisk makt. Jeg vil også presentere de juridiske rammene som må legges til grunn når kvaliteten på politiets maktbruk skal vurderes. Til slutt vil jeg presentere idrettsteori som beskriver prosessen man må igjennom for å tilegne seg motoriske ferdigheter som skal fungere i stressituasjoner.

2.1 Aktuelle studier av politiets bruk av makt og trening på bruk av makt

Det har vært gjort lite forskning i Norge på det operative fagfeltet. Innenfor faget arrestasjonsteknikk er det hovedsakelig to studier som er relevante i denne sammenhengen, og som har bidratt til å vekke min nysgjerrighet når det gjelder etatens ferdighetstrening.

I 2008 gjorde faglærer på Politihøgskolen i Bodø, Pål Lagestad, en kvalitativ observasjonsstudie der han var med på patrulje for å observere politiets maktbruk. Funnene viser blant annet at politiet får lite trening i å bruke makt gjennom yrkesutøvelsen. Funnene viser også at kvaliteten på maktbruken er av svært varierende kvalitet som følge av at politiet mangler ferdigheter. Noen mener at teknikkene er vanskelige å lære, og at de ikke virker ute i gata. Dette kan føre til at de modifierer teknikkene på en måte som gjør dem farlige (Lagestad, 2008). Videre oppsummerer han:

” One may ask whether it is reasonable that the only group that is allowed, indeed obligated, to use force in our society does not have the skills necessary to solve assignments in the most lenient way possible” (Lagestad, 2008, s.1).

I 2009 gjorde Lie et forskningsarbeid på vegne av Politidirektoratet. Dette arbeidet resulterte i rapporten ” Politiets bruk av fysisk makt” (Lie, 2010). I studien ble det gjennomført tester av mannskaper i flere politidistrikt, og det ble gjennomført en omfattende spørreundersøkelse vedrørende syn på egne ferdigheter, bruken av arrestasjonsteknikk, og treningsmengde.

Lie viste blant annet at 60 prosent av dagens operative mannskaper ville strøket på skolens eksamen/ ferdighetstest i arrestasjonsteknikk. Rapporten viser også at de som i gjennomsnitt trener på arrestasjonsteknikk minst en gang i måneden, består skolens test (Lie, 2010).

Begge disse studiene viser dermed at ferdighetene i bruk av fysisk makt ikke er gode blant polititjenestepersoner i Norge. Det er derfor viktig å fokusere på hva som blir gjort for å endre på dette.

Lie gir følgende anbefaling i sin rapport;

«Videre anbefales en evaluering av i hvilken grad kunnskap og ferdigheter i opplæringen ved Politihøgskolen nedfeller seg som gjeldende praksis i politietaten. Selve kjernen i all kunnskapsformidling vil være at kunnskapen når frem til brukeren, som i dette tilfellet er innsatspersonellet i norsk politi» (Lie, 2010 s. 94).

Internasjonale studier

Jeg har søkt etter internasjonale studier som tar for seg politiets bruk av fysisk makt, og politiets trening på bruk av fysisk makt. Slike studier vil kunne tilføre relevant kunnskap til oppgaven min. Jeg har konsentrert meg om engelskspråklige studier fra USA og Storbritannia.

Hvor hyppig politiet bruker makt, og hvilken type makt som brukes, vil det være nyttig å vite noe om når jeg tar for meg trening på bruk av makt. Hvordan treningen gjennomføres, og hvordan det trenes, har det også vært interessant for meg å vite mer om. Det vil imidlertid være noen begrensinger i forhold til å basere min studie på forskning som er gjennomført i samfunn der både kriminalitet og samfunnsstruktur har en annen karakter enn her i Norge.

Først vil jeg trekke frem noen studier som sier noe om bruken av fysisk makt, og anbefalinger knyttet til trening på dette.

Garner og Maxwell (Garner & Maxwell, 1998) gjennomførte en større studie på politiets bruk av makt ved seks større politidistrikter i USA. Distriktene lå i Colorado, Texas, Florida, Nord-Carolina og California. Det ble samlet inn spørreskjemaer på 7512 arrestasjoner. I 15,8 % av pågripelsene ble det brukt en form for fysisk makt for å pågripe. I de øvrige pågripelsene (84 %) ble det ikke brukt noen form for fysisk makt. Å gripe tak i noen var den mest brukte form for makt, men det ble også brukt ytterligere fysisk makt i ca. 13% av pågripelsene (Garner & Maxwell, 1998).

Gallo, Collyer og Gallagher (2008) gjennomførte en studie der de undersøkte bruken av makt ved 3300 arrestasjoner ved 16 politidistrikter på Rhode Island, USA. De undersøkte hvilken type makt som ble brukt under arrestasjonene. De fant at politiet for det meste bruker milde reaksjonsformer som tilstedeværelse, verbale strategier og håndjernspåsett ved bruk av makt. De fant videre at bruk av fysisk makt kun ble brukt ved 9,5% av pågripelsene (Gallo, Collyer, & Gallagher, 2008).

De gir også noen anbefalinger i forhold til trening på bruk av makt. Politiet må trene på situasjoner som setter dem i stand til å bevege seg opp og ned på maktstigen. Treningen må også simulere situasjoner som ligner på reelle pågripelser.

De mener videre at bruk av makt foregår uregelmessig, og at treningen bør pågå jevnlig for å forebygge unødvendig bruk av makt. Ferdighetene i bruk av makt forringes uten trening. Jevnlig trening øker muligheten for å kjenne igjen situasjonene der det skal brukes makt, og sikrer at effektive metoder blir brukt for å håndtere dem (Gallo, Collyer, & Gallagher, 2008).

Smith og Petrocelli (Smith & Petrocelli, 2002) gjennomførte en mindre studie av effekten av politiets virkemidler i bruk av makt. Studien var basert på selvrapporinger fra tjenestemenn i Henrico County, Virginia.

I studien fant de at politiet sjelden bruker fysisk makt, og at den makten som brukes som regel begrenser seg til å ta tak i den som skal pågripes. 23,8 prosent av 264 pågripelser omfattet mer enn "a gentle hold", altså et noe høyere tall enn i studien til Garner og Maxwell (1998). Når det ble brukt "low level force" dreide det seg om å gripe tak i folk, bryte med dem, eller å bruke trykkpunkter på kroppen (les: press mot nerver) (Smith & Petrocelli, 2002). Forfatterne argumenterer for at man ikke må skape et overdrevet fokus på hvor farlig polititjenesten er, og at man må ha sterkt fokus på verbale strategier i opplæringen.

Studien må også sees i lys av at politiet i USA gjennomgående er bevæpnet, og at betraktningene kan være gjort for å kompensere for tankegangen om at politiet har en yrkestilværelse i konstant fare. Det poengteres at treningen i USA har for sterkt fokus på "weapons proficiency" og "street survival" (Smith & Petrocelli, 2002).

Av betydning for min undersøkelse vil jeg trekke frem noen av funnene fra disse tre studiene i USA. De viser at politiet sjelden bruker fysisk makt. Når det brukes makt begrenser det seg gjerne til å ta tak i den som skal pågripes. I studiene varierer bruk av ytterligere fysisk makt fra ca 10% opp til 23 % av pågripelsene. Her må det understrekes at i de to mest omfattende studiene brukes fysisk makt i mellom 10 og 13 % av pågripelsene. Jevnlig trening på reelle situasjoner anbefales for å kompensere for at ferdighetene forringes når de brukes lite.

Studiene viser at bruk av fysisk makt under pågripelser i USA har likhetstrekk med funnene i de norske studiene. Politiet bruker sjelden fysisk makt, men ofte nok til at man har behov for ferdigheter i denne bruken.

Politiets trening på bruk av makt

I 2000 gjorde Kaminski og Martin (Kaminski og Martin, 2000) en analyse av politiets tilfredshet med egen trening på selvforsvar, arrestasjonsteknikk og taktikk i en politiorganisasjon på vestkysten av USA.

I innledningen til denne studien presenteres utviklingen innenfor treningen i USA. Det vises til at man på 70 tallet ønsket å redusere unødvendig bruk av makt, samt bedre forholdet til publikum (Kaminski & Martin 2000). Ulike kampsport systemer ble valgt ut for at de skulle kunne gi politiet ferdigheter i å bruke makt på en måte som sikret god kontroll på vanskelige arrestanter uten å skade dem. Instruktørene var gjerne kampsport eksperter eller tjenestemenn med slik bakgrunn (Kaminski & Martin, 2000).

Kaminski og Martin skriver at man gjerne var mer opptatt av å selge et patentbeskyttet "system" som så bra ut, enn å vurdere hva som var effektivt, eller å vurdere hva som krevdes for å lykkes i form av ferdigheter og treningsmengde. Videre skriver Kaminski og Martin:

"Perhaps most critical, many of the martial arts-based systems failed to take known human motor performance limitations into consideration such as physical lag times, attention, and deterioration of fine motor skills under stress (Martin, 1997; Rendenbach, 1998) Most often the result was abandonment of the training in field conditions" (Kaminski & Martin, 2000, s.135).

Sitatet viser at man i for liten grad har vært opptatt av hva som skal til for at man skal kunne bruke de teknikkene man har trent under stress utenfor treningssalen. Tjenestemenn har slitt med å få til teknikkene, og har dermed mistet troen på at de kan bruke ferdighetene når det gjelder. Dette fremstår som et viktig poeng som også vil ha verdi når jeg skal se på utviklingen til norsk politi både når det gjelder hva dagens tjenestemenn har fått av opplæring under sin utdanning, og når det gjelder hva vi gir av trening i dag. Det har også relevans til den teorien jeg har valgt å ta med om stress og inntrening av motoriske ferdigheter.

Videre i innledningen til studien viser Kaminski og Martin til hva som er trenden i dagens USA når det kommer til trening. Man er mindre opptatt av tradisjonell kampsport trening, og mer opptatt av treningsfysiologi og idrettspsykologi:

"The deterioration of fine motor skills, the limited ability to remember multiple tasks, and diminished perceptive abilities under stressful conditions are now providing the framework for training methods "(Kaminski & Martin, 2000, s.135).

I studien pekes det på at det avgjørende vil være om ferdigheten lar seg anvende i praksis. Dersom teknikkene ikke fungerer i praksis, må man enten tilføre mer trening, eller kutte ut de aktuelle teknikkene til fordel for andre (Kaminski & Martin, 2000).

I Kaminski og Martin sin undersøkelse ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant tjenestepersoner i et distrikt på vestkysten av USA. Undersøkelsen viste at man har for lite kunnskap om hva som fungerer best innenfor de retningslinjer man har for bruk av makt. Det vil være behov for i større grad å kunne mene noe om man underviser de mest effektive metodene for å pågripe og ha kontroll på arrestanter.

Kaminski og Martin mener også at det må gjøres mer forskning på hvilken taktikk og hvilke treningsmetoder som vil gi de beste resultatene på den mest kosteffektive måten;

"How much initial training should be provided to recruits, how frequently in-service training should occur, what level of technique complexity is optimal, and what specific techniques work best for defense and control are issues empirical research could address" (Kaminski & Martin, 2000, s.149) .

Dette er med å bekrefte relevansen av min studie der både vedlikeholdstreningen og grunnopplæringen blir satt under lupen.

Buttle (2007) gjennomførte en evaluering av "The officer safety program" som anvendes i England og Wales. Han så på hvordan treningen gjennomføres i dag, og hva som kan forbedres. Han gjennomførte en kvalitativ undersøkelse med semistrukturerte intervjuer. 21 tjenestemenn ble intervjuet. Som bakgrunn viser han til at politiet i England og Wales har fått en rekke nye hjelpemidler i form av pepperspray og batong, samt bedre utrustning. Treningen er ment å gi bedre opplæring i det som omtales som "Unarmed Defensive Tactics"(UDT).

Buttle (2007)er opptatt av om man lykkes med å produsere "The highly skilled user of force" (Geller og Toch sitert i Buttle, 2007). En person som har en rekke handlingsalternativer ved bruk av makt, og som også har tro på egen mestringsevne i situasjoner der vedkommende

blir angrepet (Buttle, 2007). Buttle fant at treningen gjennomføres for sjelden, noe som fører til at tjenestemenn gjerne velger å bruke mer offensive virkemidler fordi man ikke har tiltro til teknikkene som krever mer trening og vedlikehold. Han kritiserer også systemet som er basert på at tjenestemenn ute i gata skal gi tilbakemelding på hva som fungerer, og på den måten være med på å justere opplæringen som gis. Han er redd for at dette vil føre til at man velger de enkle løsningene; ” *one or two easy to use offensive methods (usually CS spray) for gaining compliance from those they are arresting*” (Buttle, 2007, s.176). Han mener også at tilbakemelding fra tjenestemenn ville fungert bra dersom de var profesjonelle i bruk av makt. Dette er ikke tilfellet slik han ser det:

” Any officer safety programme that relies on feedback from the unskilled to inform training is unlikely to produce highly skilled police officers. This is the case of “ the blind leading the blind” (Buttle, 2007, s.177).

Han mener også at treningen fører til et fokus på hva som er effektivt på bekostning av hva som er etisk riktig. Han påpeker noe som underbygger viktigheten av å forske på politiets trening:

”However, the quantity and regularity of training needed to produce officers highly skilled in the use of force is at present a mystery, and is a topic that should be seriously considered for future research (Buttle, 2007, s.177).

Buttle mener at ”The highly skilled user of force” ikke bare skal utføre effektiv maktbruk, men også etisk riktig maktbruk, og at det er viktig å se på hva som skal til for å oppnå dette. Jeg forsøker i min oppgave å se på denne helheten gjennom å måle ferdighetene til politiet i lys av at politiet ikke utelukkende blir målt på effektivitet når det brukes fysisk makt. Også her har Buttle påpekt noe som styrker troen på at jeg har valgt å se på arbeidskrav som er relevante. Han skriver:

” The police need to be trained in the physical techniques used to safely effect an arrest, while cultivating a state of psychological preparedness that allows for calm and considered action to be taken. Also officers need to be indoctrinated in the principles, guidelines and rules of engagement that are essential to their

understanding of when and how to use force in any given situation” (Buttle, 2010, s.2).

Sitatet viser at Buttle vektlegger at man må sikre inntrening av ferdigheter som setter mannskapene i stand til å ta veloverveide avgjørelser når teknikkene skal brukes. Bakteppet for vurderingene må til enhver tid være de rammene man har for bruk av makt. Når jeg spør om teknikkene kan brukes i operativt politiarbeid er det nettopp disse tingene jeg er opptatt av.

Jeg har vært i kontakt med Buttle pr. epost for å undersøke om han er kjent med andre som har fulgt hans oppfordring om å forske på dette temaet. I en epost fra 07.11.11 svarte han meg at han ikke er kjent med ytterligere forskning på dette området.

2.2 Arrestasjonsteknikkopplæringen

Det er mye som kan begrense utbyttet av arrestasjonsteknikktrening. Hva som behøves av treningsmengde er et spørsmål som kan gi forskjellig svar avhengig av hvem man spør. Noen har gode kunnskaper fra før, andre mangler grunnleggende ferdighetene på bakgrunn av ulik grunnopplæring og vedlikeholdstrening. Hvilke prioriteringer som gjøres i det enkelte distrikt, samt kvalitetene på instruktører vil også ha betydning. Jeg er nysgjerrig på i hvilken grad disse faktorene er med på å påvirke treningsutbyttet. I det følgende vil jeg redegjøre for det som er kjent av historikken rundt opplæring og vedlikeholdstrening i arrestasjonsteknikk i norsk politi. Dette vil gi kunnskap om hvilke forutsetninger mannskapene hadde da de begynte på den vedlikeholdstreeningen jeg ønsket å studere.

2.2.1 Historikk

I 2008 skrev jeg ”Arrestasjonsteknikkens historiske utvikling i norsk politiutdanning” (Andresen, 2008). I dette arbeidet var målet å redegjøre for den historiske utviklingen av det tekniske, samt å se på hvem som har vært ressurspersoner, og hva som har vært undervist i ulike epoker. Dette blikket på den historiske utviklingen belyser hva dagens mannskaper lærte da de gikk på skolen. Noen av dem som jobber i etaten i dag startet sin utdanning tidlig

på 70- tallet. De har hatt en annen opplæring enn dagens mannskaper, og jeg mener redegjørelsen er viktig for å kunne forklare funn knyttet til ulike kunnskaper og ferdigheter. Det har også betydning i forhold til å sette i gang eventuelle tiltak i fremtiden som følge av at mannskapene kan ha behov for ulik mengde trening.

Arrestasjonsteknikken har vært en del av norsk politiopplæring nesten fra starten av. Den mest sentrale personen i den tidlige fasen var politimannen Haakon Schønning. Schønning's bok "Selvforsvar; Ju Jitsu og Politigrep" (Schønning, 1931) la grunnlaget for teknikkene som ble benyttet også etter krigen. Mange av teknikkene hans finnes i boka "Politigrep" (Slaatten, 1970). Denne boka ble benyttet frem til 1982. Innholdet her er interessant fordi flere som er operative i dag ble undervist i disse teknikkene da de var aspiranter på skolen.

En av de mest kontroversielle teknikkene i boka til Schønning sett med dagens øyne var "front halsgrep";

Fig. 24. Front halsgrep.

Figur 3. "Front halsgrep" også kjent som "kyllingen" (Schønning, 1931).

I nyere tid er det denne teknikken som har fått økenavnet "kyllingen". Teknikken er ikke beskrevet i boka til Slaatten, men det er godt mulig den har overlevd i etaten som undervist teknikk lenger enn 1970. Den har vært mye brukt. Grunnen til at den ble fjernet, var at den er farlig for den pågrepne med tanke på kvelning. (Rundskriv av 21.05.1991 G-72/91).

Teknikken er et eksempel på at rammene for bruk av makt ikke var de samme den gangen, noe det blir viktig å ha klart for seg når jeg senere i oppgaven skal vise hva som kreves, og hva som ikke er tillatt, for dagens tjenestemenn.

På Politihøgskolen har jeg hatt samtaler med tidligere og eldre faglærere som kjenner utviklingen på Politihøgskolen/Politiskolen. Samtalene har gitt meg en oversikt over strukturen på faget fra midten av 70-tallet og frem til i dag.

Faglærerne var primært sivile med idrettsutdannelse. De underviste i gymnastikk og arrestasjonsteknikk. Faget hadde hovedfokus på gymnastikk, og arrestasjonsteknikken ble prioritert lavt i perioden frem til midten av 80- tallet. Faglærerne hadde hverken erfaring fra grepstrening, eller lengre politioperativ erfaring. Arrestasjonsteknikken ble således overlatt til lærere som hadde begrensede forutsetninger for å vurdere innholdet. De hadde også begrensede forutsetninger for å vurdere hva som skulle til for å beherske teknikkene ute i tjenesten.

På midten av 80 tallet valgte man å basere arrestasjonsteknikken på kampsporten Judo. Treningen ble mer systematisert, men det var kun en av faglærerne som hadde judobakgrunn. De andre idrettslærerne måtte tilegne seg ferdighetene etter at de begynte ved Politiskolen. At kun en lærer hadde inngående kjennskap til pensum kan ha vært med på å begrense utviklingen ved at lærerkraftene ikke hadde tilstrekkelig trygghet og erfaring med bruken av teknikkene, og dermed ikke i særlig grad kunne vurdere behovet for eventuelle endringer bort fra det som var Judobasert (Andresen, 2008).

Judoperioden bidro til at en del av de farlige teknikkene ble fjernet, i det minste fra det offisielle pensumet. En del av de gamle pågripelsesteknikkene fra tidligere ble likevel beholdt. At de farlige teknikkene ble fjernet bidro til at teknikker i større grad kunne praktiseres innenfor hjemmelsgrunlaget politiet forholder seg til, spesielt med tanke på at teknikkene ikke skulle skade arrestanten. Faget fikk også flere undervisningstimer, slik at aspirantene skulle ha mulighet til å lære seg grunnteknikkene som man ble testet i.

Det kan imidlertid hevdes at judoperiodens utfordring var tilnærmingen til det politioperative. Judo er i utgangspunktet en sport, og ved å overføre innholdet "blindt", kan man erfare at reglene som gjelder i judo, ikke gjelder i en pågripelsessituasjon. Faglærerne var også primært opptatt av korrekt utførelse av teknikkene uten nødvendigvis å se dem i lys av polititjeneste. Her er det interessante paralleller til Kaminski og Martin sin studie av politiets trening i USA. I deres studie vises det til at man på 70 tallet ønsket å redusere

unødvendig bruk av makt, samt bedre forholdet til publikum (Kaminski & Martin, 2000). Ulike kampsport systemer ble valgt ut fordi de skulle gi politiet ferdigheter i å bruke makt på en måte som sikret god kontroll på vanskelige arrestanter uten å skade dem. Instruktørene var gjerne kampsport eksperter eller tjenestemenn med slik bakgrunn (Kaminski & Martin, 2000). I Norge ser det ut til at det har vært en liknende utvikling.

Fokuset på judo kan ha begrenset utviklingen for faget i denne perioden som varte fra midten av 80 tallet og frem til 2005. Mangel på anvendbarhet i operativt politiarbeid førte til at teknikkene ikke ble prioritert i den operative treningen (Andresen, 2008). Min egen erfaring er også at slik trening ikke ble sett på som operativ polititrening.

I 2005 startet en endringsprosess på skolen. Det ble foretatt en revidering av pensum i 2005, og i 2007 ble det gitt ut en ny lærebok. Arbeidet med denne boka ble gjennomført for å gjøre pensumet mer anvendbart. Dette arbeidet ble gjort av en sammensatt gruppe av faglærere med ulik kompetanse, samt at gruppen samarbeidet tett med tjenestemenn ute i etaten.

En annen viktig endring ble gjort i 2006. Studentenes eksamen ble endret fra "Bestått/Ikke bestått" til et system med karakterer. I dette systemet går studentene igjennom testøvelser med økende vanskelighetsgrad ved at man bruker markører som i økende grad gjør motstand mot pågripelsen som blir forsøkt gjennomført. Dette står i kontrast til tidligere eksamen der studentene kun skulle vise at de kunne pågripe en person som sto i ro uten noen form for bevegelse eller motstand.

2.2.2 Skolens undervisning

Undervisningen på skolen har vært gjenstand for en utvikling både hva angår tid, struktur og innhold. I det følgende vil jeg kort oppsummere hvilken struktur faget har hatt i fra 1975 og frem til i dag. Det er for å dekke hele perioden for de som fortsatt er ansatt og kan være operative i tjenesten pr. i dag.

1975-1982

- Undervisningen i arrestasjonsteknikk hadde ikke egne timer, men var lagt til timer med styrketrening. Målet var 30 minutter trening i uke, men dette var målsettingen og ikke alltid realiteten i følge en faglærer som jobbet i denne perioden.
- Pensum var hentet fra boka til Slaatten. Det ble trent litt på pågripelsesteknikk, frigjøringer og nødverge.
- Idrettslærere sto for undervisningen siden arrestasjonsteknikk bare var en liten del av idrettsfaget. Hovedfokuset var idrett.
- Fasilitetene på skolen innbød ikke til strukturert trening i arrestasjonsteknikk. Skolen hadde kun 1 gymsal.

1982-1986

- Judo innføres som et prøveprosjekt på Politiskolen. Aspirantene følger pensum til gult og oransje belte i Judo.
- Nødvergeteknikker i form av slag og spark fjernes.
- Undervisningen blir mer systematisert.

1986-1996

- Undervisningen er fortsatt judobasert
- Treningen systematiseres og gis et timeantall som skal sikre ferdigheter på de teknikkene man har valgt å fokusere på.
- Treningen foregår i judodrakter
- Undervisningen gjennomføres primært av idrettslærere uten politioperativ erfaring
- Kun 1 lærer har erfaring fra grepstrening (judo)
- Eksamen er i det meste av perioden Bestått/Ikke bestått. Eksamen er statisk uten noen form for motstand eller bevegelse hos markør
- Undervisningshefte med kjernepensum gis ut i 1994 (Andreassen, 1994).

1996-2005

- Nødvergeteknikker i form av slag og spark gjeninnføres.
- Tjenestemenn har engasjement som faglærere i perioder

- Pensumet revideres mot slutten av perioden i samråd med tjenestemenn som jobber ute i etaten. Dette er starten på en revidering av pensum.

2005-

- Nytt evalueringssystem for eksamen etableres basert på prinsippet om å kunne pågripe en person som gjør motstand.
- Undervisningen bygges opp rundt dette prinsippet.
- I 2006 blir studentene for første gang evaluert etter gradert eksamen. Resultatet på eksamen utgjør halvparten av karakteren i faget "idrett".
- I 2007 utgis første utgave av læreboka til Lie og Lagestad. Den tydeliggjør pensum på en måte som ikke har blitt gjort tidligere. (Lie & Lagestad, 2007)
- Undervisningen gjennomføres i uniform og utstyrsbelte for bedre tilnærming til praktisk bruk av teknikkene.
- Lærere med operativ politierfaring får fast stilling på faget arrestasjonsteknikk.
- I 2009 deles grunntrening og arrestasjonsteknikk. Arrestasjonsteknikk får egen karakter, men evalueringsformen fra 2006 fortsetter med små endringer.

Som tidligere sagt kan det argumenteres for at Norge har hatt mye av den samme utviklingen som Kaminski og Martin beskriver fra USA. Kampsport trening har blitt implementert uten en grundig evaluering av anvendbarhet innenfor praktisk politiarbeid. Det fremstår også som tydelig at premissene for faget i for stor grad har blitt lagt av noen få enkeltpersoner. Det har ikke vært noe overoppsyn eller noen gjennomgående tanke på hva man ønsket å oppnå med faget fra skolen og ute i polititjeneste. De som har hatt ekspertise på foretrukket ferdighet (judo) har fått råde grunnen alene helt frem til midten av 2000 tiåret. Denne utviklingen vil jeg også si noe om i kapitlet om hjemmelsgrunnlaget.

2.2.3 Politiets vedlikeholdstrening

Politiets trening er pr. i dag fordelt på hele eller halve treningsdager utover året. Inntrening av ferdigheter må således fordeles på 5 til 7 treningsdager i løpet av et år. Den totale treningsmengden er 40 timer. Disse timene skal fordeles på skyting, taktikk og

arrestasjonsteknikk. Det reelle timeantallet i trening vil kunne være lavere enn 40 timer, da flere distrikter mener at reise til og fra treningsfasilitetene skal gjennomføres i arbeidstiden og således tas med i de 40 timene. (Her har jeg funnet at det er store forskjeller mellom distriktene, noen tolker timeantallet bokstavelig, for andre er 1 arbeidsdag «8 timer» trening).

Innholdet i politiets vedlikeholdstrening var å betrakte som anbefalinger frem til midten på 2000 tiåret. Dette innebar at politidistriktene hadde større autonomi, og dermed mulighet til å prioritere selv hvordan de ville vektlegge de ulike emnene det skulle øves på. I 2005 begynte man med at temalistene skisserte hvordan de 40 timene med vedlikeholdstrening skulle fordeles mellom disiplinene taktikk, skyting og arrestasjonsteknikk. Man gikk dermed inn og styrte hvor mange timer som skulle brukes på hvert emne. De ulike disiplinene og deres innhold var beskrevet i "Tjenestereglement for operativt personell i politiet" som var gjeldende frem til "Politiets beredskapssystemer 1"(PBS1) overtok i 2007.

I opplæringsprogram fra 1998, 2000 og 2001 gis arrestasjonsteknikken 6 timer med trening. I 1998 heter det at " finnes det ressurspersoner lokalt bør disse benyttes", mens i 2000 står det " det skal benyttes godkjente instruktører". Beskrivelsene fra temaheftene tyder på at opplæringen av instruktører var lite styrt fra sentralt hold før år 2000.

En gjennomgang av de nyere temalistene for de siste 5 årene viser at 2007 hadde 2 timer arrestasjonsteknikk, 2008 hadde 8 timer, 2009 hadde 6 timer, 2010 hadde 6 timer, og 2011 hadde 10 timer.

I de siste tre årene har man tatt ytterligere grep for å samkjøre innholdet i treningen ved at man også har spesifisert hvilke teknikker som skal trenes.

Om opplæring av instruktører i nyere tid, har jeg funnet oversikter tilbake til 1998. En faglærer som har vært ansatt fra 1997 viser til at man hadde instruktørkurs i politigrep i 1998, 1999 og 2000. Disse kursene var på 1 uke. Det er usikkert hvor mange distrikter som hadde deltakere. Etter 2000 ble det ikke gjennomført noe nytt instruktørkurs før i 2008, men man hadde instruktørkurs på teleskopbatong i 2002 , og pepperspray i 2003 i forbindelse med implementering av disse maktmidlene. I 2007 var det en samling med opplæring i kontrollteknikken sideleie.

Min hypotese er at mannskapene vil ha forskjellige behov for vedlikeholdstrening avhengig av hvilken grunnopplæring og operativ trening de har fått frem til tidspunktet for min empiriske studie. Mannskaper som gikk ut skolen før 2006 har hatt en mangelfull opplæring og vil sannsynligvis trenge mer trening for å oppnå tilstrekkelige ferdigheter som kan anvendes i operativt politiarbeid.

2.3 Juridiske rammer og prinsipper for politiets bruk av fysisk makt

Jeg vil senere i oppgaven drøfte om nivået mannskapene har, er tilstrekkelig til å kunne etterleve de forventningene som ligger i hjemmelsgrunnlaget for bruk av makt. Det er fordi det må være samsvar mellom de forventningene som blir oppstilt i hjemmelsgrunnlaget, og det reelle ferdighetsnivået som mannskaper oppnår.

Arrestasjonsteknikk er ikke kun snakk om "teknikaliteter" Mye av det arbeidet som gjøres på Politihøgskolen er rettet mot å gi studentene kunnskaper om rammene for bruk av makt. Kvaliteten på arrestasjonsteknikken kan ikke vurderes hvis vi ikke samtidig legger til grunn de juridiske rammene man har for bruk av makt. Hjemmelsgrunnlaget er på mange måter grunnfjellet for oppbygningen av arrestasjonsteknikkfaget. Som sakkyndig i retten har jeg opplevd at politiets rammer og valg av strategier blir nøye vurdert dersom noe går galt under utøvelse av makt. I disse sammenhengene er retten opptatt av hva slags pensum Politihøgskolen har, hvilken opplæring som er gitt, og hvilket budskap som er formidlet. Politiet blir stilt overfor klare forventninger hva angår kvalitativt gode vurderinger og håndtering av situasjoner som krever bruk av makt. Dette har fått meg til å reflektere over i hvilken grad det er samsvar mellom den treningen vi gir våre mannskaper og de forventningene vi finner innenfor hjemmelsgrunnlaget. Dette blir således ett sentralt arbeidskrav. Min hypotese er at en del mannskaper vil ha problemer med utføre nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig maktbruk, men at økt satsing på vedlikeholdstrening vil kunne gjøre noe med dette.

I det følgende vil jeg presentere de kravene og forventningene som oppstilles i lov, instruks og rundskriv, samt de forventningene man finner i de polisiære grunnnormene. Grunnnormene

er hjemlet i lovverket. Funnene i undersøkelsen vil drøftes blant annet på bakgrunn av rammene i dette lovverket.

2.3.1 Lov, instruks og rundskriv

Politolovens § 6

Før 1995 hadde ikke politiet en lovhjemmel for bruk av makt utover bestemmelsene om nødverge og pågripelse i straffeloven § 48. I mangel av ytterligere holdepunkter ble politiets bruk av makt utledet av generalfullmakten. Utover dette hadde man "legalitetsprinsippet". Inngrep i den enkeltes rettsfære krever normalt hjemmel i lov (Auglend, Mæland, & Røsandhaug, 2004). Dette var bakgrunnen for at Stortinget ønsket at det skulle fastsettes rettslige rammer for politiets myndighetsutøvelse. I tillegg ønsket man at politiets kompetanse skulle forankres i lov, og ikke bygge på sedvanerettslig grunnlag. Med politiloven fikk også norsk politi for første gang en lovhjemlet rett og plikt til å anvende makt under tjenesteutførelsen. I denne sammenhengen er politilovens § 6 av spesiell interesse, (Grindal & Henriksen, 2009). Mye av drøftingen min vil ta utgangspunkt i denne lovhjemmelen. Det er derfor naturlig å beskrive ordlyden nærmere.

Politolovens § 6 angir grunnprinsippene for enhver form for politimyndighet:

Alminnelige regler om hvordan polititjenesten skal utføres:

(1 ledd utelatt.)

Politiet skal ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet, slik at den som er gjenstand for inngrep fra politiet, ikke utsettes for offentlig eksponering i større grad enn gjennomføringen av tjenestehandlingen krever.

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig" (Politoloven 2005).

§ 6 1. 2. og 3. ledd sier ikke noe *om* makten skal utøves, men *hvordan* en myndighet skal utøves (Auglend et al., 2004) Innholdet her danner basisen for vurderingen av de polisiære grunnnormene forholdsmessighet og nødvendighet, som presenteres under.

§ 6 4.ledd er derimot å anse som en *hjemmelsbestemmelse*. Kriteriene *nødvendig* og *forsvarlig* forutsetter en løpende vurdering av flere momenter, først og fremst *om* det skal utøves makt og eventuelt *hvilket maktmiddel* som skal brukes (Auglend et al., 2004, s.427). Dette forutsetter imidlertid at oppdraget i utgangspunktet er av en slik art at det *kan* brukes makt.

Tidligere måtte politiet lene seg på straffelovens bestemmelser om nødverge, som angir *straffrihetsgrunner* for visse handlinger foretatt i nødverge og ” *for at iværksette en lovlig pågripelse*” jf. straffelovens § 48 3. ledd. I ”Politirett” argumenteres det for at politiloven snur på dette. Tjenestehandlinger som oppfyller politilovens krav er i seg selv *lovlige*, samt at det også i gitte tilfeller er en *tjenesteplikt* (Auglend et al., 2004).

Videre er det vesentlig at terskelen for forholdsmessighet er forskjellig på de to rettsområdene:

”Proporsjonalitetsnormen ved nødverge er vesentlig romsligere i favør av politimannen enn det tilbørighetskrav som stilles ved myndighetsutøvelse overfor borgerne etter pl. § 6, 4 ledd. Nødvergehandlingen må ikke overskride det som er ubetinget utilbørlig jf strl § 48, 2 ledd. Etter politiloven er adgangen til maktanvendelsen begrenset til det som er forsvarlig og tilbørlig” (Auglend et al., 2004, s. 430).

Denne grensedragningen har vært oppe til behandling i flere straffesaker. I siste instans er det den ubetinget utilbørilige tjenestehandling som straffes, uten at dette kan eller bør være noen norm for hvilke krav man bør stille til god og riktig utøvelse av makt.

Politiinstruksens § 3-1 og 3-2

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet er gitt med hjemmel i politiloven av 1936, paragraf 29, og trådte i kraft 01.01.91. Politiloven av 1936 er opphevet, men politiloven av 1995 § 31 2. ledd sier at instruks gitt med hjemmel i den gamle loven fortsatt gjelder. Formålet med bestemmelsen i politiinstruksen er å gi interne retningslinjer for tjenesteutførelsen. I forhold

til politiets bruk av makt er bestemmelsene i §§ 3-1 og 3-2 mest aktuelle (Auglend, et al., 2004 sitert i Grindal & Henriksen, 2009).

§ 3-1. Almennelige regler om politiinngrep.

”Ved iverksettelse og gjennomføring av en tjenestehandling, kan politiet gripe inn på den måte og med de midler som er lovlige, og som finnes nødvendige og forholdsmessige i betraktning av situasjonens alvor, tjenestehandlingens art og formål og omstendighetene for øvrig.

Politiet skal ikke ta i bruk noe sterkere middel før mildere midler har vært forgjeves forsøkt, eller situasjonen tilsier at slike må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige. Når forholdene tillater det, skal målet derfor i første omgang søkes nådd gjennom råd, opplysning og tilrettevisning.

3, 4 og 5 ledd er utelatt

Tjenesteutøvelsen skal alltid være basert på respekt for de grunnleggende menneskerettigheter og det enkelte menneskes verdighet.” (Politidepartementet, 2007) .

§ 3-2. Politiets bruk av makt.

”Politiet kan benytte makt under iverksettelse og gjennomføring av en tjenestehandling når dette følger av lov eller sedvane, og det ellers finnes klart nødvendig og forsvarlig i betraktning av situasjonens alvor, følgene for den maktanvendelsen rettes mot og forholdene for øvrig. Dessuten må de øvrige vilkår i § 3-1 være oppfylt.

Med makt menes her tvangsmessige fysiske inngrep mot person, og mot fast eller rørlig eiendom i tilfelle der denne eiendom blir påført skade.

Håndjern eller annet båndsel kan anvendes på person som under pågripelse eller transport truer med eller gjør seg skyldig i vold, eller der forholdene gir grunn til frykt for at vedkommende vil utøve vold eller flykte. Dessuten kan slike midler brukes mot person som forsøker å påføre seg skade, og ellers for å hindre forspillelse av bevis.

Politiets adgang til å bruke særlige maktmidler av teknisk eller annen art i tjenesten er regulert i egen instruks. I ethvert tilfelle skal vilkårene i første ledd være oppfylt før disse midler tas i bruk.

Politiutstyr som nevnt i 3. og 4. ledd skal være godkjent av Justisdepartementet.¹
(Politidepartementet, 2007)

6 ledd er utelatt

Bestemmelsene i Politiinstruksen ble fastsatt da politiets bruk av makt fortsatt var forankret i generalfullmakten og i straffrihetsgrunnene i straffeloven. Ved utarbeidelse av politiloven ble sentrale deler av politiinstruksens bestemmelser tatt inn i loven. Dette har betydning i juridisk sammenheng der lov rangeres over instruks (Grindal & Henriksen, 2009).

Våpeninstruksens § 17 – bruk av slag og gassvåpen

Våpeninstruksen for politiet ble fastsatt av Justisdepartementet med hjemmel i politiloven § 29, og trådte i kraft 01.08.89. Instruksen inneholder seks kapitler: definisjoner, oppbevaring og utlevering, opplæring, bevæpning, bruk av våpen og rutiner/rapportering.

Jeg vil ikke gå inn på alt som vedrører våpenbruk, da min oppgave tar for seg fysisk makt opp til og med slag og gassvåpen. Dette er også rammene for faget på politihøgskolen. Det er derfor paragraf 17 som er av spesiell interesse:

”Slag og gassvåpen må bare nyttes i særlige faresituasjoner eller når tjenestehandlingen ikke kan gjennomføres uten at politimannen utsettes for skade”
(Politidepartementet, 1989).

Våpeninstruksens paragraf 17 omtales spesielt her fordi den beskriver med ord hvilke betingelser som må være tilstede for at man skal kunne gå fra tvingende makt i form av pågripelsesteknikker til bruk av slag og gassvåpen som kan defineres som *”smertefull og skadende makt”* (Tor-Geir Myhrer 2008). Bestemmelsen gir en grensdragning mellom fysiske pågripelsesteknikker og hardere bruk av makt. Denne redegjørelsen er viktig å ha med når en skal vurdere om mangel på ferdigheter kan tvinge frem bruk av alternativer til tvangsmakt, og dermed gjøre maktbruken uforholdsmessig eller unødvendig.

Instruksen beskriver ”*særlige faresituasjoner*” og ”*når tjenestehandlingen ikke kan gjennomføres uten at politimannen utsettes for skade*” som grunnlaget for denne type maktbruk. Instruksen utdyper ikke hva som ligger i disse formuleringene men i ”*Politirett*” står det:

” ulydighet alene kvalifiserer ikke for bruk av kølle, for eksempel der noen ikke etterkommer politiets pålegg om å fjerne seg. I så tilfelle må det i tillegg være knyttet særlige faremomenter til situasjonen” (Auglend et al., 2004, s. 437).

Innenfor politiets taktikk trenes ”*pågrepelse av person med farlig gjenstand*”. Her er gjerningspersonen utstyrt med kniv eller annen skarp gjenstand. I denne pågripelsen brukes både pepperspray og batong ved behov for å løse oppdraget. Dette gir en indikasjon om hva slags type situasjoner det er snakk om når pepperspray og batong er aktuelt.

Rundskriv som regulerer politiets bruk av fysisk makt

Foruten lover og instruksjoner er politiets maktbruk regulert i ulike rundskriv. De tar konkret for seg teknikker som ikke skal anvendes i tjenesten eller teknikker som krever at man utviser spesiell forsiktighet. De ulike rundskrivene har kommet til som et resultat av konkrete hendelser som har ført til at Justisdepartementet, og nå Politidirektoratet, har sett behovet for å komme med regulerende tiltak overfor politiets maktbruk. De to første rundskrivene er et resultat av at en 18 år gammel gutt døde av halsgrep under en pågrepelse. Rundskriv 2007/011 (Politidirektoratet, 2007a) er et resultat av ett dødsfall i forbindelse med en pågrepelse utenfor et sosialkontor i Trondheim der den pågrepne ble lagt i mageleie og senere omkom.

Rundskriv av 21.05.1991 G-72/91 ”*Politiets bruk av såkalt halsgrep og lignende*” Dette er det første av tre rundskriv som regulerer politiets bruk av konkrete pågripelsesteknikker. Rundskrivet regulerer bruk av halsgrep:

”Departementet ber derfor om at samtlige tjenestemenn i distriktene blir gjort kjent med farene ved bruk av halsgrep. Samtidig nedlegges forbud mot bruk av denne type grep. Departementet viser for øvrig i den forbindelse til at det ikke gis instruksjon i halsgrep ved Politihøgskolen” (Politidepartement, 1991).

Rundskriv av 22.01.1992 G-20/92 "Bruk av halsgrep i nødvergesituasjon" modereres det ovenstående totalforbudet noe. Forbudet blir nyansert i forhold til bestemmelsene om nødverge i straffeloven § 48. Om halsgrepet sies følgende:

"Polititjenestemann som i en gitt situasjon benytter halsgrep i en nødvergesituasjon må vurdere om angrepet han eller hun er utsatt for er så alvorlig og omfattende at det ikke står andre og mer lempeligere virkemidler til rådighet enn å benytte halsgrep for å avverge angrepet" (Politidepartement, 1992).

Rundskriv 2007/011 " Halsgrep, mageleie ved pågripelser/innbringelser og transport av arrestanter". I dette rundskrivet gjøres det ytterligere presiseringer omkring halsgrepet:

"Halsgrep anses i denne sammenheng som et kvelertak, hvor hender, armer eller andre midler, legges omkring eller i tilknytning til den pågrepnes hals, og hvor det trykkes, strammes eller klemmes til rundt halsen." (Politidirektoratet, 2007a).

Lie (Lie, 2010) så nærmere på bruken av halsgrep, og han fant følgende;

"Før 1991 var det ingen reguleringer eller føringer om bruk av halsgrep. Dette grepet kunne formelt sett benyttes som pågripelsesteknikk, det ser imidlertid ikke ut til at rundskrivene (rundskriv G-72/91 og G-20/92) der bruk av halsgrep er regulert, har hatt noen merkbar effekt. Det er ingen markant nedgang fra perioden før til perioden etter at disse ble effektuert. Det ser derfor ut til at det er andre mekanismer enn rundskrivene som regulerer bruk av halsgrep" (Lie, 2010, s. 75).

Det er interessant at forbudet ikke ser ut til å virke etter intensjonene. Hvilke mekanismer som kan være årsaken til dette, vil jeg diskutere senere i oppgaven.

Rundskrivet tar også for seg et annet punkt som er interessant for denne oppgaven. Det gjelder bruk av mageleie. Presiseringen angående mageleie er et konkret utslag av saken fra Trondheim:

”Politidirektoratet finner det nødvendig å legge føringer for bruken av mageleie. I de situasjoner hvor det framstår som absolutt nødvendig for å få kontroll på en kjempende person, kan mageleie benyttes. Så snart den pågrepne er påsatt håndjern eller man har fått kontroll på den pågrepne på annen måte, skal mageleie opphøre. I de tilfeller mageleie benyttes under selve pågripelsen, skal særlig aktsomhet utvises. Politiet skal behandle den pågrepne på en slik måte at forholdene for åndedrett og respirasjon optimaliseres. Overfor kjempende personer skal det særlig tas hensyn til det ekstra oksygenbehov som genereres gjennom den pågrepnes aktivitet.”
(Politidirektoratet, 2007a).

Rundskrivet er også med på å legge premissene for hva som er å regne for pensum ved politihøgskolen og ute i etaten. Dette er viktig også med tanke på hvilken norm som ligger til grunn når politiets bruk av makt skal vurderes:

”Arrestasjonsteknikk skal prioriteres i det årlige godkjenningsprogrammet for politiets innsatspersonell i 2008 og 2009. Politihøgskolens nye lærebok i arrestasjonsteknikk av 2007, legges til grunn for den videre opplæring og trening i arrestasjonsteknikk. I læreboka blir farene ved bruk av halsgrep tydeliggjort” (Politidirektoratet 2007).

Henvisingen til Politihøgskolens nye lærebok synliggjør at godkjente teknikker og metoder i mye større grad enn før er tilgjengelige for de som skal vurdere kvaliteten på politiets bruk av makt. Dette er også på et vis et nytt arbeidskrav som mannskapene ute må forholde seg til.

De tre rundskrivene har satt en tydelig norm for hva som er forsvarlig, og på den måten satt klare begrensninger på de situasjonene der man tidligere kunne bruke skjønn. Rundskrivene er veldig konkrete samtidig som de gir føringer for hva som er ”pensum” i bruk av makt. Forbud mot noe forutsetter ferdigheter i noe annet. Det er situasjonen som avgjør om politiet må bruke makt, mens det er tjenestepersonenes ferdighetsnivå som avgjør hvordan makten blir utøvd. Lave ferdigheter i det lovlige vil kunne øke bruken av det ulovlige.

Som en følge av de krevende oppgavene politiet står overfor gis det vide rammer når maktbruken skal vurderes i ettertid. Høyesterett har gitt følgende føringer:

”Politiet innrømmes en forholdsvis romslig ramme når man skal vurdere handlingen i ettertid. Man legger avgjørende vekt på hvordan pågripelsessituasjonen fortonte seg for politimannen der og da” (Rt. 2007 side 1172 (avgjørelse av 23.8.2007).

Når det gjelder rundskrivene, så blir det vanskeligere å gjøre en slik skjønnsmessig vurdering, som åpner for at situasjonen skal vurderes på bakgrunn av tjenestepersonens oppfatninger på stedet. Så lenge det er snakk om lovlig bruk av makt, og ikke nødverge, vil forbudet være absolutt. Normeringen av skjønnet i form av rundskrivene vil dermed ikke gi denne ”romslige rammen” når det gjelder halsgrep og bruk av magesleie.

2.3.2 De polisiære grunnormer

Forholdsmessighet, nødvendighet og forsvarlighet omtales gjerne som de ”politietiske grunnormer for god politiskikk” (Auglend et al., 2004, s. 409). Slik jeg ser det kan ikke de teknikker og taktikker som politiet underviser, gå på akkord med disse prinsippene. Det er viktig at den enkelte tjenesteperson har gode forutsetninger for å operere innenfor disse grunnormene. Dette vil kreve både kunnskap og ferdigheter. Disse normene vil også ligge til grunn når politiets maktbruk vurderes i ettertid. Jeg mener derfor at det er viktig at opplæringen gir ferdigheter som korresponderer med forventningene i disse normene, for det er som Auglend beskriver: «*Det dreier seg her om en objektiv politirettslig norm, ikke den enkelte politimanns subjektive eller rent private oppfatning om hva som ligger i disse begrensningene*” (Auglend et al., 2004, s. 427). Beskrivelsen til Tor-Geir Myhrer beskriver på en fin måte forholdet mellom arrestasjonsteknikk og disse normene:

”Arrestasjonsteknikken løsrevet fra de polisiære grunnormer blir som våpenopplæringen bare skulle gå ut på å treffe det en sikter på” (Myhrer, 2008, s. 3).

Jeg ønsker å drøfte ferdighetene som jeg studerer i den empiriske delen av oppgaven, i lys av disse normene. Dette har relevans nettopp fordi de er uløselig knyttet til faget. Det er disse normene som blir lagt til grunn når politiets maktbruk skal vurderes i ettertid.

De er meget sentrale "arbeidskrav" som vil være bestemmende for om man klarer å holde seg innenfor det som er godt og riktig politiarbeid uten å måtte bevege seg ut mot det som er kritikkverdigg og i verste fall ulovlig.

Tor-Geir Myhrer påpeker at kontrollen med de polisiære grunnnormene ser ut til å være svak ute i etaten. Hvilken jobb førstelinjeledere og andre politisjefer gjør er ikke i tilstrekkelig grad gjenstand for kontroll. Myhrer mener at dette igjen kan føre til at arrestasjonsteknikken og arrestasjonstaktikken blir viktigere enn arrestasjonsetikken (Myhrer, 2008). Mye kan skje i en pågripelsessituasjon, men under treninger det viktig at man setter politiet i stand til god og riktig maktanvendelse slik at man ikke stadig må bevege seg opp mot grensen for det som er ubetinget utilbørlig (Myhrer, 2008).

Nødvendighet (behovsprinsippet og subsidiaritetsprinsippet)

Rent språklig betyr "nødvendig" det som trengs, som må gjøres, er påkrevd eller uunnværlig, eller som ikke kan være annerledes eller er uunngåelig (Myhrer, 2012, s. 61).

Behovsprinsippet går igjen flere steder i politiloven, straffeprosessloven og Den europeiske menneskerettighets konvensjonen. Auglend skriver at tiltaket som initieres, må være nødvendig eller til vesentlig lette i tjenesten. *Det konkrete mål med handlingen må altså med rimelighet ikke kunne nås på annen måte.* Lempeligere virkemidler må enten være forsøkt forgjeves, eller umiddelbart fremstå som hensiktsløse. Dette skal sikre at tjenesteutøvelsen ikke blir bekvemmelighetsbasert og lemfeldig (Auglend et al., 2004).

I vurderingen av nødvendighet har man også "subsidiaritetsprinsippet", som angir at det minst inngripende middel skal velges først (Auglend et al., 2004). Det ligger et todelt krav her: Maktmiddelet må være egnet til å løse oppdraget(adekvans)Dernest må det ikke brukes mer makt enn det som er påkrevd. Dette vil igjen kreve en trinnvis opptrapping(Lie & Lagestad, 2011). Auglend (Auglend et al., 2004) utdyper dette. I «Politirett» står det at middelet må være adekvat, dvs. egnet til å løse det aktuelle oppdraget. Dette hensiktsmessighetskravet refererer seg til det *kvalitative* taktiske aspektet. Videre står det at

man skal begrense seg til den makt som er påkrevd. Dette sier noe om det *kvantitative*. Styrkemessig skal tiltaket være tilstrekkelig, men heller ikke mer (Auglend et al., 2004). Politiloven angir to tilfeller der subsidiaritetsprinsippet kan fravikes. Det ene vil være at et lempeligere middel forgjeves har vært forsøkt eller dersom et middel fremstår som åpenbart utilstrekkelig eller uhensiktsmessig jf. politilovens § 6 2. ledd.

Forholdsmessighet

Dette prinsippet går også igjen både i politiloven og Politiinstruksen. Negativt kan man si at skaden eller uleiligheten forbundet med inngrepet ikke må stå i misforhold til det som søkes oppnådd. Nyttens eller fordelen må være større en ulempen /skaden. Valget står dermed ikke bare mellom midler, men også om det i det hele tatt skal aksjoneres (Auglend et al., 2004). Myhrer(2012) skriver i denne forbindelse:

”Det som særkjenner nødvendighetsvurderingen er at oppdraget ikke kan løses uten bruk av håndjern uten at dette i nevneverdig grad kompliserer gjennomføringen. Når vi nå går over til forholdsmessighetsvurderingen, er situasjonen slik at bruk av håndjern ville være til vesentlig lette ved tjenesteutførelsen, men spesielle omstendigheter gjør at bruk av maktmidlet fremstår som uforholdsmessig” (Myhrer, 2012, s. 67).

Slik jeg forstår dette vil den maktbruken som er nødvendig for å løse et problem ikke nødvendigvis være forholdsmessig. I ”Politirett” står det at en forholdsmessighetsvurdering kan føre til at en situasjon bare kan stabiliseres og dermed bare delvis realiseres som følge av at det middelet som kan nøytralisere faren fullstendig må anses som uforholdsmessig (Auglend et al., 2004). Tor-Geir Myhrer har i denne forbindelse uttalt om denne problemstillingen; *”Det som er unødvendig, er alltid også uforholdsmessig. Men ikke alt som er nødvendig er forholdsmessig!”* (sitat Myhrer).

Ved bruk av makt kan man tenke seg situasjoner der makten er nødvendig, men ikke forholdsmessig. Tor-Geir Myhrer poengterer at det vil være en fare for at *”det som er nødvendig og forholdsmessig erstattes med det som er mest bekvemt”* (Myhrer, 2008). Han sier også:

”en grunnleggende feilslutning er at alt man kan bestemme også kan tvangsgjennomføres; alt er nødvendig og forsvarlig så lenge man ikke har fått det som man vil” (Myhrer, 2008, s. 10).

Dette er en beskrivelse som synliggjør hvilke vurderinger som må gjøres dersom man skal sikre at ikke handlingen blir uforholdsmessig. Gode vurderinger her vil kreve at man har vurdert i hvilken kontekst makten brukes, hvem den brukes mot, og at man er godt kjent med følgene av den makten man påfører. I drøftingene vil jeg diskutere hvordan ulikt ferdighetsnivå kan påvirke muligheten til å utføre forholdsmessig makt slik det beskrives her.

Forsvarlighet

Av de polisiære grunnnormene er vel ”forsvarlighet” det som er minst utdypet i litteraturen. Politilovens § 6 4. ledd sier at makt kan anvendes i den grad den er ”nødvendig og forsvarlig”. Myhrer spør om metodene politiet bruker, er godkjent og/eller utprøvd (Myhrer, 2008). Dersom en teknikk eller metode betraktes som nødvendig og forholdsmessig uten at man har erfaring og opplæring i bruken, vil den muligens ikke være forsvarlig. Han trekker frem eksempler med bruk av lommelykt, brannslukkingsapparat og hette. Disse maktmidlene har ikke vært gjenstand for opplæring og er ikke utprøvd eller godkjent, og dermed ikke nødvendigvis forsvarlige. Dette er i tråd med det Myhrer selv uttaler til Eidsivating Lagmannsrett i sak 07-139363AST-ELAG:

”Forsvarlighetskravet innebærer at maktbruken ikke må gjennomføres på en slik måte at det kan lede til utilsiktede og unødvendige skader i forhold til den makten brukes mot, og det er spesielt i saker hvor politiet har anvendt midler som er i strid med instruks og/eller opplæring, at maktbruken har gått ut over det forsvarlige” (Myhrer sitert i Førland, 2008).

Denne problemstillingen har blitt aktualisert etter at Politihøgskolens lærebok i arrestasjonsteknikk ble gitt ut i 2007. Boka beskriver hvilke teknikker som er pensum for politihøgskolen og politietaten. Vi må videre anta at disse dermed også er ”forsvarlige” ettersom de har vært gjenstand for en medisinsk evaluering (Lie & Lagestad, 2011). Før 2007 var mye av praksis utilstrekkelig dokumentert i opplæringsmateriell. Slik situasjonen er i dag

vil man i mye større grad kunne se politiet "i kortene", da læreboka også skal ligge til grunn for politiets trening, slik det fremgår av rundskriv 2007/011. Dette er positivt, samtidig som det forplikter på en annen måte enn før.

I sin bok om bruk av håndjern viser Myhrer til noen eksempler på at også godkjente maktmidler kan være uforsvarlige. Dersom håndjern fører til at en person faller og slår seg i ulendt terreng, eller at en arrestant i cellebil blir skadet mot interiøret under kjøring, vil dette kunne betraktes som uforsvarlig bruk selv om makten isolert sett er nødvendig og forholdsmessig. (Myhrer, 2011) Videre påpeker han:

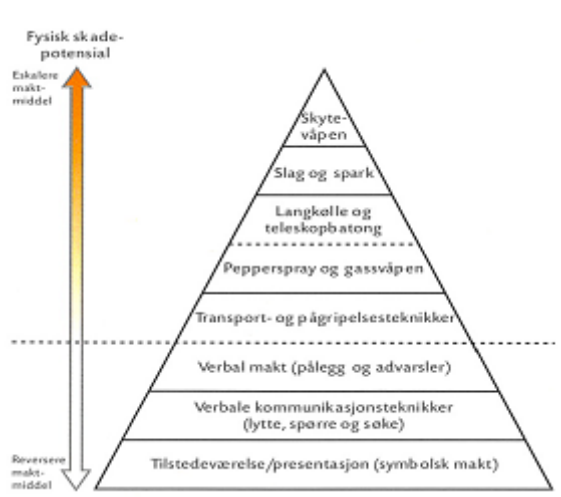
"I forsvarlighetsvurderingen er det også naturlig å ta egen eller styrkens ferdigheter med i betraktning. Et håndjernspåsett som godt opplærte og erfarne tjenestepersoner gjennomfører uten problemer, kan bokstavelig talt gå på helsen løs når det skal gjennomføres av utrent personell og at det derfor blir uforsvarlig" (Myhrer, 2012, s. 78).

Dette vil kunne bety at mangelfulle ferdigheter i bruk av kjente teknikker kan føre til en uforsvarlig maktbruk. En kjent teknikk eller metode som har et forventet resultat der skadepotensiale og uforutsette følger er minimalt, kan fort bli til noe annet dersom den utføres galt. I drøftingen min vil jeg også vurdere "forsvarlighet" opp imot funnene fra min undersøkelse. Testene vil vise hvorvidt mannskapene er i stand til å utføre teknikkene slik de er tenkt når de skal gjennomføres på personer som gjør motstand mot pågripelse.

2.3.3 Maktpyramiden

Maktpyramiden viser på en oversiktlig måte hvordan tanken om forholdsmessighet og "minste middel" søkes oppnådd i praksis. Læreboka i Arrestasjonsteknikk av 2010 (Lie & Lagestad, 2011) viser den for første gang på trykk. Denne pyramiden ble nevnt allerede i starten av oppgaven, men nå vil den bli presentert mer inngående.

Maktpyramiden vil fungere som en rettesnor for politiet under trening og operativt arbeid, samt at den også blir lagt til grunn når politiets maktbruk skal vurderes i ettertid.

Figur 1. Maktpyramiden (Lie & Lagestad, 2011, s. 10)

I vurderingen av hvor de ulike maktmidlene skal befinne seg på stigen, så har Tor-Geir Myhrer beskrevet et skille mellom tvingende makt, smertefull makt, skadelig makt og dødelig makt (Myhrer, 2008). Pågripelsesteknikker er tvingende makt, mens pepperspray og teleskopbatong er tvingende og smertefull makt. Teleskopbatong er likestilt i våpeninstruksen, men batong vil, i tillegg til å være smertefullt, også være skadelig maktbruk. Det vil derfor være naturlig å rangere dette maktmiddelet over pepperspray. Slag og spark vil også være skadelig makt. Slag og spark nyttes kun når politibetjentenes liv og helse er i fare, og/ eller publikums liv eller helse er truet. Skytevåpen er også smertefullt, i tillegg er det potensielt dødelig. Skytevåpen rangeres derfor høyest. I likhet med våpeninstruksens paragraf 17, er maktpyramiden med på å synliggjøre hva opptrappingen av makt innebærer i praksis.

Det er ikke slik at maktstigen er en "naturlov" innenfor polititjeneste. Land som Finland og Storbritannia har en "maktsirkel" som i mye mindre grad er førende for "rekkefølgen" på maktmidlene. At vi i Norge benytter en maktstige, kan være mer forpliktende i forhold til å dokumentere egne valg ved bruk av makt. Dette er derfor en viktig konsekvens av hjemmelsgrunnlaget som vil være styrende for hvordan man skal utøve makt i norsk politi.

2.4 Innlæring av tekniske ferdigheter

Hvor mye trening skal til for at man skal kunne si at man behersker en teknikk?

Idrettsteorien gir oss kunnskap om hvordan vi kan nærme oss dette problemet. Når en teknikk skal utføres hurtig og med presisjon, vil det være viktig å vite noe om hva ”teknikken krever”. Er det samsvar mellom det man vet om ”kravene” og det vi tilbyr av trening? Jeg vil se funnene i lys av teorien jeg presenterer her.

Siddle (1995) siterer Guthrie, som mener at en ferdighet består i å få et resultat med maksimal grad av sikkerhet, med minst mulig bruk av energi og tid. Med dette mener han ikke bare den fysiske energibruken, men også den mentale. Noen ferdigheter vil være så godt innlært at man ikke må bruke kognitiv kapasitet i forbindelse med gjennomføringen. Det innebærer at man kan bruke den mentale kapasiteten på andre ting. (E.R Guthrie sitert i Siddle, 1995)

Min hypotese er at man i for liten grad spør hvor mye trening og hva slags trening som skal til for at en person skal kunne utføre en teknikk uten å måtte tenke eller planlegge sine egne bevegelser i en pågripelsessituasjon. I min undersøkelse vil testene vise om mannskapene er i stand til kommunisere med en arrestant samtidig med at de klarer å utføre de riktige bevegelsene i det tempoet som situasjonen krever.

2.4.1 Stadier ved motorisk læring

Når jeg i min problemstilling spør om en ferdighet lar seg anvende i polititjeneste, er det relevant å spørre seg hvilken type ferdigheter vi har med å gjøre, og hva vi kan forvente av progresjon i forbindelse med innlæring av disse ferdighetene. Dette er fordi det bør være et samsvar mellom de motoriske kravene som stilles, og den treningen som tilbys.

I forbindelse med læring av bevegelser er det ofte vanlig å skille mellom ulike stadier i læringsprosessen. Det finnes ulike tilnærminger til dem. Læreboka i arrestasjonsteknikk bruker begrepet ”teknikkinnlæringstrappen”. Jeg vil i det følgende presentere en annen tilnærming, nemlig modellen som Schmidt og Wrisberg bruker i boka ”Motor learning and performance” (2008). Inndelingen som gjøres her er litt «grovere» enn

teknikkinnlæringstrappa. Teorien er valgt for å kunne sannsynliggjøre den inndelingen og de beskrivelsene som er gjort i måleverktøyet, uten å bli for detaljert.

Før jeg beskriver innlæringsprosessen, vil jeg si noe om hva slags type ferdighet arrestasjonsteknikk er. Prosessen med å tilegne seg kunnskap er ikke helt uavhengig av hva du skal lære. Det vil være forskjell på å øve på å kaste spyd i forhold til å bli en god lagspiller eller bryter. Ferdigheter som skal tilpasses et skiftende miljø, kalles åpne ferdigheter. I "Motor Learning and performance" gis følgende definisjon av en "åpen" ferdighet:

"a skill performed in an environment that is unpredictable or in motion and that requires performers to adapt their movements in response to dynamic properties of the environment" (Schmidt & Wrisberg, 2008, s. 8).

Sitatet viser at en åpen ferdighet krever at man evner å tilpasse teknikken til uforutsigbare bevegelser i det miljøet der teknikken skal brukes. Arrestasjonsteknikk må kunne sies å være en "åpen" ferdighet der teknikken må tilpasses omgivelsene og arrestantens adferd. Om teknikken skal utføres ute på asfalt, inne i en liten leilighet eller på mykt underlag vil ha betydning for hva man kan utføre, og hvordan. Videre vil arrestantens motstand også avgjøre hvordan man må tilpasse sin egen utførelse. Det motsatte vil være en "lukket" ferdighet der man ikke blir utsatt for ytre påvirkning i form av andres bevegelse (Schmidt & Wrisberg, 2008).

Beskrivelsen av arrestasjonsteknikk som en åpen ferdighet blir et viktig bakteppe for å forstå hvordan de ulike stadiene i læringsprosessen har betydning for å oppnå anvendbare ferdigheter. Testøvelsene er valgt nettopp med tanke på at det er en åpen ferdighet som skal beherskes.

Det verbalt - kognitive stadiet er det første stadiet en befinner seg på når en skal lære noe helt nytt og ukjent. Instruksjon, demonstrasjoner (øvingsbilder) og andre typer verbal og visuell informasjon er vanlig på dette stadiet (Schmidt & Wrisberg, 2004). I denne fasen brukes mye av tiden til å prate med seg selv, om hva en skal forsøke å gjøre, samtidig som man tenker på ulike strategier som kan fungere. En stiller seg ofte spørsmål om mål og en bestemmer seg for hva en skal og ikke skal gjøre. Når man feiler, stiller man spørsmål om hva som gikk galt og så videre. Fremgangen på det verbalt – kognitive stadiet er vanligvis

stor, man lærer ofte mye på relativt kort tid (Schmidt & Wrisberg, 2004). I undervisning for studenter kjenner jeg dette veldig godt igjen fordi man i denne fasen opplever at studentene har behov for å "prate seg igjennom" teknikkene. Samtidig lærer de mye av det grunnleggende tekniske ganske raskt.

Det motorisk – assosiative stadiet. Når man har løst de fleste kognitive og strategiske problemene ved innlæring av en ny bevegelse samtidig som man har skaffet seg en generell oppfatning om bevegelsen, går man over til å forbedre utførelsen gjennom å skape mer effektive bevegelsesmønstre. Dette stadiet varer vanligvis noe lenger enn det første, faktisk *over flere uker eller måneder dersom oppgaven er komplisert*. Hjelp og feedback fra treneren har mindre effekt på dette stadiet enn på det første. I denne fasen utvikles timing, bevegelser blir mindre oppjagede og, man lærer mer om hva en motstander tenderer til å respondere med i gitte situasjoner (Schmidt & Wrisberg, 2004).

Om de åpne ferdighetene skriver Schmidt og Wrisberg:

"If movements must be adapted to meet the demands of changing environment, learners must begin to diversity their actions in response to varied environmental conditions" (Schmidt & Wrisberg, 2008).

Under opplæringen på skolen begynner vi her å jobbe med en arrestant som beveger seg etter gitte kriterier slik at man skal lære seg å kjenne selv hva som er riktig bevegelse, og ikke utelukkende bli *fortalt* det.

Automatiseringsstadiet. Dette stadiet når en først etter mye trening, der bevegelsene nå kan utføres mer eller mindre automatisk. Typisk for dette stadiet er at utøveren ikke lenger tenker i deler, men mer helhetlig. Det innebærer at bevegelsene kan gå raskere, og at utøveren kan konsentrere seg om andre ting i forhold til det å gjøre en god prestasjon. Utøveren tenker lite på det som skal utføres, i så fall ville det innebære at utførelsen ble dårligere.

"Open skill sport performers identify aspects of their opponent's movement that indicate the use of a particular strategy. This capability frees experts to engage in higher order cognitive activities, such as split second shift in strategy" (Schmidt & Wrisberg, 2004, s. 198).

På Politihøgskolen ser vi studenter som har nådd dette nivået på eksamen. De klarer å kommunisere med arrestanten samtidig som de fortløpende reagerer på forandringer i bevegelsesmønsteret hos den som skal pågripes. Det vil ofte være snakk om å tilpasse den automatiserte teknikken til ytre og varierende forhold.

2.5 Teorier om situasjonelle arbeidskrav i forhold til stress og spenning

Teknikkene man øver skal ikke fungere i et vakuum. Tjenestepersonen står overfor en lang rekke valg som skal tas på svært kort tid når en situasjon eskalerer på en måte som gjør at man blir tvunget til å bruke makt. Man skal vurdere hva som er riktig bruk av makt, timing for denne bruken, samarbeid med andre tjenestemenn, riktig reaksjon på arrestantens motstand, og arrestantens sikkerhet. Gir treningen overføringsverdi til en slik situasjon?

Denne problemstillingen har også blitt presisert av Kaminski og Martin. De påpeker at kampsport baserte systemer ikke i tilstrekkelig grad har tatt hensyn til motoriske begrensinger i forhold til å utføre teknikkene, samt at man ikke har tatt høyde for problemer med finmotoriske bevegelser under stress. De mener at dette har ført til at tjenestepersoner har brukt andre ting i tjenesten enn det de har lært under utdanningen (Kaminski & Martin, 2000)

Innenfor prestasjonsidrett er det mange utøvere som har erfart at det kan være en avstand mellom å få teknikker til å fungere i rolige omgivelser og få dem til å fungere under stress i en konkurranse situasjon. Dette gjelder også for politifolk på jobb som skal omsette sine ferdigheter under fysisk maktanvendelse. Jeg ønsker å redegjøre for noen av de forhold man må ha kunnskap om når man skal vurdere om treningen vi tilbyr, og resultatet av den, korresponderer med de "arbeidskrav" som oppstår i situasjoner med stress og spenning. Jeg ønsker også å se ting som kan ha betydning for å forebygge stress og øke troen på egen mestringsevne.

Min hypotese er at fokus på ferdighetsprestasjon gjennom trening som er tilstrekkelig tilpasset ytre varierende forhold vil kunne redusere opplevd stress og spenning. Jeg har i min empiriske undersøkelse stilt spørsmål til mannskapene som skal gi svar på hvordan de opplever pågripelsessituasjonen med tanke på stress, spenning og angst.

2.5.1 Emosjonell spenning

Før jeg tar for meg hvordan ferdighetene påvirkes av stress og spenning, vil jeg se på litt på hva de disse begrepene betyr og innebærer. Det er fristende å lage en samlebetegnelse på alt som dreier seg om spenning, og kalle dette emosjonell spenning, men bak denne betegnelsen skjuler det seg flere definisjoner som er med på å nyansere begreper som aktivering, opphisselse, spenning, angst og stress. Disse begrepene kan lære oss mer om hvilke prosesser som trer i kraft når den kroppslige spenningen øker.

Mange har forsøkt å sette ord på disse begrepene og prosessene. Jeg har tatt med beskrivelsene til Gould, Greenleaf og Krane (Gould, Greenleaf, & Krane, 2002).

Aktivering og opphisselse

Aktivering og opphisselse sier noe om hvilket spenningsnivå vi har i kroppen. Det har blitt definert som intensiteten på en persons adferd." Arousal typically is seen as varying along a continuum from deep sleep to extreme excitement" (Malmö sitert i Gould, Greenleaf & Krane, 2002) . Det som måler en persons spenningsnivå kan være hjerterytme, blodtrykk, pustefrekvens samt frigivelse av efedrin og adrenalin i kroppen (Gould, Greenleaf & Krane, 2002).

Stress

Det finnes mange ulike måter å definere stress på, men innenfor idrettspsykologien har mange brukt McGrath sin prosessdefinisjon:

"A substantial imbalance between environmental demands and response capability, under conditions where failure to meet the demands has important consequences" (McGrath 1970 sitert i Gould et al., 2002, s. 5).

Denne beskrivelsen kan deles inn i fire nivåer som starter med en situasjon. Denne persiperes til å representere en ubalanse mellom en persons kapasitet og de kravene situasjonen stiller. Dette leder igjen til en beslutning, som tilslutt resulterer i en gitt adferd (Gould, Greenleaf & Krane, 2002). Slik jeg forstår dette, er stress forbundet med konkrete situasjoner og oppgaver som man kan sette ord på.

Som vi ser, vil det være konkrete tilfeller som kan utløse en stressituasjon. En slik situasjon kan skape både fysiske og psykiske reaksjoner i form av økt aktivering i kroppen og stress. Beskrivelsene over viser at allerede ved inntrening av ferdighetene kan man tilrettelegge for å redusere stress ved at den som skal utøve makt opplever å ha de ferdighetene som trengs for å takle situasjonen.

Angst

I min oppgave vil angstbegrepet omfatte følelser knyttet til konkrete situasjoner, eller frykt for konkrete situasjoner. Angst som en mer eller mindre permanent psykisk lidelse blir ikke omtalt her.

Gould, Greenleaf og Krane (2002) har definert angst som den nervøsiteten og spenningen man føler når kroppens aktivering og opphisselse øker (Gould, Greenleaf & Krane, 2002). Det er i denne betydningen jeg bruker begrepet her.

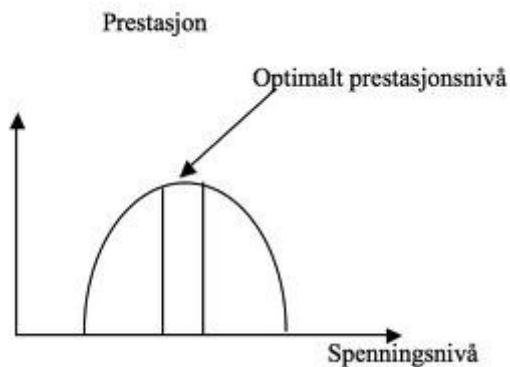
En persons angst kan vi dele i to: grunnspenning eller "trekk-angst" og tilleggsspenning eller "tilstandsangst". Grunnspenningen sier vi er personorientert eller knytter seg til personen mens tilleggsspenningen er situasjonsorientert eller knytter seg til situasjonen.

Grunnspenningen er det vanskeligere å få gjort noe med enn tilleggsspenningen da grunnspenningen er et resultat av faktorer som har vært med på å forme personligheten, hendelser som ofte ligger langt tilbake i tid (Ellingsen, 2007). Angst refererer seg dermed til en tilstand der man reagerer på at aktiveringen øker. Angsten kan igjen deles i *somatisk* og *kognitiv* angst. Kognitiv angst innebærer redusert tiltro til egen ferdighet, redusert konsentrasjon og oppmerksomhet, mens somatisk angst kan innebære sommerfugler i magen, svetting, skjelving og økt hjerteaktivitet (Gould, Greenleaf & Krane, 2002).

Spenningskurven

Vår utførelse av en rekke oppgaver vil kunne påvirkes av de faktorene som skaper en spenning i kroppen. Allerede i 1908 formulerte Yerkes og Dodson "den omvendte U-kurven." Denne teorien har vært dominerende når det gjelder å forklare sammenhengen mellom aktivering og prestasjon. Yerkes og Dodson påviste en kurvelineær sammenheng mellom aktivering og prestasjon. Den viser at spenning er positivt opp til et visst nivå. Med økende

spenning vil prestasjonen øke. Når spenningen blir for høy, vil derimot prestasjonen avta (Pensgård & Hollingen, 2006). Kurven er presentert under (figur 4).

Figur 4. Spenningskurven (Hollingen 2011)

Det finnes flere andre teorier om forholdet mellom spenning og prestasjon. Pensgård og Hollingen presiserer allikevel at kurven gir et relativt godt bilde av forholdet mellom spenning og prestasjon (Pensgård & Hollingen, 2006).

2.5.2 Motoriske ferdigheter under påvirkning av stress og spenning.

Det er viktig å finne ut om ferdighetsnivået man oppnår er tilstrekkelig til å gi opplevd mestring i de stressituasjonene hvor teknikkene skal brukes. Det som fungerer innenfor kontrollerte rammer i en treningssal, gir ikke nødvendigvis mestringsopplevelser ute i tjenesten. Er vi bevisst på hvilket stressnivå teknikkene skal fungere under, og hvordan dette bør påvirke vår trening? Jeg vil drøfte hvorvidt man har oppnådd ferdigheter som tåler påvirkning fra stress og spenning på bakgrunn av teorien som blir presentert her.

Yerkes og Dodson definerte en sammenheng mellom de ulike motoriske ferdigheter og stress. De kom frem til "The Yerkes-Dodson law". Den sier at optimalt spenningsnivå for effektiv adferd vil være lavere når vanskelighetsgraden på oppgaven øker eller blir mer komplekse (Siddle, 1995). Dette er den siste biten i puslespillet for å forstå hvilken type ferdighet arrestasjonsteknikk er.

De ulike motoriske ferdighetene kan klassifiseres på en skala fra grovmotorisk til finmotorisk der muskelstørrelse, vanskelighetsgrad på oppgaven, stressnivå og hjerteaktivitet spiller

inn(Siddle, 1995). Klassifiseringen kan gi oss en økt forståelse for mulighetene og begrensningene som ligger i de ulike motoriske ferdighetene under påvirkning av stress, spenning og angst.

Grovmotoriske bevegelser

Grovmotoriske bevegelser innebærer at man tar i bruk store muskelgrupper i form av enkle oppgaver som å gå, løpe, svømme, dytte eller dra. Kvaliteten på disse oppgavene vil øke med økende grad av spenning og opphisselse. Under en studie i 1978 fant Shelton og Mahoney (Shelton og Mahoney sitert i Siddle, 1995) at en styrkeløfter vil få økende prestasjon ved å øke sitt eget spenningsnivå gjennom å hisse seg opp. Dette har sammenheng med at kroppen skiller ut adrenalin som igjen øker pulsen og blodtransporten til store muskelgrupper. De grovmotoriske bevegelsene vil være enklest å lære, og vil derfor ha en kortere inntreningstid, samt at det er slike bevegelser som vil fungere best når stresset blir høyt (Siddle, 1995). For de grovmotoriske bevegelsene kommer dermed ikke den omvendte U kurven direkte til anvendelse, da prestasjonen ikke når et vippepunkt ved for høyt spenningsnivå.

Finmotoriske bevegelser

Finmotoriske bevegelser utføres av små muskelgrupper slik som fingre og hender. Eksempler på dette er maskinskriving, skriving og pianospilling. Et annet eksempel vil være å kunne avfyre et presist skudd (Siddle, 1995). På dette nivået vil man være avhengig av å ha et lavt stressnivå og dertil lav spenning for å kunne utføre oppgavene som ønsket (Siddle, 1995).

Komplekse motoriske bevegelser

Dette er oppgaver der man gjør flere bevegelser samtidig for å utføre en enkelt oppgave. Siddle skriver: "Survival skills that would be considered complex motor skills include a shooting stance...or a takedown that has more than three independent movements from different muscle groups" (Siddle, 1995, s. 44). Dette er også en type bevegelse som i utgangspunktet krever et miljø med lavt stress for å fungere optimalt (Siddle, 1995).

Ellingsen (Ellingsen, 2007) uttaler om stress og spenning:

” Grovt sett kan vi si at idretter som er teknisk krevende og krever høy presisjon i kombinasjon med høy hastighetsutførelse, tåler mindre spenning enn idretter som er mindre tekniske og foregår over lang tid. Det knytter seg dessuten mindre spenning til en teknikk der automatiseringsgraden er høy og motsatt lav (Ellingsen, 2007).

2.5.3 Forhold som kan regulere eget stressnivå

Vi har sett at de ulike motoriske ferdighetene i varierende grad vil være mottakelige for stress under utførelsen. Når det gjelder å *kontrollere* dette stressnivået, finnes det en del relevant kunnskap. Jeg kommer ikke inn på idrettspsykologi ment for å bedre enkeltprestasjoner på individnivå, men jeg ønsker å se på teori som kan ha betydning for politiorganisasjonens tilrettelegging. Teorien vil vise at stress kan henge nær sammen med ferdighetsprestasjon, samt at det vi lærer, kan bli forsterket eller svekket ute i praksis avhengig av hvordan det satses på trening og bruk av de ferdighetene politiet øver.

Den amerikanske psykologen Albert Bandura har utviklet en sosialkognitiv teori som heter *”self-efficacy theory”*. Self efficacy kan oversettes med *”tro på egen mestringsevne”*. Denne teorien har en interessant tilnærming til helheten rundt det å prestere som jeg mener er relevant også når vi ser på hva som påvirker de valgene vi gjør under utøvelse av makt. *”Tro på egen mestringsevne”* kan ikke betraktes som et *”arbeidskrav”*, men jeg har valgt å legge det inn i modellen min under *”kapasitet”*, der jeg føler det hører hjemme. Grunnen til at jeg tar det med i dette kapitlet er at det baserer seg på en del av teorien rundt stress og spenning.

Hovedpoenget med denne teorien er at vår egen tro på det vi kan klare er svært avgjørende for hva vi velger å gjøre. Denne mestringsevnen er i utgangspunktet situasjonsspesifikk. Du kan ha selvtillit og tro på deg selv på ett veldig konkret område, men det betyr ikke at du automatisk har tro på deg selv innenfor et annet område (Pensgård & Hollingen, 2006). Videre er ikke poenget nødvendigvis hvor gode ferdigheter den enkelte har, snarere er det et spørsmål om hva den enkelte tror det er mulig å gjennomføre med de ferdighetene man faktisk har (Bandura 1986, 1997a sitert i Horn, 2002).

Siddle påpeker også at det å *øke selvtilliten hos en person vil redusere pulsen*, noe som igjen øker muligheten for å prestere bedre i stress situasjoner (Siddle, 1995).

Bandura har identifisert fire hovedkilder som påvirker tro på egne ferdigheter: *ferdighetsprestasjon, vikarierende erfaringer, verbal overtalelse og emosjonell spenning*.

Ferdighetsprestasjon trekkes frem av Bandura som den sterkeste kilden til å påvirke tro på egen mestringsevne. Dersom man har mestringsopplevelser vil dette øke forventningene om å mestre. Tilsvarende vil gjentatte negative opplevelser redusere denne troen, spesielt dersom det skjer ved starten av etableringen av ny adferd (Pensgård & Hollingen, 2006). Siddle bekrefter dette i sin studie av kamptrening. Han mener at inntrening av ny teknikk må føre til mestring i løpet av kort tid dersom man skal beholde motivasjonen hos den som øver (Siddle, 1995). Dersom man har gjentatte positive opplevelser kan dette være med å øke selvtilliten selv om man har enkeltstående negative opplevelser (Pensgård & Hollingen, 2006).

Vikarierende erfaringer er den påvirkning man får ved å se andre utføre en oppgave med suksess. Dette kan være ved å se andre utføre dette når man er tilstede, eller via video. Det beste vil være om modellen er mest mulig lik deg selv.

”Bandura (1977) sier videre at jo flere forskjellige modeller som lykkes, desto bedre effekt har dette på gruppen som skal påvirkes: Å se ulike typer mennesker klarer å oppnå en viss adferd, vil styrke deres egen tro på at det er mulig” (Pensgård & Hollingen, 2006, s. 39).

De som utdannes til politi, får sitt første møte med praksis allerede i 2. studieår. Der vil de se og oppleve situasjoner der politiet bruker makt under tjenesteutøvelsen. Dersom den kulturen de møter ute, korresponderer med de ferdighetene de selv øver på skolen, så vil dette være en bekreftelse på at det de trener, er foretrukket adferd. Det vil også ha relevans etter endt utdanning, der man blir sosialisert inn i eksisterende kultur for fullt. Dersom man selv mangler erfaring eller referanser til bruk av spesielle teknikker eller metoder, så vil også vikarierende erfaringer være et bidrag til å øke troen på at man skal kan få til det samme (Horn, 2002).

Verbal overtalelse er den tredje påvirkningskilden. Bandura har presisert at man ikke kan bruke den påvirkningen uten at man også legger andre forhold til rette. Da kan det virke mot sin hensikt og føre til mistillit og en negativ effekt. Bandura mener allikevel at den er mye brukt fordi den er ”enkel og billig” (Pensgård & Hollingen, 2006).

Jeg tror at dersom man har troverdige forbilder og gode rollemodeller som går foran som gode eksempler, så kan dette fungere i kombinasjon med de andre faktorene. Det kan således ha betydning for flere ledd i en politiorganisasjon. Hvilke ferdigheter er foretrukket, og hvordan kommuniseres dette ut? Jeg startet oppgaven min med å sitere Fyfe, som påpeker at dersom grunnopplæring blir nedvurdert til fordel for det som «fungerer i gata», kan det føre til at annen adferd enn den ideelle blir foretrukket (Fyfe, 1996). Dette vil også være en form for ”verbal overtalelse”, om enn negativ.

Siddle trekker frem instruktørens rolle i forbindelse med trening. Han mener at instruktøren har en meget viktig oppgave. En topp instruktør har evnen til å motivere og trene en person til å prestere spesifikke ferdigheter i spesifikke miljøer (Siddle, 1995).

Emosjonell spenning trekkes frem som det siste punktet som kan være med på å påvirke troen på egne ferdigheter. Bandura viser til at høy spenning/aktivering kan svekke prestasjonen, og derfor er det grunn til å tro at man kan vente seg mer suksess når man er relativt rolig (Pensgård & Hollingen, 2006).

I ”*Sharpening the Warriors Edge*” beskriver Siddle noe av det han mener er viktigst for at man skal lykkes i reelle situasjoner. I likhet med Bandura trekker han frem tro på egen mestringsevne, men han har et litt annet perspektiv. Han mener at selvtilliten er med på å kontrollere ens egen puls, noe som er avgjørende for å lykkes med å regulere spenningen i kroppen. For å sikre god selvtillit er det viktig å holde oppe en persons motivasjon gjennom å undervise teknikker som man kan lære raskt. I tillegg må man få bekreftelser på at teknikken fungerer og man må trene teknikken under realistiske omstendigheter. Han mener det ideelle er å holde seg til grovmotoriske teknikker som er raske å lære (Siddle, 1995).

Oppsummering

Ved bruk av teorien har jeg forsøkt å beskrive hvilke forhold man må ta hensyn til dersom man skal gjøre en analyse av hva arrestasjonsteknikker vil kreve av trening for å fungere i operativt politiarbeid.

Man må vite hva slags type motorisk ferdighet som trenes, om den er kompleks, finmotorisk eller grovmotorisk. I tillegg må man vite om man er tidlig i prosessen med å tilegne seg en ferdighet, eller om man har nådd et nivå der ferdigheten her godt innlært. De ulike fasene av teknikkinnlæringen vil ha ulik varighet. Man må også vite under hvilke ytre forhold teknikkene skal brukes.

Sett i lys av teorien fremstår arrestasjonsteknikk som en åpen kompleks motorisk ferdighet som skal fungere uavhengig av hvordan arrestanten beveger på seg eller gjør motstand. Slike ferdigheter vil kreve høy grad av automatisering for å fungere når de i tillegg blir eksponert for stress. For mye stress vil kunne føre til at prestasjonene synker. Jo mer kompleks en teknikk er, desto mindre robust er den i møte med stresspåvirkning.

Den sosial kognitive teorien til Albert Bandura peker forøvrig på at det er flere ting enn ferdighetsprestasjon og emosjonell spenning som kan ha betydning for om man lykkes med teknikkene. Ved å se andre lykkes, samt bli overbevist om hva som er foretrukket adferd, kan man få økt tro på at man vil lykkes selv.

I spørreskjemadelen av undersøkelsen min har jeg sett nærmere på om vi legger til rette på en måte som øker mulighetene for at mannskapene behersker ferdighetene også når de skal brukes i operativt politiarbeid.

Jeg har spurt om hvordan de opplever stress i pågripelsessituasjonene, hvordan de opplever sine ledes fokus på maktbruk, og hvordan de opplever sitt eget ferdighetsnivå. Jeg har også spurt hvor mye de bruker teknikkene, og om de mener at de kan etterleve hjemmelsgrunnlaget for bruk av makt.

3. Design og metode

To politidistrikter ble valgt ut for å delta i undersøkelsen der jeg skulle måle effekten av treningen på bruk av fysisk makt i 2011.

Politidistrikt A innførte et prøveprosjekt for sine mannskaper i 2011. Tiltaket rettet seg primært mot arrestasjonsteknikk. De operative skulle, i tillegg til 40 timer trening, få 15 minutter med korte leksjoner i arrestasjonsteknikk hver uke gjennom hele året. Her skulle de øve hele eller deler av teknikkene. I min undersøkelse ønsket jeg å se på om dette tiltaket ville kunne øke mulighetene for at den enkelte ville klare å omsette ferdighetene i operativt politiarbeid. Samtidig har jeg hatt en kontrollgruppe i distrikt B som kun har gjennomført den ordinære vedlikeholdstreningen for 2011.

Distrikt B ble valgt ut fordi det har en rekke likheter med distrikt A. I begge distrikter er de ansatte fordelt på stasjoner og lensmannskontorer. De er fordelt både i by og utenfor tettbebyggelse, og antall ansatte er sammenliknbart.

I forbindelse med testingen var det to ting jeg ønsket å finne ut av. Generelt var jeg nysgjerrig på hvor stor fremgang intervensjonsgruppa og kontrollgruppa oppnådde. I tillegg ønsket jeg å måle om man oppnådde et nivå som tilsier at ferdighetene kan brukes i operativt politiarbeid.

3.1 Valg av forskningsdesign

I hvilken grad treningen på bruk av fysisk makt har tilstrekkelig effekt var en av de problemstillingene jeg var nysgjerrig på når jeg begynte å planlegge min masteroppgave. Jeg hadde således en rekke tanker rundt dette da jeg ble gjort oppmerksom på at Politidistrikt A var i ferd med å sette i gang et prøveprosjekt i den hensikt å øke ferdighetene hos sine mannskaper. De ønsket å trene arrestasjonsteknikk med hyppige korte økter for å øke nivået på ferdighetene. Tiltaket kom også i stand som en konsekvens av skader på tjenestemenn under pågripelser. Man så på det som et HMS- tiltak. Dette var et prosjekt som jeg syntes var spennende sett i lys av de dokumenterte manglene på ferdighet i Lies (Lie, 2010) rapport. Videre påpeker Kaminski og Martin (2000) at det har vært gjort for lite forskning på politiets

trening. De gjennomførte i 2000 en analyse av politiets tilfredshet med treningen de fikk i bruk av selvforsvar og kontrolltaktikk i USA. Der uttaler de følgende:

“...another fundamental problem is that there appears to be no experimental research on how best to insure law enforcement officers acquire and retain adequate skill levels in defense and control tactics.” (Kaminski & Martin 2000, s.2).

Jeg valgte å evaluere tiltaket gjennom en pretest-posttest-design med ikke-ekvivalente grupper (Lund, 2002). I denne typen undersøkelse brukes en eksperimentgruppe som blir eksponert for en intervensjon, samt en kontrollgruppe. Kontrollgruppen blir et sammenlikningsgrunnlag i forhold til å vurdere hvorvidt fremgangen i eksperimentgruppen skyldes tiltaket de har mottatt. Ekte eksperiment med tilfeldig plassering i eksperiment og kontrollgruppe var ikke mulig, da det var gitt at alle mannskapene i distrikt A skulle få intervensjonen som besto i ekstratrening i arrestasjonsteknikk. I min studie vil kontrollgruppen være en representant for de politidistriktene som ikke mottar annet enn den ordinære vedlikeholdstreningen. Et slikt design var, ut fra de gitte forutsetningene, det best mulige til å svare på problemstillingen jeg har valgt.

I undersøkelsen ble det også brukt et spørreskjema. I forbindelse med pretest og posttest besvarte personene i begge gruppene en del spørsmål. I forbindelse med pretesten ble det stilt spørsmål som skulle gi mer informasjon om utvalgene i forhold til alder og tjenesteerfaring. I tillegg ble det stilt spørsmål som skulle gi informasjon om synet på egne ferdigheter og motivasjonen for trening. I forbindelse med posttestene ble det stilt spørsmål som skulle gi svar på hvordan de vurderte utbytte av treningen. I tillegg fikk de en del spørsmål knyttet til bruk av teknikkene og fysisk makt generelt.

3.2 Beskrivelse av utvalgene

Utvalget i distrikt A besto av 21 tjenestepersoner. Jeg ønsket et høyere antall, men to av treningene for 2011 var allerede gjennomført innen jeg fikk godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. Jeg ønsket ikke å bruke personer i utvalget som

allerede var eksponert for deler av treningen, fordi jeg da ikke ville kunne si noe sikkert om effekten av treningen jeg ønsket å måle. De gruppene som allerede hadde gjennomført deler av treningen kunne derfor ikke brukes i utvalget. 16 av testpersonene var menn og 5 var kvinner. Majoriteten av testpersonene i distrikt A hadde 5 år eller mindre i tjenesten. 9 var uteksaminert før 2006, og 12 etter 2006. 15 personer var 35 år eller yngre. 6 personer var over 35 år.

Utvalget i kontrolldistriktet (distrikt B) besto av 27 tjenestepersoner. 19 av disse var menn og 8 var kvinner. Majoriteten av testpersonene i distrikt B hadde mer enn 5 år tjenesten. 24 personer var uteksaminert før 2006, mens 3 var uteksaminert etter 2006. 5 personer var 35 år eller yngre. 22 personer var over 35 år.

Totalt sett er utvalgene ganske like på fordeling mann – kvinne. Når det gjelder tjenestetid og alder er forskjellene ganske store. Dette er viktig å ha i mente når resultatene skal tolkes. Alle befinner seg imidlertid i IP kategori 4, som betyr at de er operativt godkjent og har våpengodkjenning. Personene jobber enten i ordenstjeneste, eller skal kunne utføre operativt politiarbeid ved behov. Alle har 40 timer årlig trening fordelt på disiplinene skyting, taktikk og arrestasjonsteknikk.

I ettertid ser jeg at det muligens hadde vært hensiktsmessig med et stratifisert utvalg for å sikre en likere fordeling mellom de med "ny" opplæring og de som har hatt opplæring etter gammel modell, men utvalgene, som er trukket tilfeldig, skulle på en grei måte representere de operative tjenestepersonene i de to distriktene. Ulempen med denne representativiteten var altså at eksperimentgruppen og kontrollgruppen var ulikt sammensatt med tanke på tjenesteerfaring og dermed også grunnopplæring. I ettertid har jeg vurdert at dette kunne brukes i studien med tanke på få mer kunnskap om forskjellene mellom yngre og eldre tjenestepersoner.

3.3 Prosessen med å komme frem til samarbeidspartnere og valg av utvalg

Tidlig i mars 2011 ble jeg gjort kjent med planene til distrikt A. Jobben med å etablere kontakt med ulike samarbeidspartnere startet umiddelbart. Kontrolldistriktet ble valgt for å passe best mulig i størrelse og sammensetning. I slutten av mars fikk jeg aksept for prosjektet mitt i begge distrikter.

Parallelt med dette ble det klart at jeg måtte melde prosjektet til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. Grunnen var at jeg var avhengig av å oppbevare navnelister over de mannskapene jeg skulle teste, for å kunne teste de samme personene i de avsluttende testene.

Testene ble gjennomført på de allerede planlagte IP treningene i distriktet. Både distrikt A og distrikt B hadde en struktur på treningene som innebar at alle distriktets avdelinger hadde noen deltakere på hver trening. For meg innebar dette at jeg fikk et tilfeldig utvalg fra distriktet på hver oppsatt trening. Da jeg møtte, fikk jeg en liste med navn fra opplæringsansvarlig. Fra denne listen trakk jeg et utvalg som skulle gjennomføre testene.

3.4 Måleverktøy

3.4.1 Testskjema for vurdering av ferdighet i arrestasjonsteknikk

For å kunne besvare problemstillingen var det viktig at måleverktøyet var egnet til å si noe om kandidatens evne til å anvende ferdighetene i praksis. Testen måtte være innrettet mot dette.

På Politihøgskolen har vi siden 2006 benyttet oss av et testskjema der vi vurderer studentens ferdigheter i arrestasjonsteknikk basert på en trinnvis ferdighetstest. Testen har to deler, der man viser pågripelser alene og deretter sammen med makker. Man må vise ferdigheter på begge deltestene. Resultatet fra deltestene blir lagt sammen. Før mine tester valgte jeg å modifisere skolens testskjema slik at det kunne brukes på eksperiment- og kontrollgruppen. Jeg fjernet testing av frigjøringsteknikker og nødvergeteknikker (ikke omtalt her), og jeg lagde en poengskala som var mer egnet å benytte når nødvergeteknikker og frigjøringer ikke skulle være med i testingen. Denne skalaen går fra 1 til 6, der 6 er høyeste poengsum i hver av de to gruppene. Maksimalt oppnåelig poengsum er 12 poeng.

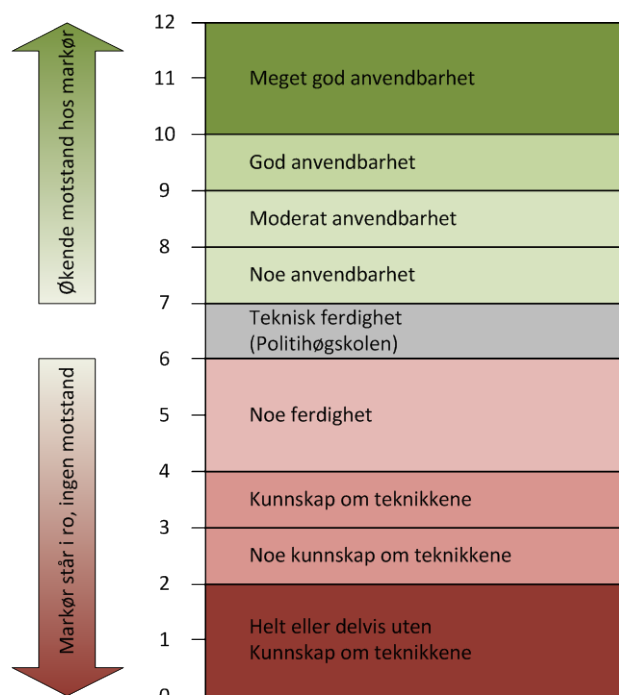
Testpersonene må først prøve seg på laveste nivå for skolens beståttnivå. På dette nivået står arrestanten i ro uten noen form for bevegelse eller motstand, og kandidaten skal vise en teknikk der de tekniske momentene er ivaretatt. Dersom man behersker dette alene og sammen med makker får man 6 poeng (3+3). På dette nivået er man kun ute etter å vurdere om kandidaten kan utføre teknikken riktig, uten påvirkning, i rolige omgivelser.

Dersom kandidaten ikke behersker dette må vedkommende vise teknikken helt rolig, og forklare innholdet i utførelse. En god forklaring gir 4 poeng (2+2). 4 poeng betyr at testpersonen kan forklare de viktigste elementene i en teknikk, men mangler evnen til å utføre det i praksis. Dersom kandidaten gir en mangelfull beskrivelse av teknikken oppnås kun 2 poeng (1+1).

Dersom kandidaten derimot behersker det som er Politihøgskolens beståttnivå, får vedkommende prøve seg på en ny oppgave som har høyere vanskelighetsgrad. Prinsippet er at testpersonen skal belønnes for å kunne utføre pågrepser på arrestanter som i økende grad beveger seg og gjør motstand.

Dersom kandidaten klarer å pågripe en person som setter seg lett fysisk til motverge alene og sammen med makker, oppnår vedkommende 8 poeng (4+4). Dersom man kun viser denne ferdigheten i en av øvelsene oppnår man 7 poeng (4+3), Dette forutsetter imidlertid at man klarer å vise den andre øvelsen teknisk riktig, og oppnå 3 poeng.

7 poeng er den grensen jeg har satt for « anvendbarhet». Med dette mener jeg at dersom man under testing ikke klarer å bruke de lovlige teknikkene til å pågripe en person som setter seg lett fysisk til motverge, verken alene eller sammen med makker, så vil man ikke lykkes med disse teknikkene ute i operativt politiarbeid. Personer blir utsatt for tvangsmakt nettopp som en konsekvens av at de ikke blir med frivillig. Mange vil nok også gjøre mer enn lett motstand. Grensen for anvendbarhet er dermed satt med tanke på at dette er et minimum av det man må beherske. I mange situasjoner vil det være behov for enda bedre ferdigheter. 7 poeng er et minimum. På de to siste nivåene er arrestanten mer utagerende, på grensen til det som lar seg pågripe ved bruk av tvangsmakt. Disse nivåene kan gi henholdsvis 10 (5+5) og 12 poeng (6+6). Gjennom hele testen kan man naturligvis oppnå ulik poengsum i de to deltestene. Tanken bak testskalaen kan dermed oppsummeres slik

Figur 5. Anvendbarhetskala

En utdypende beskrivelse av evalueringskriteriene finner leseren på testskjemaet som ligger vedlagt i appendiks nr. 2.

3.4.2 Spørreskjemaer

For å beskrive karakteristika ved utvalgene, samt å utdype spørsmål som var relevante for problemstillingene, ble det konstruert spørreskjemaer. Disse ble utfylt av testpersonene både på pretest- og posttesttidspunkt. I tillegg ble spørreskjemaer utfylt av øvrige operative i distrikt A i forbindelse med pretest. I forbindelse med posttest besvarte øvrige operative i både distrikt A og distrikt B det samme spørreskjema som testpersonene.

Det ble valgt ut spørsmål som kunne gi flere svar enn selve testen er i stand til. De fleste spørsmålene er utformet med faste svarkategorier for å lette statistisk behandling.

På pretesttidspunktet valgte jeg å fokusere på forventningene til årets trening, motivasjon, erfaring med bruk av teknikker, hyppighet på bruk, og tjenestetid. Disse spørsmålene ble valgt fordi det ga en mulighet til å beskrive utvalgene, samt peke på ulikheter som kunne forklare funnene på de innledende testene.

I skjemaet har jeg spurt om respondenten gikk ut av skolen før eller etter 2006. Dette er gjort fordi man i 2006 begynte å trene etter den modellen som testen benytter seg av. Det innebærer at de som er uteksaminert fra og med 2006 har fått en annen opplæring på skolen, og at de kjenner til den måten å teste på som ble benyttet. 2006 er derfor interessant for å vurdere det arbeidet skolen har gjort, men også fordi man må være kritisk i forhold til å vurdere gode resultater.

Under posttestingen benyttet jeg et spørreskjema som skulle gi mer informasjon om synet på egen ferdighetsutvikling, samt hvorvidt mannskapene i eksperimentgruppa hadde gjennomført det som var planen. Jeg hadde også med spørsmål som skulle gi mer informasjon om bruken av teknikkene og tro på egen mestringsevne. Spørsmålene ble valgt spesielt med tanke på å understøtte diskusjon av problemstillingene, spesielt med tanke på den delen som tar for seg mulige konsekvenser av ulikt ferdighetsnivå.

3.5 Gjennomføring av tester i eksperiment og kontrollgruppe.

Begge gruppene ble først testet fordi jeg ønsket å finne ut hvilket nivå de hadde før intervensjonsperioden startet. Pretestene i eksperimentgruppa og kontrollgruppa ble gjennomført fra begynnelsen av april og frem til juni 2011. Tidspunktet ble valgt fordi dette var siste mulighet dersom jeg skulle få testet mannskaper som ikke allerede hadde hatt en del av årets arrestasjonsteknikktrening. I distrikt B hadde jeg litt bedre tid. Testene ble gjennomført i forbindelse med IP-trening i slutten av mai og begynnelsen av juni.

I begge gruppene var det viktig å gjennomføre testing i forkant av tiltak. Distrikt B hadde ikke gjennomført noe arrestasjonsteknikktrening på våren. Alt skulle gjennomføres i høstterminen.

På de ulike testdagene fikk alle deltakerne et informasjonsskriv som redegjorde for prosjektet. Der fremgikk det tydelig at deltakelsen var frivillig. Jeg forklarte hva jeg ønsket å måle, og hvordan testen ville bli gjennomført. Underveis i testen brukte jeg litt tid på å forklare testpersonene de ulike øvelsene, slik at ingen skulle risikere å mislykkes fordi de ikke forsto hva jeg ønsket å se. Ingen var kjent med at de skulle testes før de møtte på aktuell treningsdag.

Under pretestingen i distrikt A deltok en faglærer fra Oslo på begge testdagene. To ulike faglærere ble brukt. I distrikt B deltok en faglærer fra Oslo på en av datoene, mens jeg gjennomførte alene på de to siste testdagene. Jeg ønsket personer utenfor prosjektet til å bistå med evalueringen. Dette ville gi en pekepinn på om min måte å vurdere på var tilstrekkelig objektiv. De dagene jeg hadde bistand fra annen fagperson, var min rolle å lede testene uten selv å fatte beslutninger om resultatet. Ytterligere betraktninger om dette er tatt med i diskusjonen om validitet.

Alle testpersonene fikk et nummer som fulgte testskjema og spørreskjema. Spørreskjemaet ble fylt ut i forkant av testingen, og levert meg før testen startet. På oppmøtelistene ble det notert nummer på de som ble testet slik at jeg skulle kunne finne frem til riktige personer for post testene.

Selve testprosedyren ble gjennomført slik det gjøres på Politihøgskolen. I forkant av testen ble testpersonene delt inn i grupper på 3 personer. Gruppene trakk så en oppgave som inneholdt en teknikk for nedleggelse bakover og en teknikk for nedleggelse forover. I praksis er det kun to hovedteknikker det er snakk om, men de skal utføres henholdsvis " 1 mot 1" og " 2 mot 1". Det betyr at testpersonene skal pågripe enten alene eller sammen med en makker. Dersom de trakk nedleggelse forover 1 mot 1, så fikk de nedleggelse bakover 2 mot 1, og motsatt. Alle fikk deretter mulighet til å vise teknikk uten bevegelse, før de eventuelt fikk økt vanskelighetsgrad med markør i bevegelse og med motstand. Dersom de etter mitt/vårt syn ikke klarte å vise teknikken riktig i rolig tempo, ble de bedt om å vise teknikken en gang til samtidig med forklaring av teknikken.

Denne fremgangsmåten gav mulighet til å vurdere ferdigheter etter den anvendbarhetsskalaen som er introdusert, med tilhørende arbeidskrav. I tillegg gav den mulighet til å vurdere kunnskap om teknikker der ferdighetene helt eller delvis manglet.

Posttestingen ble gjennomført i november/desember 2011. Under posttestingen ble det klart at det ikke var mulig å få tak i alle testpersonene på nytt på tross av iherdig påtrykk fra min side. I distrikt A fikk jeg testet 18 av 21 på nytt, og i distrikt B fikk jeg testet 21 av 27. Skader, permisjoner, skifte av tjenestested og sykdom var årsaken til at posttestingen ble vanskeligjort. I analysen er det kun tatt med resultater fra de som deltok både på pretest og posttest.

Frafallet var til dels uventet. Dette gjaldt spesielt eksperimentgruppen. Jeg hadde forventet at distriktet hadde en egeninteresse i å få gjennomført målingen så godt som mulig siden tiltaket som ble evaluert, var initiert av dem selv. I kontrollgruppen var det ingen som hadde noen konkret interesse i prosjektet på dette tidspunktet. Det kan ha ført til at påtrykk fra ledere om å gjennomføre testene kan ha uteblitt. Det må allikevel påpekes at 100% oppmøte kan ha vært en urealistisk forventning. Flere av frafallene hadde naturlige årsaker.

3.6 Undervisningsopplegg for eksperimentgruppa (tiltak)

Distrikt A har gjennomført den pålagte arrestasjonsteknikktreningen sin i løpet av 4 treningsdager i 2011. På disse timene har man tatt for seg det som er satt opp på temalisten for 2011. Der står det at mannskapene skal gjennomføre 10 timer arrestasjonsteknikktrening, noe som er historisk høyt. Distriktet har ikke klart å gjennomføre mer enn 5 timer og 15 minutter fordelt på 4 økter. Disse øktene har vært fordelt på 75, 90, 90 og 60 minutter. I løpet av disse øktene har man øvd grunnteknikk, samt scenariobasert trening og trening med høy puls (mengdetrening)

Ansvarlig for den operative treningen har i tillegg til den pålagte treningen, hatt ansvaret for den treningen som skulle utgjøre forskjellen mellom eksperimentgruppa og kontrollgruppa. Han satte opp korte leksjoner på ca. 15 minutter som skulle gjennomføres i forbindelse med tjenesten hver uke. I disse oppleggene har han lagt inn hele eller deler av teknikker som det skal øves på. Tanken er at man skal få hyppige ”drypp” med treningen for å øke selvtilliten, bedre samhandling, gi bedre strategi og redusere skader. Han sier videre:

”Skiftleder på politistasjonene, eldstemann på lensmannskontor og hundepatruljen er ansvarlig for at AT treningen blir gjennomført. Det skal føres et oppmøteskjema for hver trening. Det skal rapporteres til leder orden/lensmann/hundetjenesten etter hver måned. Disse skjemaene skal videresendes til AMU.” (sitat opplæringsansvarlig)

Leksjonene kom som et tillegg til den pålagte treningen mannskapene gjennomførte på den obligatoriske treningen.

Treningen i distrikt A ble gjennomført av lokale instruktører. Ingen av disse er utdannet instruktør etter ny modell av 2008. Opplæringsansvarlig har imidlertid en spesiell interesse for faget, og har holdt seg oppdatert.

Undervisningsoppleggene ligger vedlagt i appendiks nr. 5. Alle teknikker baserer seg på skolens pensum, herunder tekniske og taktiske innhold.

3.7 Undervisningsopplegg for kontrollgruppa

Kontrollgruppen skulle utelukkende gjennomføre den oppsatte treningen for 2011 slik den fremgår av årets temaliste for operative mannskaper. I distrikt B ble all arrestasjonsteknikk trening gjennomført i høstterminen fordelt på 2 treningsdager. I distrikt B tolkes 1 treningsdag til å være 8 timer uavhengig av reisetid til og fra treningsstedet.

Den ene treningsdagen var i sin helhet viet arrestasjonsteknikk. Første time gikk med til Oppmøte, og den siste timen gikk med til hjemreise. Midt på dagen var det satt av en time til lunsj. Dette vil ofte være realiteten, da de fleste politidistrikter låner lokaliteter som ikke nødvendigvis ligger sentralt i distriktet. De som skal på trening, må reise til tjenestestedet for å skifte før de gjerne har fellestransport til treningsstedet. Reelt sett ble det på den første treningsdagen gjennomført 4 timer trening i arrestasjonsteknikk, som også inkluderte case øvelser med praktisk bruk av teknikkene. På den andre treningsdagen ble det gjennomført 1 time og 30 minutter med trening.

Totalt sett kommer distrikt A og distrikt B ut ganske likt hva angår gjennomføring av den pålagte treningen. Distrikt A gjennomførte 5 timer og 15 minutter, mens distrikt B gjennomførte 5 timer og 30 minutter. I samtale med en av dem som har planlagt temalisten fremgår det at 1 time er tenkt å være "en skoletime" på 45 minutter. Dersom man legger dette til grunn vil de pålagte 10 timene i beste fall innebære 7 timer og 30 minutter trening. Treningene i distrikt B ble forestått av 3 lokale instruktører fra instruktørvingen. Ingen av disse er utdannet instruktører i arrestasjonsteknikk etter ny modell av 2008.

Undervisningsoppleggene til distrikt B ligger vedlagt i appendiks nr. 6. Alle teknikker baserer seg på skolens pensum, herunder teknisk og taktisk innhold.

4. Resultater

4.1 Kjennetegn ved de to utvalgene som deltok i undersøkelsen

Jeg har forsøkt å beskrive deltakerne i undersøkelsen gjennom å se på hvordan de fordelte seg på en del spørsmål som tjenestetid, motivasjon og syn på egne ferdigheter. Før treningsperioden besvarte de derfor et spørreskjema som skulle belyse disse temaene. Svarene er gjengitt i det følgende.

Tjenestetid

I tillegg til spørsmål om alder undersøkte jeg hvor mange av testpersonene som har mer eller mindre enn 5 år i tjenesten (tabell neste side)

Tabell 1

Testpersonene fordelt på distrikt og tjenestetid

Uteksaminert fra skolen	Distrikt A	Distrikt B	Total
Før 2006	9	24	33
Etter 2006	12	3	15
Total	21	27	48

Tabell 1 viser at flere av testpersonene i distrikt B ble uteksaminert før 2006, og dermed hadde mer enn 5 år i tjenesten. Dette innebærer også at det er flere i denne gruppen som hadde blitt uteksaminert etter den gamle modellen der man trente uten motstand fra markør, og eksamen ble vurdert til Bestått eller Ikke bestått. (6 poeng på den skalaen jeg bruker) Dette vil jeg komme tilbake til i drøftingen av årsaker til funnene på pretesttidspunktet.

Arrestasjonsteknikkens påvirkning på trygghet

I tabell 2 ble testpersonene spurt om i hvilken grad de mente at arrestasjonsteknikk er viktig for å være trygg i de situasjonene der de skal bruke fysisk makt. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "ikke viktig" og 5 er "veldig viktig"

Tabell 2

Hvor viktig er arrestasjonsteknikk for å gjøre deg trygg når du skal bruke makt?

Distrikt	Antall(N)	gjennomsnitt	standardavvik
Distrikt A	18	4,2	0,51
Distrikt B	21	4,5	0,60

Tabellen viser at arrestasjonsteknikk er viktig for testpersonenes trygghetsopplevelse uavhengig av distrikt. Forskjellene er ikke signifikante.

Treningens påvirkning på egne ferdigheter

Tabell 3 viser i hvilken grad testpersonen mente at den forestående treningen ville påvirke deres ferdigheter i arrestasjonsteknikk. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "i svært liten grad" og 5 er "svært stor grad" (Tabell på neste side)

Tabell 3

I hvilken grad vil årets trening påvirke ferdighetene dine i arrestasjonsteknikk?

Distrikt	Antall(N)	gjennomsnitt	Standardavvik
Distrikt A	18	3,38	0,84
Distrikt B	21	2,85	1,19

Testpersonene i distrikt A hadde i gjennomsnitt over middels forventning til at årets trening ville påvirke deres ferdigheter i arrestasjonsteknikk, dvs at gjennomsnittet ligger over skalaens midtpunkt. Testpersonene i distrikt B hadde i gjennomsnitt under middels forventning til at årets trening ville påvirke ferdighetene deres. Spredningen på svarene er som vist noe større i distrikt B. Her kan ulik alder være med på å forklare spredningen i distrikt B. Forskjellen mellom distriktene er statistisk signifikant ($p < 0,05$).

Motivasjon for arrestasjonsteknikktrening

Tabell 4 viser hva testpersonene har svart på i forhold til om de er motivert for trening i arrestasjonsteknikk med tanke på å øke egenferdighetene sine. Tabellen viser gjennomsnitt i de to gruppene. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "lite motivert" og 5 er "meget motivert».

Tabell 4

I hvilken grad er du motivert for årets trening i arrestasjonsteknikk.?

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Distrikt A	18	3,7	1,01
Distrikt B	21	3,4	1,08

Tabellen viser at begge gruppene i gjennomsnitt var over middels motivert for treningen. Forskjellen mellom gruppene er ikke signifikant.

Synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk

I tabell 5 gir testpersonene uttrykk for synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er "dårlige" og 5 er "veldig gode"

Tabell 5

Testpersonenes syn på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk

Distrikt	Antall(N)	gjennomsnitt	Standardavvik
Distrikt A	18	2,6	0,91
Distrikt B	21	2,1	0,72

Gruppene som helhet mente at de hadde egenferdigheter som var under middels. Det er en tendens til at respondentene fra distrikt A var mer positive til egne ferdigheter enn respondentene fra distrikt B, men denne forskjellen er ikke signifikant ($p=0,10$)

Bruk av makt

Tabell 6 viser hvor mange ganger testpersonene har pågrepet ved bruk av fysisk makt det siste året. Kategoriene i spørreskjemaet var 0, 1--3, 4--7, 7--9, 10--12 og over 12 ganger.

Tabell 6

Hvor mange ganger har du brukt fysisk makt for å pågripe det siste året?

Antall pågripelser	Distrikt A	Distrikt B	Total
0 ganger	2	6	8
1--3 ganger	7	6	13
4--6 ganger	4	1	5
7--9 ganger	2	3	5
10--12 ganger	1	2	3
Over 12 ganger	2	3	5

Tabellen viser at det kun er 8 av 39 som rapporterte at de ikke hadde brukt fysisk makt det siste året, begge distriktene sett under ett. Den kategorien som forekom oftest var 1—3 ganger. Distrikt B hadde litt flere personer enn distrikt A, som rapporterte at de hadde pågrepet ofte, men også flere som ikke hadde pågrepet i det hele tatt. Statistisk er alle tallene små, men tabellen viser at politiet må bruke makt uavhengig av hvilke ferdigheter de har. Et tilleggsspørsmål har vært hvor lenge det er siden man sist brukte arrestasjonsteknikk.

Her er det 8 av 27 i distrikt B som svarer at de har brukt makt, men ikke ved bruk av arrestasjonsteknikk. I distrikt A er den ingen som svarer dette.

4.2 Sammenlikning av utvalget i distrikt A med resten av de operative i distrikt A

I forbindelse med testingen ble det også sendt ut spørreskjema til øvrige operative mannskapene i Distrikt A. Dette ble gjort for å kunne sammenlikne synet på en del spørsmål mellom testgruppen og resten av populasjonen i distrikt A med tanke på å undersøke i hvilken grad de som ble testet var sammenlignbare med de øvrige operative i distriktet. Det hadde også betydning i forhold til å vurdere "Hawthorne - effekten", det vil si om de som ble testet presterte bedre fordi de visste at de ville bli målt.

Treningens mulighet til å påvirke egenferdighet

Tabell 7 viser i hvor stor grad respondentene mente at treningen vil påvirke egenferdigheten i arrestasjonsteknikk. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "I svært liten grad" og 5 er "i svært stor grad"

Tabell 7

I hvilken grad tror du at arrestasjonsteknikktreningen vil påvirke dine ferdigheter?

Test/Ikke test	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Test	21	3,5	0,81
Ikke test	45	3,1	1,08

Det var ikke signifikante forskjeller mellom testgruppe og øvrige operative mannskaper i politidistriktet. Begge grupper har over middels tro på at treningen vil påvirke ferdighetsnivået.

Synet på egen motivasjon

Tabell 8 viser motivasjon for treningen. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er «lite motivert» og 5 er ”veldig godt motivert”.

Tabell 8

Synet på egen motivasjon i forbindelse med trening i arrestasjonsteknikk

	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Test	21	3,9	1.01
Ikke test	45	3,6	1.21

Det var ikke signifikante forskjeller mellom de som ble testet og øvrige operative mannskaper i politidistriktet i synet på egen motivasjon. Begge grupper er over middels motivert.

Syn på egenferdighet

Tabell 9 viser synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er ”dårlige” og 5 er ”veldig gode”.

Tabell 9

Synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk

Test/ Ikke test	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Test	21	2,5	0.92
Ikke test	45	3,1	0.88

Tabellen viser at gjennomsnittlig syn på egne ferdigheter var dårligere blant de som ble testet enn blant de øvrige operative mannskapene ($p < 0,05$).

4.3 Testresultater

Endring i testprestasjoner i løpet av observasjonsperioden

En viktig del av studien har vært å måle hvilken effekt treningen i arrestasjonsteknikk har hatt i de to gruppene. I tabell 10 har jeg presentert testresultatene fra både intervensjonsgruppa (fra politidistrikt A) og kontrollgruppa (fra politidistrikt B, hvor mannskapene ikke hadde noen trening utover den ordinære vedlikeholdstreningen).

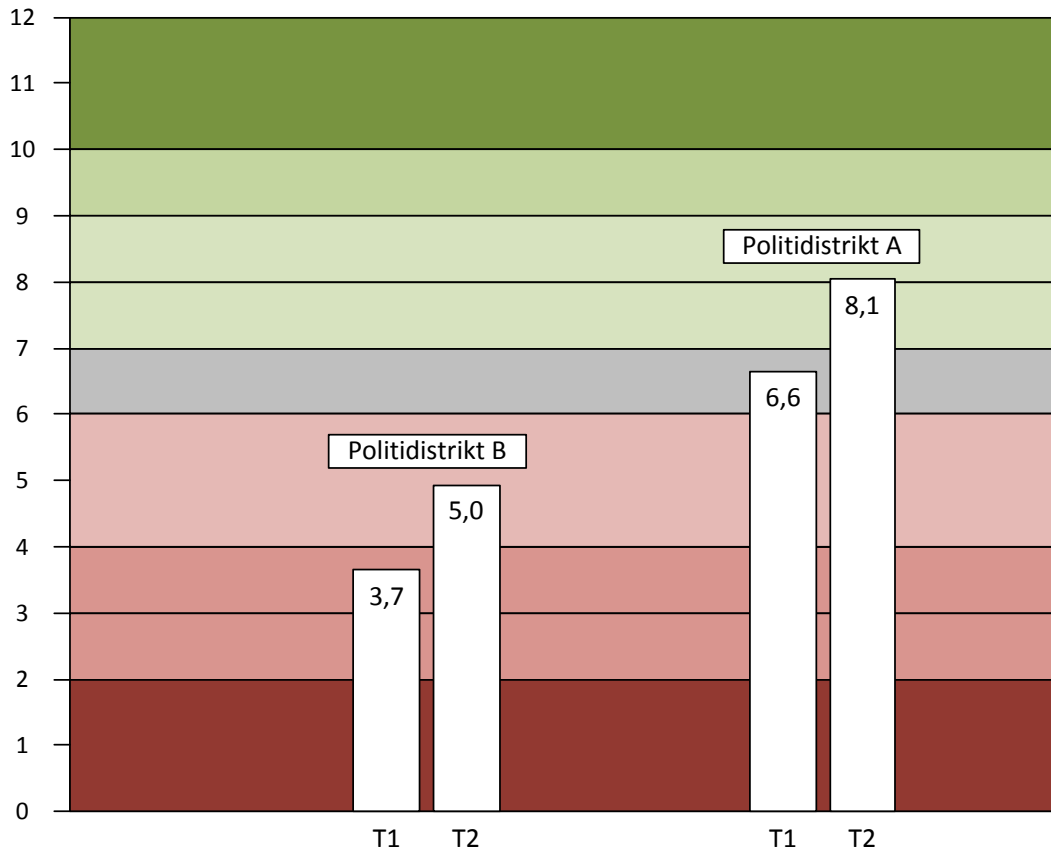
Tabell 10 *Testresultater fra pretest og posttest i politidistrikt A (intervensjonsgruppa) og politidistrikt B(kontrollgruppa). (T1=pretest, T2=posttest)*

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Politidistrikt A – T1	18	6,6	1,97
Politidistrikt A – T2	18	8.1	2,47
Endring	18	1,5*	1,68
Politidistrikt B – T1	21	3,7	1,65
Politidistrikt B - T2	21	5,0	2.01
Endring	21	1,3*	1,38

- Differansen er statistisk signifikant, $p < 0,05$

Tabellen viser for det første at de to gruppene presterte ganske forskjellig i utgangspunktet. Testpersonene i distrikt A hadde et høyere nivå enn testpersonene i distrikt B. Videre ser vi at det har vært fremgang i begge gruppene. Fremgangen er noe større i distrikt A. Begge distriktene har en fremgang som er statistisk signifikant.

Med utgangspunkt i "anvendbarhetsskalaen" fra metodekapittelet har jeg satt inn resultatene fra tabell 10 i figuren under (figur 6). Den synliggjør resultatene i de to distriktene:

Figur 6. Anvendbarhetstabell med resultater

Figuren 6 viser at distrikt B i gjennomsnitt har hevet kunnskapsnivået, og at ferdighetene i å utføre teknikkene er hevet noe. De har ikke nådd nedre grense for et anvendbart nivå.

Distrikt A har i gjennomsnitt hevet ferdighetene over minimumsgrensen for anvendbarhet.

I tabell 11 har jeg laget en oversikt over hvordan testpersonene fordeler seg på fremgangen fra pretest til posttest.

Tabell 11 Størrelsen på endring fordelt på testpersonene

Distrikt	Endring målt i poeng	Antall(N)
Politidistrikt A	-2,00	1
	-1,00	1
	0,00	2
	1,00	5
	2,00	5
	3,00	2
	4,00	1
	5,00	1
Total		18
Politidistrikt B	-1,00	3
	0,00	2
	1,00	7
	2,00	5
	3,00	3
	4,00	1
Total		21

Tabellen viser at noen faktisk har prestert dårligere på posttest enn på pretest. Det fremgår allikevel at de fleste har hatt en moderat fremgang, mens noen få har hatt en stor fremgang. Fordelingen er ganske lik i begge gruppene.

Effekten av ekstratrening i Politidistrikt A

I oppgaven min er det sentralt å se på om tiltaket i Politidistrikt A har en statistisk bedre effekt enn treningen i Politidistrikt B. Jeg har ønsket å vite om Politidistrikt A ville få en større fremgang etter at de innførte et opplegg med hyppige korte økter med arrestasjonsteknikk. Tabellen over viser rent visuelt, og også med rene tall at A tilsynelatende ikke har hatt en mye større økning i fremgangen enn B. Dette støttes av analysen der jeg har målt om forskjellene mellom gruppene er større enn internt i hver gruppe.

I metodelitteraturen (Lund, 2002) diskuteres det om pretest-posttest design med ikke-ekvivalente grupper bør analyseres med kovariansanalyse eller stigningsskåranalyse. Jeg valgte å gjennomføre begge typene analyser, som anbefalt av Lund (Lund, 2002, s. 238). Å bruke flere enn en justeringsmetode i pretest-posttest-design med ikke-ekvivalente grupper kan forstås som en form for triangulering. Dette er noe som blir anbefalt av Lund (Lund, 2002).

Kovariansanalysen justerer for den forskjellen gruppene hadde før de startet intervensjonsperioden. Dette kan ha betydning, da gruppene var ganske forskjellige i utgangspunktet. Jeg gjennomførte derfor en kovariansanalyse, og den viste at det ikke var signifikant forskjell mellom gruppenes prestasjon på posttesttidspunktet når jeg justerte for forskjellen i prestasjonsnivå på pretesttidspunktet. Stigningsskåranalysen undersøker om det er ulik framgang i de to gruppene, gjennom å analysere om variansen i fremgang er større mellom gruppene enn internt i gruppene. Heller ikke denne testen viste at det var signifikant forskjell mellom gruppene

Det lot seg altså ikke gjøre å fastslå at tiltaket førte til en tallmessig høyere økning i nivå enn den ordinære treningen alene.

I den eksperimentelle studien har jeg ikke kun fokus på en statistisk fremgang. Jeg ønsker også å sette funnene inn i en sammenheng. Jeg er ute etter det som er "anvendbart" dvs. at ferdigheten er egnet til praktisk bruk. I tabell 12 har jeg laget en oversikt over de som er over og under dette nivået på pretest og posttest.

Tabell 12 *Antall på et anvendbarhetsnivå på pretest og posttest ($\geq 7,00$)*

Distrikt	Antall(N)	Pretest	Posttest
Politidistrikt A	18	11	14
Politidistrikt B	21	1	4

I begge gruppene er det 3 personer som har økt ferdighetene fra det ene nivået til det andre. Det må presiseres at skolens minimumskrav er 6,00. Tabellen viser at distrikt A ikke har maktet å løfte flere personer opp på et anvendbart nivå enn distrikt B.

Håndjernspåsett og sideleie

I tillegg til ferdighet i pågripelsesteknikk, ble testpersonene vurdert i forhold til håndjernspåsett og kontrollteknikken sideleie. Funnene er presentert i tabell 13 under.

Tabell 13

Antall bestått i bruk av håndjern og sideleie- fordeling på distrikt

Distrikt	Antall(N)	Pretest	Posttest
Politidistrikt A	18	12	13
Politidistrikt B	21	5	9

Tabellen viser at distrikt B også her ligger etter distrikt A i ferdighet på håndjernspåsett og sideleiekontrollteknikken. Disse resultatene er med på å dra ned totalresultatet til distrikt B som en følge av at mangel på ferdighet her fører til fratrek på 1 poeng på totalpoengsummen. Distrikt B har en større fremgang på denne "testen i testen" enn distrikt A.

4.4 Spørreskjemaresultater innhentet etter treningsperioden

4.4.1 Synet på kortleksjonene i distrikt A

Etter treningen ønsket jeg å vite om distrikt A hadde fått gjennomført den planlagte ekstratreeningen, og hvorvidt de mente at denne treningen hadde betydning for deres ferdighetsutvikling. I distrikt A skulle de gjennomføre 4 korte økter med teknikktraining i

måneden. Jeg har spurt om i hvor stor grad dette har blitt gjort, på en skala fra 0 til 4, der 0 er "ikke gjennomført" og 4 er "stort sett 4 ganger pr. måned".

Tabell 14

I hvilken grad har du gjennomført kortleksjonene hver uke som planlagt i 2011?

Test /Ikke test	Antall (N)	gjennomsnitt
Test	18	2,1
Ikke test	49	2,4
Gjennomsnitt	67	2,3

Tabell 14 viser et gjennomsnitt på 2,3, som tilsvarer litt over 2 ganger pr måned. Det betyr at mannskapene har gjennomført omlag halvparten av det som var planlagt. I oppgaven min er det derfor viktig å understreke at det er effekten av dette jeg måler. Jeg har også sjekket om utvalget som ble testet (N=18) har gjennomført treningene i større grad enn øvrige i Distrikt A ((N=49). Det har de ikke. Gjennomsnittet i denne gruppen er 2,1. De øvrige har et gjennomsnitt på 2,4, så de har faktisk en lavere verdi enn resten av de operative.

Tabell 15 viser i hvor stor grad mannskapene mener at ekstratreeningen hadde betydning for egen ferdighetsutvikling. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "i liten grad" og 5 er i "svært stor grad" I tabellen har jeg fordelt svarene på de som ble testet og de som ikke ble testet.

Tabell 15

I hvilken grad har kortleksjonene vært viktig for å heve nivået på ferdighetene dine i AT?

Test/ Ikke test	Antall (N)	Gjennomsnitt	standardavvik
Test	18	2,9	0.90
Ikke test	51	2,7	0,84

Tabellen viser at det nesten ikke var noen forskjell mellom testutvalget og resten av respondentene på spørreskjemaet. Oppfatningen i gruppene var at kortleksjonene i gjennomsnitt hadde hatt litt under middels betydning.

4.4.2 Sammenlikning av distrikt A og B etter posttest

Synet på egen ferdighetsutvikling

Tabell 16 viser hvorvidt mannskapene i distrikt A og B syntes de hadde økt sine ferdigheter i 2011. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er "i svært liten grad" og 5 er "i svært stor grad"

Tabell 16

I hvilken grad føler du at treningen i 2011 har økt ferdighetene dine i arrestasjonsteknikk?

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	standardavvik
Distrikt A	69	2,8	0,72
Distrikt B	78	2,5	0,87

Tabellen viser at mannskapene i distrikt A er mer fornøyd med sin egen ferdighetsutvikling. De er litt under middels fornøyd. I distrikt B er tallet lavere. Forskjellen er statistisk signifikant ($p < 0.05$).

Bruken av teknikkene i operativt politiarbeid

Et viktig spørsmål er hvorvidt teknikkene mannskapene trener på blir brukt. Dersom teknikkene ikke blir brukt kan det skyldes teknikkene, men det kan også skyldes ferdighetsnivået til mannskapene.

Jeg spurte om de hadde brukt teknikkene, og i hvilken grad de hadde lyktes. Tabellen gir dermed to ulike innganger til å besvare om ferdighet har betydning. Manglende forsøk på teknikkene kan skyldes liten tillit til teknikkene og manglende ferdighetsnivå, og mislykket

forsøk på teknikken kan også skyldes mangel på anvendbare ferdigheter. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er "i svært liten grad" og 5 er i "svært stor grad"

Tabell 17

Dersom du har brukt det du har trent, lyktes du med det du forsøkte på?

<i>Distrikt</i>	<i>Antall(N)</i>	<i>% av populasjon</i>	<i>Gjennomsnitt</i>	<i>standardavvik</i>
Distrikt A	53	77 (N=68)	3,1	0,90
Distrikt B	39	50 (N=78)	2,8	0,95

Tabell 17 viser at 77 prosent av mannskapene i distrikt A oppgir at de har forsøkt på teknikkene, mens i distrikt B er tallet 50 prosent. I distrikt A er gjennomsnittet på 3,1, blant de som har forsøkt teknikkene, mot 2,8 i distrikt B. Forskjellene er ikke statistisk signifikante.

Det er dermed færre i distrikt B som oppgir at de har brukt teknikkene, men blant de som har brukt teknikkene i de to distriktene er det ikke signifikante forskjeller. Gruppene har gjennomsnittlig sett litt over middels suksess med å bruke teknikkene.

Bruk av pepperspray og batong

Jeg så også på bruken av pepperspray og batong, og om bruken av disse maktmidlene skyldes mangel på ferdigheter i bruk av tvangsmakt. Kunnskap om dette er viktig når hjemmelsgrunnlaget skal drøftes i forhold til ferdigheter. I tabell 18 går det frem *i hvilken grad pepperspray og batong har blitt brukt fordi man føler seg usikker på pågripelsesteknikker*. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "aldri" og 5 er "svært ofte" Jeg har valgt frekvensvisning fordi jeg mener fordelingen er viktigere her enn gjennomsnittet. (se neste side)

Tabell 18

I hvilken grad har du brukt pepperspray eller batong fordi du føler deg utrygg på pågripelsesteknikk?

Distrikt	skala fra 1 til 5	Antall(N)	Prosent
Distrikt A	1 (aldri)	47	69 %
	2	16	24 %
	3	5	7 %
Total		68	100
Distrikt B	1 (aldri)	35	46 %
	2	27	35, %
	3	10	13,0 %
	4	4	5, %
	5	1	1 %
Total		78	100

Tabellen viser at 69 % av mannskapene i distrikt A oppgir at de aldri har brukt pepper eller batong fordi de er utrygge på pågripelsesteknikker. Det betyr at 31 % av mannskapene i distrikt A oppgir at de har brukt pepper eller batong som erstatning for tvangsmakt i større eller mindre grad. I distrikt B er det 46 % prosent som svarer at de aldri har brukt det, og dermed er det 54 % prosent som har brukt det. I tillegg er spredningen på svarene større i distrikt B.

Gjennomsnittet i distrikt A var 1,4. Gjennomsnittet i distrikt B var 1,8. Forskjellene i gjennomsnitt er signifikante ($p < 0,01$).

Mannskapenes opplevelse av ledernes fokus på maktbruk

Et spørsmål er om prioriteringene i distrikt A har gjort seg gjeldende på ledernivå i den forstand at mannskapene opplever et synlig fokus fra lederne på hvordan de bruker makt.

Jeg har spurt om i hvilken grad de oppfatter at lederne er opptatt av hvordan det brukes makt i tjenesten. Funnene er beskrevet i tabell 19. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er "ikke opptatt av det" og 5 er "veldig opptatt av det".

Tabell 19

I hvilken grad er dine ledere opptatt av hvordan du bruker makt under tjenesteutøvelsen?

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	standardavvik
Distrikt A	69	3,4	1,00
Distrikt B	78	2,0	0,99

Tabellen viser at mannskapene i distrikt A oppfatter sine ledere som mer opptatt av hvordan de ansatte bruker makt enn hva tilfellet er i distrikt B. Forskjellen er statistisk signifikant ($p < 0,01$). I distrikt A er de litt over middels fornøyd. I distrikt B er de godt under middels fornøyd.

Mannskapenes syn på egen evne til å operere innenfor hjemmelsgrunnlaget

Ett sentralt punkt er hvorvidt mannskapene vil være i stand til å operere innenfor hjemmelsgrunnlaget for bruk av makt. Respondentene ble derfor spurt om hvorvidt de selv mener å være i stand til dette. Funnene er beskrevet i tabell 20. Skalaen går fra 1 til 5, der 1 er "i svært liten grad og 5 er "i svært stor grad". (tabell på neste side)

Tabell 20

I hvilken grad føler du at du er i stand til å gjennomføre forsvarlig og forholdsmessig bruk av makt.?

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Distrikt A	69	4,0	0.80
Distrikt B	78	3,3	0.81

En svakhet ved spørsmålet er at det kan være krevende å se at man kunne gjort ting annerledes med andre ferdigheter. Det er krevende å "se seg selv utenfra". Jeg fant allikevel signifikante forskjeller mellom gruppene ($p < 0,01$). Respondentene i distrikt A mener i større grad enn respondentene i distrikt B at de evner å utføre forsvarlig og forholdsmessig maktbruk.

Maktbruk under påvirkning av stress

Et spørsmål er hva som skjer med ferdighetene når de skal brukes i en stressituasjon under pågripelse. I denne forbindelse undersøkte jeg hvordan mannskapene selv betrakter pågripelsessituasjonen. Er den forbundet med stress, angst og spenning? Funnene er beskrevet i tabell 21. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er "svært sjelden" og 5 er "svært ofte".

Tabell 21

I hvor stor grad har du følt stress, angst og høy puls i de situasjonene der du forstår at du må bruke fysisk makt for å pågripe en arrestant?

Distrikt	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Distrikt A	69	2,6	0,94
Distrikt B	78	3,2	0,83

Tabellen viser at mannskapene i distrikt B opplever pågripelsessituasjonen som en signifikant større mental belastning enn mannskapene i distrikt A ($p \leq 0,01$). Tabellen viser også at stress, angst og spenning er reelle faktorer som gjør seg gjeldende under fysiske pågripelser. Standardavviket viser at dette varierer fra en moderat til sterk opplevelse for mannskapene.

4.4.3 Sammenlikning av unge og eldre tjenestepersoner

De siste analysene jeg gjorde, var basert på en antakelse om at det kunne eksistere forskjeller i synet på arrestasjonsteknikk og ferdighet avhengig av tjenesteerfaring. I tabell 22 har jeg brukt besvarelsene fra alle de operative i distrikt A, samt utvalget i distrikt B for å se om de hadde ulikt syn på egne ferdigheter basert på alder. I distrikt B var det kun utvalget som besvarte dette spørsmålet, så de øvrige operative i distrikt B er ikke med i denne besvarelsen. Skalaen går fra 1 til 5 der 1 er «dårlige» og 5 er «svært gode»

Tabell 22

Forskjeller i synet på egne ferdigheter i arrestasjonsteknikk basert på tjenesteerfaring

Uteksaminert fra skolen	Antall(N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Før 2006	57	2,3	0,93
Etter 2006	36	3,3	0,69

Tabellen viser at det er signifikante forskjeller mellom de som har mer eller mindre enn 5 års tjenesteerfaring ($p \leq 0,01$). De med lite tjenesteerfaring mener selv at de har litt over middels gode ferdigheter. De med lang tjenesteerfaring mener at de har under middels gode ferdigheter.

I tabell 23 har jeg krysset de to utvalgene for å se om forskjellen i synet på egne ferdigheter blant de med lang og kort tjenestetid også gjorde seg gjeldende i konkrete ferdigheter. Tabellen viser resultatene fra testene som ble gjennomført før intervensjonsperioden (se neste side).

Tabell 23

Testpoengsum på de innledende testene fordelt på tjenestetid

Uteksaminert fra skolen	Antall (N)	Gjennomsnitt	Standardavvik
Før 2006	33	3,8	1,57
Etter 2006	15	7,3	1,34

Det er signifikante forskjeller i målt ferdighet ($p \leq 0,01$). De med kort tjenestetid presterte bedre enn de med lang tjenestetid på tvers av distriktene. Forskjellene er store.

Oppsummering av resultater

De to utvalgene er forskjellige med tanke på tjenestetid. Distrikt B har en høy andel tjenestepersoner som er uteksaminert før 2006, mens utvalget i distrikt A har flere yngre tjenestepersoner. Begge utvalgene oppgir at de synes arrestasjonsteknikken er viktig for å føle seg trygg på jobb, samt at begge grupper oppgir at de er over middels motivert for å utvikle egne ferdigheter. I distrikt A har de størst tro på at treningen vil påvirke deres ferdigheter. Forskjellen fra distrikt B er signifikant. Når det gjelder syn på egne ferdigheter har begge svart under middels, men distrikt A er noe mer positive til egne ferdigheter. Ved å se på besvarelsene til hele distrikt A og utvalget i distrikt B fremgår det signifikante forskjeller i synet på egne ferdigheter mellom de som har kort og de som har lang tjenestetid. Dette bekreftes ved å sjekke resultat basert på tjenestetid uavhengig av distrikt. De med kort tjenestetid har signifikant bedre ferdigheter.

Begge utvalg oppgir at de har brukt fysisk makt det siste året. Det er ikke store forskjeller på de to utvalgene.

Ved å sammenlikne utvalget i A med resten av de operative i distriktet A viser det seg at det ikke er noen signifikant forskjell i synet på egen motivasjon og mulighetene for å påvirke

egne ferdigheter. Når det gjelder egenferdighet, så var de operative i distriktet signifikant mer positive til egne ferdigheter enn utvalget som skulle testes.

Testresultatene viser at det er store forskjeller i utgangspunkt på pretestene. Utvalget i distrikt A har høyere ferdighetsnivå enn utvalget i B før intervensjonen startet. Etter posttestene viser det seg at begge utvalg har hatt signifikant fremgang. Utvalget i distrikt A hadde høyere utgangspunkt, og har tilsvarende høyere sluttresultat. Det er allikevel ikke signifikante forskjeller i fremgang mellom de to utvalgene. Kvaliteten på fremgangen blir diskutert i neste kapittel.

Spørreskjemadata fra alle de operative i de to distriktene viser at i tillegg til at utvalgene har ulikt ferdighetsnivå, så er distriktene ulike i synet på en del spørsmål rundt bruk av makt. Distrikt A er signifikant mer tilfreds med egen ferdighetsutvikling, selv om denne isolert sett er under middels. Det er også en høyere andel av de operative i distrikt A som oppgir å ha brukt teknikkene i større eller mindre grad. De som bruker teknikkene, har litt over middels resultat i begge distrikt.

Det er flere i distrikt B som oppgir at de har brukt pepperspray og batong fordi de er utrygge på bruk av teknikker. Forskjellene mellom distriktene er signifikante. Det er også signifikante forskjeller i synet på evnen til å operere innenfor hjemmelsgrunnlaget. Distrikt A er mer positive. De mener å være i god stand til dette, mens mannskapene i distrikt B bare i litt over middels grad mener at de kan utføre forholdsmessig og forsvarlig makt. Mannskapene i distrikt A oppgir også at de har ledere som er signifikant mer opptatt av hvordan de bruker makt enn lederne i distrikt B.

De operative i distrikt B opplever at pågripelsessituasjonene er forbundet med signifikant mer spenning, stress og angst enn de operative i distrikt A.

5. Diskusjoner

5.1 Reliabilitet

”Et grunnleggende spørsmål i all forskning er dataenes pålitelighet. På forskningspråket kalles dette for reliabilitet., fra det engelske reliability som betyr pålitelighet” (Johannessen, 2010, s. 40). Ville jeg fått det samme resultatet dersom testen hadde blitt gjennomført en gang til eller av en annen person?

Vil selve *testen* gi ulikt resultat avhengig av hvilke øyne som ser? Jeg har ikke gjennomført to sett med tester der en annen person har gjennomført parallelt. Dette ville i følge Johannesen gitt et mål på *interraterreliabilitet* (Johannessen, 2010). Et slikt opplegg ville blitt for ressurskrevende i mitt prosjekt, der jeg har hatt mer enn nok med å få gjennomført egne tester. Jeg har imidlertid som tidligere nevnt, tatt med meg en annen fagperson på noen av testene for at han skulle gjøre vurderingene for meg. På den måten kunne jeg lene meg tilbake for å se om vurderingene var like mine egne. Jeg opplevde ikke at det ble tatt avgjørelser jeg var uenig i, og vurderer derfor at avgjørelsene mine ville vært tilnærmet like. I tillegg til dette har jeg lang erfaring i å vurdere tester av denne typen. Evalueringskriteriene er nøye gjennomgått i Politihøgskolens fagmiljø for å sikre at man er tydelig på hva som kreves på de ulike nivåene. Testen har blitt brukt på Politihøgskolen siden 2006. I denne perioden har studenter blitt evaluert og gitt karakterer med begrunnelse for de vurderingene som har blitt gjort. Tanken med å benytte deler av skolens test var nettopp å sikre at selve testen skulle kunne gjennomføres uten mye usikkerhet rundt hvor lista skulle ligge. Jeg mener at dette er med på å øke reliabiliteten på undersøkelsen fordi denne testen også har vist at fagpersoner fra skolen og etaten vurderer ferdigheter relativt likt på denne skalaen. Jeg er allikevel klar over at vurderingene er vanskeligere når flere av testpersonene befinner seg på et lavt nivå der halvgode teknikker skal vurderes. Det er vesentlig enklere å gjenkjenne en god teknikk og en god teknisk og taktisk gjennomføring. Innenfor de evalueringskriteriene som er satt har jeg allikevel en erfaring som tilsier at jeg og de andre i fagmiljøet vurderer ferdighetene på samme måte.

Når det gjelder spørreskjemaedataene vil det være enklere å anta at disse ville gitt de samme svarene uansett hvem som hadde spurt. Skjemaene er fylt ut anonymt, og svarene er ikke prisgitt vurderinger fra dem som deler ut. Dette skulle kunne styrke reliabiliteten.

5.2 Validitet

I forbindelse med diskusjonene av validitet i den eksperimentelle delen av studien, vil jeg bruke Cook og Campells (1979) validitetssystem for kausale undersøkelser slik det er beskrevet av Thorleif Lund i «innføring i forskningsmetodologi» (Lund, 2002). Jeg vil også bruke beskrivelsene om kvalitetskrav for bruk av tester som Kleven redegjør for i samme bok (Kleven, 2002).

Cook og Campbell beskriver fire kvalitetskrav i kausale undersøkelser. Dette er *statistisk validitet, indre validitet, begrepsvaliditet og ytre validitet* (Cook & Campbell, 1979). I det følgende vil jeg diskutere min studie i lys av disse kvalitetskravene.

Statistisk validitet

I følge Lund vil truslene mot statistisk validitet være «*Brudd på statistiske forutsetninger, og lav statistisk styrke*» (Lund, 2002, s. 121).

Lav statistisk styrke skal ifølge Lund (2002) kunne føre til en type 2 feil (ved at man feilaktig godtar nullhypotesen som sier at den forskjellen jeg finner i utvalgene ikke gjelder for populasjonene). Dette er aktuelt for meg fordi jeg har hatt relativt små utvalg på testene, og på spørreskjemadataene innhentet før de innledende testene. Spørsmålene som er stilt for å understøtte testresultatene er imidlertid stilt til alle i innsatskategori 4 i de to distriktene.

Jeg har i liten grad forkastet nullhypotesen. Jeg har funnet signifikante forskjeller på mange av de variablene jeg har undersøkt, men det er naturligvis mulig at noen av spørsmålene gitt før de innledende testene kunne gitt signifikante forskjeller dersom jeg hadde spurt alle i de to distriktene.

Når det gjelder de statistiske forutsetningene, så er det brukt enkelt tilfeldig utvalg på testene. Slik jeg ser det er det ingenting ved trekk av testgruppene som skulle tilsi at det har oppstått skjevheter der.

Lund skriver også at dårlig test eller målingsreliabilitet reduserer statistisk styrke, og er dermed en trussel mot statistisk validitet (Lund, 2002 s. 115). Dårlig testreliabilitet er også en trussel mot begrepsvaliditet. En test kan ikke måle et begrep valid dersom reliabiliteten er dårlig. Lund skriver at målingsfeil er en usystematisk feil, og at den derfor klassifiseres som

trussel mot statistisk validitet i Cook og Campbells system (Lund, 2002 s. 115). Jeg har beskrevet hvorfor jeg mener at målingene ikke er en trussel mot reliabiliteten i forrige diskusjon. Dette skulle kunne bety at det heller ikke er en trussel mot den statistiske validiteten slik jeg ser det.

Indre validitet

I forbindelse med mitt valg av forskningsdesign er det også viktig å ta stilling til den *indre validiteten*. Eller som Johannessen (2010) skriver: Måler vi det vi tror vi måler? Lund (2002) beskriver truslene mot indre validitet til å være alternative forhold eller faktorer som kan forklare funnene (Lund 2002). Slik jeg forstår det, blir det viktig å se på hva som påvirket testingen, og på den måten kunne føre til at resultatene ikke utelukkende var et resultat av den treningen jeg ville måle.

Lund (2002) har listet opp forhold som kan påvirke den indre validiteten. Det som er aktuelt for min undersøkelse vil jeg ta med her. I tillegg har Emil Kruuse (2007) listet opp en rekke faktorer som kan påvirke resultatene i en effektundersøkelse (Kruuse, 2007).

I det følgende diskuteres det som har relevans i min studie.

Å teste på mennesker er et komplisert stykke arbeid. Hvordan personene reagerer på testsituasjonen, hvordan testlederen kan påvirke resultatet, hva som skjer når samme test gjentas, og hva kjennskap til testøvelsene har å si, er alle spørsmål som det er viktig å drøfte.

Pretesteffekten relaterer seg til at personer er tilbøyelige til å prestere dårlig når de testes første gang grunnet nervøsitet eller usikkerhet i forhold til testsituasjonen (Kruuse, 2007). Disse faktorene kunne således være med på å skape en "*pretesteffekt*". For å unngå at dette skulle bli en vesentlig faktor under testingen var det viktig å etablere en positiv atmosfære under testene. I tillegg fikk alle god veiledning i hvilke oppgaver de skulle utføre. Kruuse (2007) påpeker for øvrig at man kan redusere denne effekten ved å ha en kontrollgruppe som i like stor grad er utsatt for denne effekten (Kruuse, 2007). Dette er ivaretatt i denne studien slik at en slik effekt ikke vil være en stor trussel i min studie, slik jeg ser det.

Manduksjonseffekten beskrives som den virkning man får når det er en likhet mellom et treningsopplegg og testen som skal måle virkningen av "*behandlingen*" (Kruuse, 2007). I utgangspunktet er det ingen av gruppene som har trent på testene. Dette fremkommer for

øvrig i vedlagte undervisningsopplegg i appendiks. I denne sammenhengen er det allikevel et par ting som må belyses. Alle som har blitt uteksaminert fra PHS de siste 5 årene kjenner til prinsippet i testene der man går gjennom en "trapp" med økende motstand hos markør, og dertil egnet taktisk og teknisk tilnærming. Her kan det tenkes at de derfor har hatt en fordel på testene fremfor til de som ikke kjenner denne måten å trene på. På den annen side er dette prinsipper som skal undervises også ute blant menneskene i tjeneste i dag. Hvorvidt det har blitt gjort, er jo faktisk en av de tingene jeg ønsker å måle. Det må også kunne argumenteres for at det er en forskjell på kunnskap og ferdigheter. Man kan huske en testprosedyre uten at dette gir noe fortrinn dersom ferdighetene mangler. Slik jeg ser det vil ikke manduksjonseffekten være stor i denne studien, men den kan være tilstede i noen grad.

Retesteffekten oppstår når noen skal utføre den samme testen mer enn en gang, og at man på tidspunkt 2 presterer bedre fordi man kjenner testen (Kruuse, 2007). Lund (2002) sier om retest effekten: «*målingen ved en anledning har konsekvenser for resultatet ved en senere måling*» (Lund 2002, s. 118). Denne effekten kan også nøytraliseres ved å benytte en kontrollgruppe slik det er gjort i denne undersøkelsen. Da skulle denne effekten bli like stor i begge grupper, slik som i min studie. Erfaringen min fra testene er forøvrig at denne effekten ikke er stor. Bakgrunnen for at jeg kan mene dette, er at ikke alle testkandidater har prestert bedre på posttestene. Som resultatkapitlet viser var det enkelte som ikke hadde noen fremgang, og noen som faktisk presterte dårligere på posttest. Dette er en god indikasjon på at det skal mer til enn kjennskap til testen for å prestere. Jeg vil hevde at det er en styrke for måleverktøyet at man ikke automatisk kan forbedre seg på grunnlag av kjennskap til testen.

Rosenthal-effekten går ut på at "*forventninger til andres adferd kan resultere i at man oppnår de resultater man regner med å få*" (Rosenthal & Jackobsen sitert i Kruuse, 2007). Dette var viktig å huske på for meg som testleder. Kjernen i eksperiment er å måle om tiltaket i distrikt A har en større effekt enn den ordinære treningen i distrikt B. Det er selvfølgelig en fare for at man «leter etter en effekt» for å kunne betegne tiltaket som en suksess. Måleverktøy er ikke sterkere enn at det lar seg manipulere av en subjektiv vurdering i testsituasjonen. Det har vært viktig å være klar over denne faren. Jeg har på en del av testene hatt med en annen fagperson som har tatt vurderingen av testene. Dette er beskrevet i metodekapitlet. På denne måten har det vært mulig å få «andre øyne» på vurderingene slik at man ikke «finner noe som ikke er der». I tillegg har jeg lang erfaring med

å vurdere ferdigheter på denne måten som faglærer på Politihøgskolen. Slik jeg ser det er derfor ikke en slik effekt betydelig, men den kan ikke helt utelukkes.

Påvirkning utenfor behandling nevnes også av Kruuse (2007). Dette kan være kompensierende behandling, eller ekstra trening hjemme. Dersom testpersonene trente ekstra hjemme for å gjøre det godt på testene var noe av poenget borte. Ønsket har vært å måle treningen i arrestasjonsteknikk, da blir det feil dersom mannskapene trener mer enn det som er foreskrevet. Dette vil føre til at man ikke vet hva som reelt sett måles, og validiteten svekkes.

Etter å ha gjennomført pretestene var det viktig å gi testpersonene informasjon om at de ikke skulle gjøre noe mer enn det arbeidsgiveren tilbyr. De ble fortalt at de kun skulle følge den obligatoriske treningen, og at det var denne som var interessant å måle. Dette gjaldt både eksperimentgruppen og kontrollgruppe. Her vil det være naturlig å vise til tabell 14. Der er testpersonene i distrikt A spurt om hvor ofte de har fått gjennomført kortleksjonene som planlagt. Svarene deres er sammenliknet med resten av de operative i distrikt A. Tabellen viser at testpersonene mener at de gjennomførte den planlagte treningen i noe mindre grad enn øvrige operative i distriktet. Dette kan være et argument for at de ikke har vært ekstra samvittighetsfulle i å følge opp føringene fra politidistriktet. Eksperimentgruppen har ikke lagt mer i treningen enn det som var planen, snarere tvert imot.

Hawthorne-effekten har fått navn etter Hawthorne-undersøkelsene på Western Electric Company i USA, der man fant at arbeiderne presterte bedre når de visste at de ble observert (Kruuse, 2007). I mitt prosjekt ville en Hawthorne-effekt bestå i at eksperimentgruppa presterte bedre fordi de visste at de var gjenstand for vurdering. I tillegg kan det tenkes at de som deltok i testingen gjennom deltakelsen ble mer interessert i prosjektets tema. Denne problemstillingen er mest aktuell i eksperimentgruppa som var en del av distriktets ekstrasatsing på trening.

I forbindelse med spørreskjemaet på pretestene, fikk de øvrige i distrikt A samme skjema. Alle ble spurt om de trodde treningen vil påvirke deres ferdigheter. Jeg fant ikke noen forskjell mellom de som ble testet, og de øvrige i politidistriktet. Heller ikke i synet på egen motivasjon fant jeg noen forskjell mellom testgruppen og de øvrige operative mannskapene. Dette kan bety at testgruppen ikke hadde større tro på treningen, eller mer motivasjon enn

de øvrige i politidistriktet. Dette styrker sannsynligheten for at de ikke var gjenstand for noen Hawthorne-effekt.

Når det gjaldt synet på egne ferdigheter fant jeg en signifikant forskjell mellom de som ble testet, og de øvrige i distriktet. De som ble testet vurderte sine egne ferdigheter som lavere enn de øvrige. Det er mulig dette skyldtes frykt for å prestere dårlig på testene når de visste at de vil bli vurdert. Det ville uansett ikke være snakk om noen Hawthorne-effekt slik jeg ser det. For å oppsummere denne diskusjonen, vil jeg si at det ikke er holdepunkter for å hevde at funnene i min undersøkelse kan skyldes en Hawthorne-effekt.

Frafall nevnes av Lund (2002) som en trussel mot validiteten dersom disse skiller seg systematisk fra de andre forsøkspersonene (Lund, 2002). Jeg hadde frafall i min studie. Dette er beskrevet i metodekapittelet. Jeg har studert resultatene fra de innledende testene, og det ser ikke ut til at det er noen spesiell likhet mellom de som ikke møtte på de avsluttende testene. Det skal sies at jeg slet med å få inn flere av dem jeg faktisk *har* testet. Noen av disse var mindre motivert, og hadde lavere ferdighetsnivå enn øvrige. At jeg lyktes med å få dem med på de avsluttende testene er med på styrke validiteten slik jeg ser det.

Seleksjon nevnes også av Lund (2002) som en trussel mot indre validitet. Dersom gruppene er systematisk forskjellige fra starten av, så kan dette forklare gruppeforskjellene (Lund 2002). Min studie viser at det var store forskjeller mellom kontroll og eksperimentgruppen. Slik jeg ser det, skyldes ikke dette min seleksjon. Begge grupper er trukket tilfeldig som beskrevet. Årsakene til ulikt ferdighetsnivå vil for øvrig bli behandlet i diskusjonen av *mulige årsaker*.

Atypisk kontrollgruppedferd beskrives av Lund til å være en trussel mot indre validitet. Dette kan være at kontrollgruppen gjennomgår deler av tiltaket til eksperimentgruppen, gis liknende tiltak, yter unormalt mye, eller yter unormalt lite (Lund, 2002). Kontrollgruppen var ikke kjent med tiltaket i eksperimentgruppen, så at de skulle ha gjennomført deler av dette, eller noe tilsvarende er ikke sannsynlig slik jeg ser det. Min opplevelse med testingen er for øvrig at alle i begge gruppene har prestert etter beste evne på både de innledende og avsluttende testene. Jeg kan derfor ikke si å ha funnet noen atypisk kontrollgruppedferd.

Regresjon mot gjennomsnitt

På tester slik jeg har gjennomført er det viktig å mene noe om hva som skyldes reel ferdighet og hva som skyldes flaks eller uflaks. Tanken bak «regresjon mot gjennomsnitt», er at de som har hatt uflaks på den første testen, kan ha hatt flaks på den andre testen. Tilsvarende kan de som hadde flaks på den første testen ha uflaks på den andre testen. *Totalt sett er tanken at de avvikende resultatene vil nærme seg gjennomsnittresultatet ved flere testinger.*

På testene i denne studien har det vært viktig at alle skulle få en mulighet til å vise det de kunne. Dersom testleder mente at feil skyldtes ren uflaks, så ble det gitt anledning til å forsøke en gang til. Med uflaks mener jeg er ting som å glippe en arm, miste balansen, eller misforstå oppgaven. Jeg mener derfor at uflaks ikke var utslagsgivende på testene. Verken på de innledende eller avsluttende testene.

Som en følge av at testene i studien baserte seg på ferdigheter, så er det lite sannsynlig at gode resultater skulle skyldes flaks. En innøvd teknikk er lett å identifisere. Den lar seg vanskelig gjennomføre med flaks. Uansett om en slalåmkjører i verdenstoppen gjør et godt eller dårlig renn, vil det allikevel aldri være noen tvil for publikum om at dette er en meget dyktig utøver. Slik var det under testingen i denne studien også. God teknikk er lett å identifisere. En liten usikkert vil det imidlertid være. På de høyeste testnivåene går bevegelsene meget raskt. De som fikk prøve seg på dette nivået kan naturligvis i noen grad ha hatt en bedre dag på en av testdagene. Dagsform kan naturligvis spille inn.

Testingen er for øvrig gjennomført på et utvalg med både gode og mindre gode kandidater. Dette skulle tilsi at i den grad det forekommer flaks og uflaks, så vil denne være likt fordelt, og således ikke påvirke mengden gode og mengden mindre gode resultater i gjennomsnitt.

Begrepsvaliditet

Kleven (2002) skriver at begrepsvaliditet er definert som «*grad av samsvar mellom begrepet slik det er definert teoretisk, og begrepet slik vi lykkes med å operasjonalisere det gjennom de indikatorene som benyttes*» (Kleven, 2002, s. 172). Det er viktig at testresultatene kan si noe om ferdighetenes *anvendbarhet i polititjeneste* slik jeg ser det. Kleven (2002) skriver at begrepene representerer teoretiske konstruksjoner. De er abstrakter, og i prinsippet ikke

målbare. Observerbare forhold brukes som indikatorer på noe som ikke er observerbart (Kleven, 2002). Den viktigste indikatoren i min studie som skal operasjonalisere anvendbarhet, er om testpersonene har ferdighet i å pågripe utagerende arrestant på testene. Er denne testen en god indikator på om ferdighetene lar seg anvende? Slik jeg ser det er dette helt sentralt. Kleven skriver videre at «*dersom det er mulig å nærme seg begrepet fra flere sider, vil vi til sammen kunne kartlegge begrepet bedre og mer nyansert, enn med en metode alene*» (Kleven, 2002, s. 180). Dette blir en form for triangulering som kan være et tiltak som kan bedre begrepsvaliditeten (Kleven, 2002). Dette er forsøkt ivaretatt ved at jeg bruker spørreskjemadata som nærmer seg begrepet anvendbarhet på en annen måte enn testen.

Slik jeg ser det er testen og spørreskjemadataene en god indikator på å måle de sentrale arbeidskravene, og dermed øke begrepsvaliditeten.

Kvaliteten på studentens motoriske ferdigheter blir målt på testen gjennom pågripelser som blir stadig mer krevende ved at arrestanten gjør motstand og kommuniserer. Dette vil kreve at de ferdighetene som brukes, i økende grad er automatisert, da testpersonen må kommunisere tilbake samtidig med at det foretas en vurdering av riktig timing for bruk av makt.

Det stresset man kan oppleve under en pågripelse, blir også målt. Selv om pågripelsene er iscenesatt, vil testsituasjonen være forbundet med stress fordi man vet at det foretas en evaluering av prestasjonen.

Evnen til å etterleve hjemmelsgrunnet blir målt både direkte og indirekte. Forsvarlig maktbruk krever ferdighet i de lovlige teknikkene (Førland, 2008). Dette blir målt på testen. Hva mangel på ferdighet kan resultere i for nødvendighet og forholdsmessighet, er en viktig del av mine øvrige diskusjoner.

Om testen min virkelig måler anvendbarhet er for øvrig en vesentlig del av argumentasjonen i min neste drøfting. Jeg bruker idrettsteori for å beskrive hva de ulike ferdighetsnivåene representerer. Ut ifra dette vil jeg få mer «kjøtt på beinet» når jeg argumenterer for hvilken grad av anvendbarhet som må legges til grunn. Mye av det stoffet som ligger i mine diskusjoner tar sikte på nettopp å argumentere for hvorfor testene viser ulik grad av

anvendbarhet. I min definisjon av «anvendbarhet» har jeg også lagt til grunn at mannskapene skal kunne overholde hjemmelsgrunnlaget. Dette blir også en indikator. Også dette er diskutert på bakgrunn av teori.

I studien er det også benyttet spørreskjemadata som er innrettet mot å få svar på om ulikt ferdighetsnivå gir seg utslag som kan bekrefte varierende grad av anvendbarhet. Om teknikkene blir brukt i tjenesten, om mannskapene opplever stress, angst og høy puls, om de mener de kan etterleve hjemmelsgrunnlaget, og om de må høyere opp på maktpyramiden som en konsekvens av manglende ferdigheter, er alle spørsmål som kan betraktes som *indikatorer* på om testen måler anvendbarhet. Dette forutsetter imidlertid at det er en sammenheng mellom ferdighetsnivå, og svarene på disse spørsmålene. Slik jeg forstår det, kan dette være å nærme seg begrepet «anvendbarhet» på en annen måte. Dette blir da en form for triangulering slik Kleven beskriver det (Kleven, 2002).

Validitet i spørreskjemadataene

Når det gjelder spørreskjemaenes validitet vil det kunne være en fare for at den som svarer på spørsmålene tolker eller forstår spørsmålet på en annen måte enn det som er tenkt fra min side. Dette vil kunne føre til at respondenten svarer på noe annet enn det jeg egentlig spør om. Dette vil kunne true validiteten. Det kan også tenkes at den som skal svare, ikke finner de valgalternativene vedkommende ønsker, og derfor ikke kan svare det som er ønskelig. Disse problemene må i størst mulig grad være tenkt igjennom før skjemaene deles ut. I min studie er de fleste spørsmålene på forholdstallsnivå med skala fra 1 til 5. Dette reduserer faren for at respondentene ikke finner «riktig svar», noe som igjen styrker validiteten. Når det gjelder uklarheter i spørsmålsstilling, så har jeg faktisk valgt å utelate svarene fra et av spørsmålene fra posttestene som jeg selv oppfattet som uklart. Det kan allikevel tenkes at andre spørsmål også kan true validiteten uten at jeg ser det.

Kontekst kan også ha noe å si for utvalgene. De har fått spørsmålene i forkant av testing, noe som muligens kan ha hatt en betydning for hvordan de har svart. For de øvrige operative har ikke spørsmålene blitt gitt i forkant av at de skulle måles.

Innholdsvaliditet i spørreskjemaene

Det jeg ønsket å «måle» med spørsmålene som ble stilt, var om ulike ferdigheter kunne gi andre bekreftelser på at ferdighetsnivå har en betydning for om teknikkene blir brukt, hvordan makten anvendes og hvordan pågripelsessituasjonene oppleves. Kleven skriver: «*En måling har høy innholdsvaliditet dersom måleinstrumentet dekker et representativt utvalg av det atferdsområdet som skal måles*» (Kleven, 2002 s. 173). Jeg opplever at de spørsmålene som er stilt er egnet til å gi en bekreftelse eller avkreftelse på at testen måler anvendbarhet. Jeg kan ikke avvise at andre spørsmål kunne vært aktuelle, men jeg har i løpet av denne studien ikke kommet til at det er spørsmål jeg savner som kunne belyst dette bedre. Spørsmålene på de innledende testene har også gitt meg svar som i stor grad kunne gi meg kunnskap om alternative forhold som påvirker testresultatene.

Ytre validitet

I min studie er det aktuelt å mene noe om generaliseringer. Hvem kan mine funn generaliseres til å gjelde for? I denne sammenheng er det testgruppene som er aktuelle å diskutere. Lund (2002) skriver at trusler mot ytre validitet kan være at en *kausalt effekt varierer over individtyper, at gruppen er for ensartet og dermed har for høy individhomogenitet, eller at det er trukket et ikke-representativt individutvalg. De to siste truslene avhenger av at den første er reell* (Lund, 2002 s. 122). Slik jeg forstår Lund (2002) er det her snakk om forhold som kan gjøre generalisering problematisk selv om man har signifikante forskjeller. Eller som han sier: «Det skal være mulig å foreta ikke statistiske generaliseringer» (Lund 2002, s. 121)

Jeg har funnet ulik effekt av treningen i mine grupper, men dette er et resultat av ulik grunnopplæring, ikke at det er snakk om ulike individtyper slik jeg ser det. Jeg kan ikke se at effekten av treningen skyldes ulike *individtyper*.

I metodekapittelet fremgår hvordan de to gruppene var sammensatt. Begge gruppene var sammensatt av både menn og kvinner. I tillegg var det både eldre og yngre tjenestepersoner i utvalgene. Dette skulle tilsi at utvalgene ikke var for ensartet i form av høy *individhomogenitet*.

Utvalgene er for øvrig trukket som et enket tilfeldig utvalg, og skal derfor være representative for de to distriktene.

Oppsummert kan jeg si at det ikke er noe ved gruppene som skulle tilsi at resultatene deres ikke kan generaliseres til å gjelde for resten av politidistriktet, eller distrikter med tilsvarende ferdighetsnivå på sine mannskaper.

5.3 Ferdighetsnivåer

5.3.1 Hvilke ferdighetsnivåer fant jeg i undersøkelsen?

I teorikapitlet er det presentert idrettsteori som kan belyse hva som kjennetegner ulike ferdigheter, og hva som er typisk for de ulike stadiene i en innlæringsprosess. Når jeg skal beskrive ferdighetene jeg fant under testingen, vil jeg ta utgangspunkt i beskrivelsene av de ulike innlæringsstadiene. Dette vil tydeliggjøre hvor mannskapene befinner seg i innlæringsprosessen, og hvorfor de har ulik grad av anvendbarhet.

Resultatene fra de innledende testene viser at mannskapene i distrikt A i gjennomsnitt hadde ferdigheter rett under et anvendbart minimumsnivå. I distrikt B hadde de i gjennomsnitt kunnskap og noe ferdighet i bruk av teknikkene, men de hadde ikke ferdigheter som var anvendbare basert på den skalaen jeg har brukt. Bak gjennomsnittstallene fant jeg at litt over halvparten av de som ble testet i distrikt A hadde anvendbare ferdigheter, mens i distrikt B var det kun en person som befant seg på dette nivået.

Som tidligere nevnt i teorien fremstår arrestasjonsteknikk som en åpen ferdighet som skal brukes i et omskiftende utemiljø der en arrestant motsetter seg pågripelsen. Teorien viser også at arrestasjonsteknikk i all hovedsak er en kompleks motorisk ferdighet som vil være mindre resistent mot stress enn enklere mer grovmotoriske bevegelser.

På testene vil en person som har oppnådd 7- 8 poeng, ha vist at vedkommende kan pågripe en person som begynner å gjøre lett motstand. De politiet skal pågripe med makt vil naturligvis gjøre motstand. Uten motstand vil det ikke være nødvendig med fysisk makt. At tjenestemenn kommer opp på dette nivået i sin teknikkinnlæring vil derfor være et viktig

argument for at de skal oppleve mestring når teknikkene skal brukes i operativt politiarbeid. Mange vil nok være enige i at man må være opptatt av hva som skal til for å oppnå dette.

Mine funn fra de innledende testene gir en pekepinn på hva ferdighetene kan brukes til sett i lys av dette. Jeg fant at mannskapene i de to distriktene gjennomsnittlig befant seg på forskjellige nivå. Distrikt A befant seg godt inne i det *verbalt - kognitive stadiet* (Schmidt & Wrisberg, 2008). Nivået i gruppa tilsier at de har løst de viktigste tekniske utfordringene knyttet til å utføre teknikkene uten påvirkning, og noen var på vei over i det *motorisk assosiative stadiet* (Schmidt & Wrisberg, 2008), og hadde begynt å utvikle mer effektive teknikker der hurtigheten kan økes. Nivået i gruppen tilsa dermed at de hadde et ferdighetsnivå som gjorde det mulig å lykkes med noe av det de hadde trent på når det gjaldt utøvelse av makt.

Distrikt B befant seg i all hovedsak tidlig i det *verbalt kognitive stadiet*. Mange av testpersonene måtte gå gjennom teknikken rolig mens de forklarte hva de ville gjøre. De viste en viss kunnskap om teknikkene, men de hadde problemer med å gjennomføre dem teknisk riktig, på tross av at de ikke ble utsatt for påvirkning fra arrestanten. Det er svært lite sannsynlig at teknikker på dette nivået vil kunne brukes i tjenesten når den som skal pågripes begynner å gjøre motstand.

Resultatene fra de avsluttende testene

Resultatene fra de avsluttende testene viser at det har vært fremgang i begge distriktene i løpet av perioden med trening. Distrikt A har utviklet gjennomsnittsferdighetene på mannskapene samt at de har fått enda flere av mannskapene opp på et anvendbart nivå. Brorparten av utvalget oppnådde anvendbare ferdigheter. Det var liten fremgang i antall godkjente på håndjernspåsett og sideleie i distrikt A.

Distrikt B oppnådde også en fremgang på sine mannskaper. På tross av fremgangen var brorparten av utvalget fortsatt ikke på et anvendbart nivå etter treningsperioden. I distrikt B økte antallet som kunne vise korrekt håndjernspåsett og sideleie mer enn i distrikt A.

Distrikt A befant seg godt inne i det motorisk assosiative stadiet, og noen var inne i automatiseringsstadiet (Schmidt & Wrisberg, 2004). Fremgangen i gjennomsnitt viser at mannskapene er moderat i stand til å omsette ferdighetene i operativt politiarbeid. De klarer

i større grad å kommunisere med arrestanten samtidig med at de foretar valg angående timing, teknikk og kontroll. Det er fortsatt et utviklingspotensial så lenge flere sliter når arrestanten blir mer utagerende. Dersom de skal oppnå et høyt anvendbarhetsnivå, så må de beherske pågripelser også når personer gjør mer fysisk motstand.

Distrikt B befinner seg fortsatt på det *verbalt-kognitive stadiet* (Schmidt & Wrisberg, 2004). En del klarer å gjennomføre teknikkene teknisk riktig uten motstand, men straks arrestanten begynner å gjøre motstand feiles det. Med dette mener jeg at dersom en arrestant gjør motstand, vil de ikke lykkes med å oppnå kontroll ved bruk av de lovlige teknikkene slik jeg ser det. Dette vil også være forklaringen på hvorfor de befinner seg *under* et anvendbarhetsnivå. Ferdigheter på dette nivået kan ikke brukes i tjenesten dersom man skal få et forutsigbart resultat.

Måleverktøyet er relativt "finmasket" i vurderingen av teknisk fremgang. Fordelen med dette kan være at man faktisk er i stand til å måle at det har vært en fremgang i distrikt B. Dersom skalaen startet der mannskapene kan fremvise en teknisk riktig teknikk (3 poeng), så ville det knapt vært mulig å måle at det har skjedd noe med ferdighetsnivået i distrikt B. Fremgangen fra 3,7 til 5,0 viser at flere i utvalget kan vise noenlunde riktig teknikk uten påvirkning, men reelt sett har denne fremgangen liten praktisk verdi når ferdighetene skal omsettes i operativt politiarbeid. For instruktørene i distriktet er fremgangen en indikasjon på at de har begynt på noe som er riktig, men at de ikke har tilført nok trening.

Fremgangen i de to distriktene må også sees i lys av at mengden arrestasjonsteknikktrening for 2011 var historisk høy. På tross av dette gir den ikke ønsket effekt på distrikt B. Dette er også situasjonen for flere i distrikt A. Dette kan være med å forklare hvorfor mannskapene i begge i distrikt er under middels fornøyd med sin egen ferdighetsutvikling.

Hvilken effekt jeg hadde funnet i distrikt A dersom de kun hadde gjennomført den ordinære treningen vil jeg ikke kunne svare entydig på i min studie. Da måtte jeg hatt ytterligere deling i distrikt A der noen kun gjennomførte den ordinære treningen.

Hvorfor må man stille spesielle krav til politiets teknikker?

Noen vil muligens argumentere for at funnene viser at ferdighetene politiet skal beherske, er for komplekse, og at det er dette som er årsaken til de dårlige resultatene. Med den tiden

man har til trening vil man ikke lykkes. Det vil derfor være naturlig å spørre seg om det ikke burde være mulig for politiet å gjøre teknikkene enklere. Burde man ikke møte den utfordringen det er å pågripe en arrestant som gjør motstand med mest mulig enkle teknikker? Siddle (1995) har påpekt at grovmotoriske teknikker er enklere å lære, og at de krever en kortere inntreningstid enn de finmotoriske og komplekse ferdighetene (Siddle, 1995).

Det er noen begrensninger når det gjelder å forenkle politiets teknikker. Dersom målet kun var å få en person raskest mulig i bakken, så ville utvalget av enkle teknikker ha økt betraktelig, og innlæringsprosessen gått raskere. Utfordringen til politiet er å gjøre en teknikk til en *pågripelsesteknikk*. Etter at en person er lagt i bakken, så skal man ha kontroll på hodet for å unngå skader, og man skal på en kontrollert måte fortsette med håndjernspåsett. Politimannen er ansvarlig for at den makten som påføres er forsvarlig (Norge, 2005). Å utføre forsvarlige teknikker krever god balanse og gode tekniske ferdigheter. Politiets teknikker skal ikke gjennomføres i en gymsal. De skal gjennomføres ute på asfalt, inne i en leilighet eller i trange uoversiktlige rom etc. "Enkle løsninger" i form av grovmotoriske bevegelser (Siddle, 1995) kan være raske å lære, samt at de kan gi et raskt resultat. Problemet er at de kan øke faren for skader på arrestant og tjenestemann. Eksempel på en slik grovmotorisk teknikk er halsgrepet (figur 2) som ble forbudt gjennom rundskriv G-72/1991 (Politidepartement, 1991). Denne teknikken er svært enkel å lære, men gir et svært uforutsigbart resultat med tanke på skadepotensialet for den som blir pågrepet.

Grunnopplæringen og vedlikeholdstreningen utelukker ikke bruk av grovmotoriske prinsipper, men i slutten av en fysisk pågripelse må man klare å ha kontroll på arrestantens hode samtidig med at man flytter både bein og armer, noe som utgjør en kompleks bevegelse. (Siddle, 1995). Det er dette som gjør teknikkene til noe politispesifikt.

Pågripelsesteknikker innenfor vårt hjemmelsgrunnlag setter kvalitative krav til teknikkene. Disse rammene vil jeg ta for meg i neste diskusjon når jeg ser på mulige konsekvenser.

Dersom effektivitet var det eneste kravet kunne man naturligvis tenkt annerledes, men dette kan fort bli det Auglend beskriver som "bekvemmelighetsbasert" maktanvendelse (Auglend et al., 2004).

5.3.2 Konsekvenser av ferdighetsnivåene

I forrige diskusjon sammenfattet jeg testresultatene med teorien, og på den måten drøftet jeg hvor anvendbare ferdighetene var før og etter vedlikeholdstreningen. I denne diskusjonen vil jeg se på mulige konsekvenser av de ulike ferdighetsnivåene jeg fant. Jeg vil se hvordan ferdighetsnivået kan ha betydning for, og påvirkning på, mannskapenes evne til å etterleve hjemmelsgrunnlaget. Jeg vil også se på i hvilken grad mannskapenes ferdighetsnivå påvirkes av stress, angst og høy puls.

Bakteppe for denne diskusjonen vil være testresultatene, og spørreskjemadataene. I tillegg vil jeg bruke teorien fra kapittel 2 i denne diskusjonen.

Ferdighetene under stresspåvirkning

Teorien viser at gode ferdigheter på et vis forebygger stress, samt at de øker muligheten for å prestere i den enkelte stressituasjon. Lave ferdigheter derimot kan øke stress, samt at det kan føre til et dårlig resultat i den enkelte stressituasjon. Det vil derfor være naturlig å mene at mannskapene i distrikt B er mer sårbare for stress. De vil oppleve pågripelsessituasjonen som mer stressende fordi de må bruke energi på å tenke på det skal utføre. I tillegg vil opplevelsen av ikke å ha de ferdighetene som skal til, kunne øke stresset ytterligere (G. Gould, and Krane, 2002).

Resultatene fra spørreundersøkelsen er med på å underbygge disse antakelsene. Den viser at mannskapene i varierende grad opplever stress, angst og høy puls under pågripelser. Jeg fant at det er *signifikante forskjeller* mellom de to distriktene i synet på dette spørsmålet. *Mannskapene i distrikt B opplever mer stress, angst og høy puls under pågripelser.* Dette kan være med på å underbygge teorien om at stress oppstår når det er et opplevd misforhold mellom egen kapasitet, og det situasjonen krever (Gould, Greenleaf, & Krane, 2002).

Noen vil muligens mene at de målte forskjellene ikke er veldig store på tross av at de er signifikante. Jeg mener allikevel at forskjellene representerer noe som er interessant. Da jeg lagde spørsmål til bruk før de avsluttende testene, så var dette på bakgrunn av de forskjellene jeg hadde funnet på de innledende testene. Jeg ble overrasket over de store forskjeller mellom distriktene, og fant ut at dette var en gylden mulighet til å gi studien en ekstra dimensjon. Ved å stille spørsmål som var rettet mot å finne målbare konsekvenser av

ulikt ferdighetsnivå, så kunne dette være med gi ytterligere substans til funnene fra ferdighetstestene.

Når funnene viser at distrikt B i gjennomsnitt opplever pågripelsessituasjonen som over middels stress og angstfylt, så har jeg fått kunnskap om to forhold. Det ene er at stress faktisk gjør seg gjeldene. Det andre som er interessant er at det også var en forskjell mellom distriktene som er med på å underbygge teorien.

I begge grupper er stress og angst en reell problemstilling. Også i distrikt A oppgir mannskapene at de i gjennomsnitt opplever middels grad av stress, angst og høy puls.

Det er naturligvis forskjeller internt i hver gruppe. Spredningen i svarene viser at noen opplever pågripelsessituasjonen som lite stressende, mens andre faktisk opplever høy grad av stress. Slik jeg ser det, så må treningen vår være rettet mot å «fange opp» alle. Også de som opplever pågripelsessituasjonen som meget stress og angstfylt.

Et våkent øye vil se at jeg i spørsmålet mitt har brukt tre begreper som relaterer seg til ulike reaksjoner. I teorien har jeg presentert stress, angst og aktivering (Gould, Greenleaf, & Krane, 2002). I spørsmålet mitt har jeg byttet ut begrepet aktivering med «høy puls». Dette er gjort for å unngå problemer med validiteten. De fleste vil ikke ha noe forhold til begrepet aktivering, men de vil forstå hva jeg mener med «høy puls». Teorien viser at aktivering ikke nødvendigvis er negativt, men ved å koble det på stress og angst, så mener jeg at jeg fortsatt får svar som ikke relaterer seg til noe mannskapene opplever som positivt.

Dersom treningen er innrettet mot å gi mannskapene automatiserte ferdigheter, så øker muligheten for at alle kan oppnå anvendbare ferdigheter uavhengig av ulik grunnspenning (Ellingsen, 2007). Spørsmålet er vel også om dette kan være med på å gi mannskapene en bedre arbeidshverdag der stress og angst ikke gjør seg gjeldene på samme måte.

Jeg har ikke spurt konkret om hva som gjør at den enkelte føler stress, angst og høy puls. Ordlyden i spørsmålet er « i de situasjonene der du forstår at du må bruke fysisk makt for å pågripe en arrestant». Dette er en indikasjon på at svaret er basert på forventinger til hvordan man skal løse situasjonen. Det vil ofte være diskusjon, forhandling og krav til god vurderingsevne som ligger i forkant av maktbruken. Slik jeg ser det vil stresset dermed ha direkte betydning for hvordan den enkelte løser oppdraget, ikke bare selve pågripelsen.

Muligheten til å ivareta hjemmelsgrunnlaget

Dersom politiets maktbruk blir satt under lupen, så vil de ulike bestemmelsene i politiloven, Politiinstruksen, våpeninstruksen og ulike rundskriv bli brukt til å vurdere kvaliteten og lovligheten på den maktbruken som er anvendt. De ulike bestemmelsene blir dermed også arbeidskrav som ferdighetsnivået skal vurderes mot. I teorikapitlet har jeg redegjort for hjemmelsgrunnlaget. En konsekvens av manglende ferdigheter kan være at man ikke klarer å etterleve dette hjemmelsgrunnlaget. I denne diskusjonen vil jeg ta for meg de ulike lovene, instruksene, og normene, og se dem lys av testresultatene og spørreskjemadataene.

I politilovens § 6 ligger grunnlaget for de polisiære grunnnormene (Auglend et al., 2004). Redegjørelsen for innholdet i disse grunnnormene er viktig fordi de representerer gode ”knagger” for politiets maktbruk. Nødvendighet, forholdsmessighet og forsvarlighet er grunnpilarene i politilovens § 6. I det følgende vil jeg diskutere hvilken grad ferdighetsnivåene påvirker hvordan mannskapene vurderer hva som er nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig.

Nødvendighet

Behovsprinsippet indikerer at det konkrete formålet med handlingen ikke med rimelighet må kunne nås på annen måte (Auglend et al., 2004). Prinsippet om nødvendighet fremstår for de fleste som ganske åpenbart, og mange vil nok mene at norsk politi er gode til å vurdere hva som er nødvendig. Et motargument her kan være at enhver tjenesteperson er et produkt av den trainingen man har mottatt, og at man vanskelig vil kunne ta et steg til siden fra sine egne erfaringer og sin kompetanse og vurdere dette objektivt. Ens egen kapasitet i å bruke makt vil være med i bagasjen når man vurderer den enkelte situasjon man står overfor.

Både før og etter vedlikeholdstreningen befant distrikt B seg i gjennomsnitt på et nivå der ferdighetene ikke lot seg anvende i operativt politiarbeid. Distrikt A hadde et gjennomsnittresultat rett under anvendbarhet på de innledende testene. På de avsluttende testene hadde distrikt A i gjennomsnitt nådd et nivå av moderat anvendbarhet.

Det som blir *nødvendig* for mannskaper med manglende ferdigheter i bruk av tvangsmakt, kan fremstå som *unødvendig* for tjenestepersoner med gode tekniske ferdigheter. Dersom

man ikke behersker de lovlige teknikkene som trengs for å oppnå kontroll, kan det bli nødvendig å ta i bruk andre virkemidler.

Auglend sier om de polisiære grunnnormene: *”Det dreier seg her om en objektiv politirettslig norm, ikke den enkelte politimanns subjektive eller rent private oppfatning om hva som ligger i disse begrensningene”* (Auglend et al., 2004, s. 427). Mange vil nok være enig i at dette er en viktig betraktning. Dette kan bety at alt som undervises pr. idag er med på å definere hva som objektivt sett skal brukes i pågripelsessituasjoner, basert på en forventning om hva politifolk skal beherske.

Jeg har selv opplevd at mange tjenestemenn argumenterer med at de skal vurderes etter sin ”subjektive oppfattelse av situasjonen”. Dersom ferdighetene i bruk av makt befinner seg på veldig forskjellig nivå, kan denne subjektive vurderingen bli svært forskjellig. Tolkningen og praksisen av ”nødvendighet” kan bli veldig ulik. Nivået i distrikt A tilsier at flere der er i stand til å bruke teknikkene i en dynamisk situasjon, noe som kan bety at en person som yter lett motstand muligens lar seg pågripe ved bruk av tvangsmakt. I disse situasjonene blir det dermed ”unødvendig” å gå høyere opp på maktpyramiden (Lie & Lagestad, 2011) ved å ta i bruk smertefull eller skadelig makt. Man kan i større grad følge den objektive normen om eskalering av makt i henhold til maktpyramiden.

Det må allikevel kunne argumenteres for at ferdighetene i distrikt A gjennomsnittlig sett ikke er bedre enn at en arrestant som gjør mye motstand vil gjøre det ”nødvendig” å ty til andre virkemidler.

I distrikt B er ferdighetene gjennomsnittlig sett på et nivå som tilsier at det kan bli nødvendig å ty til andre virkemidler for å oppnå kontroll i en pågripelsessituasjon uansett grad av motstand. Dette kan komme i form av det som objektivt sett ville vært unødvendige maktmidler dersom tjenestepersonene hadde hatt ferdigheter på et anvendbart nivå.

Det pågripes ikke ofte ved bruk av fysisk makt, men resultatene viser at de fleste i min undersøkelse har måttet ty til bruk av fysisk makt det siste året. De kravene tjenesten stiller er således ganske uavhengige av hva den enkelte tjenesteperson behersker. Oppdragene må løses uansett. Det er ingen som kommer politiet til unnsetning.

Auglend refererer videre til "subsidiaritesprinsippet" der både den kvalitative og den kvantitative delen av maktbruken skal vurderes. Middelet som brukes skal være egnet til å løse oppdraget, og man skal ikke bruke mer makt enn det som er påkrevd. (Auglend et al., 2004).

Her vil problemet kunne tre tydeligere frem ved at middelet vil være *uegnet* dersom ferdighetene mangler. Også her vil tjenestepersonen være et produkt av sin opplæring. En person med lave ferdigheter vil gjøre andre "subjektive" vurderinger enn en tjenesteperson med gode ferdigheter.

Jeg finner støtte for mine antakelser når jeg har spurt mannskapene om de har måttet bruke pepperspray eller teleskopbatong fordi de er utrygge på arrestasjonsteknikk. Resultatene viser at det er *signifikante forskjeller* mellom distriktene i bruk av pepperspray og batong. Distrikt B oppgir i større grad å ha brukt pepperspray eller batong fordi de er utrygge på bruk av arrestasjonsteknikk. At 54 prosent av styrken i distrikt B har gjort dette i større eller mindre grad, mot 31 prosent i distrikt A, vil nok noen mene er urovekkende. Kvalitativt må flere i distrikt B velge et maktmiddel som påfører smerte eller skade for å få kontroll på situasjonen.

Oppsummert mener jeg det er grunnlag for å si at ferdighetene viser at mannskapene i distrikt A og B kan komme til å gjøre ulike vurderinger av hva som er nødvendig maktbruk, fordi de har ulike ferdigheter. Konsekvensen kan bli at mannskapene i distrikt B i større grad vil vurdere det som nødvendig å bruke hardere makt for å oppnå kontroll i pågripelsessituasjoner. Dette kan også generaliseres til å gjelde politidistrikter som er i samme situasjon som A og B.

Forholdsmessighet

Funnene viser at distrikt A har moderat anvendbare ferdigheter. Dersom man er i stand til å bruke tvangsmakt, og selv opplever at man kan lykkes med denne formen for maktbruk, så vil faren for en opptrapping av situasjonen være mindre. Når teknikkene er anvendbare i operativt politiarbeid, så kan maktstigen brukes til fulle slik den er tenkt og presentert i skolens opplæringsmateriell. Det som er pensum på skolen, og ute i distriktene blir dermed

en norm som kan etterleves. Et moderat anvendbarhetsnivå er imidlertid ikke så godt at alle situasjoner kan løses slik skolens teknikker og taktikker beskriver.

Når ferdighetene ikke er gode nok slik tilfelle gjennomsnittlig sett var i distrikt B, øker faren for at maktbruken blir uforholdsmessig. I en pågripelsessituasjon vil de lovlige teknikkene fremstå som uegnede grunnet mangel på ferdighet. Dette kan føre til at en pågripelsessituasjon utarter, og at mannskapene må bruke hardere virkemidler for å oppnå kontroll. Dette kan føre til at den makten det blir nødvendig å bruke, fremstår som uforholdsmessig.

Jeg finner også støtte for disse tankene i min undersøkelse. Jeg har spurt om mannskapene i de to distriktene mener at de kan utøve forholdsmessig og forsvarlig maktbruk. Begge gruppene mener at de er over middels i stand til dette. Det er allikevel *signifikante forskjeller* mellom distrikt A og distrikt B. Distrikt B mener at de i mindre grad kan utøve forholdsmessig og forsvarlig maktbruk. Dette støtter mine antakelser om at ferdighetsnivå av den typen jeg fant i distrikt B vil få konsekvenser.

Forsvarlighet

I teorikapitlet er det også brukt en del plass på en diskusjon av begrepet "forsvarlighet". Myhrer argumenterer med at bruk av teknikker eller metoder som ikke er utprøvd, eller bruk av godkjente teknikker som ikke gjøres på den måten de er tenkt, kan føre til en uforsvarlig maktbruk (Myhrer sitert i Førland, 2008; Myhrer, 2011). Jeg mener det er viktig å drøfte hvordan ferdighetene står seg i forhold til forsvarlig maktanvendelse.

Funnene viser at det er forskjell på distrikt A og distrikt B når det gjelder bruk av teknikkene. I distrikt A er det en høyere andel av mannskapene som oppgir at de har forsøkt på de lovlige teknikkene. Dette viser at det kan være en sammenheng mellom ferdighetene i de to distriktene og viljen til å forsøke på det man har trent. Om utvalget av teknikker er det objektivt sett beste, er vanskelig å få noe godt svar på, men dersom bruken øker i takt med økte ferdigheter, så tyder dette på at teknikkene lar seg anvende. Motsatt går det også an å si at funnene viser at mangel på ferdighet reduserer bruken av de lovlige og forsvarlige teknikkene.

Et argument mot diskusjonen av nødvendighet og forholdsmessighet kan være at man ikke nødvendigvis beveger seg *bort fra tvangsmakt* selv om man mangler konkrete ferdigheter. Man kan argumentere med at manglende ferdigheter ikke nødvendigvis fører til uforholdsmessighet. En tjenesteperson som helt mangler ferdigheter som er anvendbare i tjenesten vil kunne vise til at man alltid klarer ”å få en person i bakken” selv om man ikke behersker Politihøgskolens foretrukne arrestasjonsteknikker. Hurtighet, kraft, overraskelsesmoment og erfaring kan kompensere for mangel på teknisk forståelse. Dette kan gjøre sitt til at man klarer å benytte tvangsmakt der den hører hjemme i henhold til maktstigen (Lie & Lagestad, 2007). Dette var for øvrig også et argument jeg møtte da jeg gjennomførte mine tester. Jeg har ikke gjennomført en kvalitativ studie, men noen samtaler med testpersonene har det selvfølgelig blitt i bakkant av testene. Uttrykket ”jeg har aldri mistet en mann” i forståelsen av at ingen arrestanter har kommet seg unna, har blitt brukt som argument når jeg har forsøkt å forklare hva som ikke fungerte under testingen. Man kan si seg enig i at det ikke er riktig å avfeie en slik uttalelse. Dersom man har styrke og myndighet, så kan man oppleve at ferdighetene betyr mindre så lenge man får kontroll.

Det som kan være vanskeligere å se, er hvordan man skal ivareta *forsvarligheten* dersom man ikke behersker de lovlige teknikkene. Teknikken vil kunne få et *ikke påregnelig* resultat. Sentralt i politiets bruk av makt står ansvaret for arrestantens sikkerhet. Dette vektlegges i undervisningen gjennom fokus på kontroll på hodet og ansiktet i det arrestanten blir lagt i bakken. Dersom man har god teknisk kontroll, vil man være i stand til å bevare sin egen balanse og kontroll på tross av at situasjonen utspiller seg i høyt tempo. Dersom man ikke behersker teknikkene med en gang tempoet øker og arrestanten gjør motstand, så kan man risikere at det oppstår skader som er uønskede. Dette vil dermed kunne føre til at noe som i utgangspunktet var en godkjent teknikk resulterer i noe helt annet (Myhrer, 2011).

Funnene fra testingen viser at mannskapene i varierende grad er i stand til å sette på håndjern. I distrikt B er det under halvparten som klarte å utføre dette korrekt etter at vedlikeholdstreningen var gjennomført for 2011. I distrikt A var situasjonen bedre, men også der var det flere som ikke behersket dette. Mangel på slike ferdigheter kan resultere i at håndjernsbruk som i utgangspunktet brukes ofte og ikke skal være smertefull maktbruk, kan ende opp med å bli nettopp det. Torgeir Myhrer skriver i sin bok «Bastet og bundet» at norsk politi setter på håndjern anslagsvis 50000 ganger i året. (Myhrer, 2012, s. 13). Med slike tall

så er det av vesentlig betydning slik jeg ser det, hvordan disse håndjernene er satt på. Det er stor forskjell på et korrekt påsatt håndjern som strammes lett, i forhold til håndjern som er påsatt feil, og som strammes hardt. Feil påsett kan for øvrig i seg selv føre til en smertepåføring som ikke er tilsiktet. Redusert blodsirkulasjon, dype røde merker i håndleddet, og mye smerte kan bli resultatet. Dersom man legger Tor-Geir Myhrer sine betraktninger rundt forsvarlighet til grunn, så skulle dette tilsa at ferdighetene i bruk av håndjern som jeg har funnet, vil kunne føre til uforsvarlig maktbruk. Dette kan føre til både unødvendig smertepåføring og skade på arrestanter.

Skadeproblematikken er ikke eksklusiv for arrestanter. Dette kan også omfatte mannskapene selv. Forsvarlige teknikker og metoder er ment å ha et forutsigbart resultat også for tjenestepersonene. Testene tilsier at mannskapene i distrikt B vil være mer utsatt for skade i pågripelsessituasjonene siden de mangler ferdighet i bruk av de lovlige pågripelsesteknikkene og håndjernspåsett.

En annen fare med manglende ferdigheter er at man utelukker forsøk på de teknikkene man vet er godkjente. Dette kan skyldes at ferdighetene er for lave til at man makter å hente dem frem når det gjelder. Siddle påpeker at godt innlærte teknikker fører til at man ikke må bruke tankearbeid på utførelsen (Siddle, 1995). Stress under pågripelsessituasjonen kan føre til at man ikke har nok kognitiv kapasitet til å tenke på teknikken. Funnene mine tilsier at dette kan være tilfelle siden færre i distrikt B oppgir å ha forsøkt på de lovlige teknikkene, noe som igjen kan øke bruken av et uforsvarlig alternativ.

I undersøkelsen fant jeg at ferdighetsnivået i distrikt B var på et nivå som tilsier at ethvert forsøk på en lovlig teknikk ville kunne gi et uforsvarlig resultat. I en pågripelsessituasjon vil ikke mannskapene ha gode nok ferdigheter til å fullføre en teknikk med kontroll når arrestanten gjør motstand. Dette kan føre til uforsvarlig maktbruk dersom man må ty til «improvisasjonsteknikk» for å lykkes. Uforsvarlig maktbruk øker risikoen for skader både på arrestanter og tjenestepersoner.

Rundskriv om bruk av makt.

Uforsvarlig maktbruk får ingen konsekvenser så lenge ingen blir skadet eller anmelder politiet. Problemet oppstår når *ikke* alt går bra, og noen blir skadet eller i verste fall

omkommer. Skader skjer fra tid til annen, men når situasjonene får *dødelig utgang*, har resultatet ført til skjerping av politiets maktbruk. Maktbruken har blitt *normert* gjennom de rundskriv som er presentert i teorikapitlet.

Rundskriv G-72/91 (Politidepartement, 1991) som omtaler forbud mot bruk av halsgrep, ble utstedt så langt tilbake som i 1991. Rundskrivet er med på å sette en norm ved å beskrive et konkret uforsvarlig virkemiddel til bruk på utagerende arrestanter. Halsgrepet er intuitivt lett å bruke, men representerer en fare for dødelig utgang i form av mangel på oksygen til hjernen. Lie (Lie, 2010) har vist at det fortsatt er mange som fortsatt benytter seg av dette grepet. Han skriver også ” *det ser ut til at det er andre mekanismer enn rundskrivet som regulerer bruken*” (Lie, 2010, s. 75). Hva kan grunnen være til at et halsgrep benyttes når det er nedlagt forbud mot det? Teorien og funnene mine viser at mangel på ferdighet kan være en forklaring. Mannskapene i distrikt B bruker i mindre grad de lovlige teknikkene på tross av at de tilsynelatende pågriper like ofte som mannskapene i distrikt B. At de i tillegg opplever mer stress i pågripelsessituasjonen kan øke faren for «improvisasjonsteknikk» (Lagestad, 2008).

De som ikke behersker bruken av de lovlige pågripelsesteknikkene er avhengig av å få kontroll i pågripelsessituasjonen på tross av dette. Som tidligere nevnt kan det resultere i at kjente teknikker benyttes på feil måte, men det kan også føre til at man tyr til det eneste man behersker uten noen form for opplæring. Halsgrepet krever ingen opplæring, og det er derfor nærliggende å tro at dette kan være grunnen til at det benyttes. Når situasjonen oppstår, tyr man til det man kan for å makte å gjennomføre pågripelsen. Mangel på ferdigheter i bruk av de lovlige teknikkene vil ha en ”kostnad”. Det kan være bruk av ulovlige teknikker. Man ser også spor av dette i spørreskjemabesvarelsene. Deler av utvalget i distrikt B oppgir at de har brukt annen makt enn arrestasjonsteknikk for å oppnå kontroll, uten at dette er spesifisert.

Da rundskrivet ble utstedt fulgte det ikke med mer trening på alternative teknikker som kunne representere gode lovlige løsninger på pågripelsessituasjoner. Det kan være med på å forklare hvorfor man fortsetter å bruke en ulovlig/uforsvarlig teknikk. Bruken av halsgrep betyr ikke nødvendigvis at mannskapene bevist trosser et forbud. Når situasjonene kommer ut av kontroll, griper man til det som ”fungerer i praksis”. Faren med dette er todelt.

Mannskapene risikerer å skade de som blir pågrepet, og de står i fare for å bli tiltalt for ulovlig maktbruk. Ingen av disse tingene er ønskelige, men de er påregnelige for dem som ikke har anvendbare ferdigheter i bruk av de lovlige teknikkene. Uten gode ferdigheter kan konsekvensen være at de oppfattes som utilstrekkelige når det gjelder som mest.

Rundskriv 2007/011(Politidirektoratet, 2007b) representerer også en innskjerping av politiets kontroll etter pågripelser. Også dette rundskrivet ble innført etter et dødsfall i forbindelse med pågripelse. Rundskrivet har i større grad vært fulgt opp med tilbud om opplæring i kontrollteknikken sideleie for å sikre god tilførsel av oksygen selv om man er kontrollert på bakken. Sideleieteknikken skal brukes når man har oppnådd kontroll nede på bakken med håndjern på ryggen. Spørsmålet er allikevel om denne treningen har vært tilstrekkelig.

I 2011 sto en tjenestemann tiltalt for ikke å ha brukt sideleieteknikken i en situasjon der arrestanten fikk hjertestans (11-106621AST-ALAG Lagmannsrett, 2011). Denne saken viser at politiets handlemåte blir nøye vurdert på bakgrunn av hjemmelsgrunnlaget når noe går alvorlig galt.

På mine tester har jeg undersøkt ferdighetene i bruk av denne teknikken. Det er påfallende at mange personer i både distrikt A og distrikt B mangler ferdighet i håndjernspåsett og sideleie. Det får meg til å trekke en parallell til saken nevnt over. Svært mange av dem jeg har testet kunne havnet i den samme situasjonen som tjenestemannen i denne saken. Årsaken til at dette ikke har skjedd er sannsynligvis at ingen arrestanter har hatt tilsvarende ekstremt utagerende oppførsel. Det må derfor være relevant å spørre seg om det er slik at mangel på ferdigheter gjør at man i for stor grad ”spiller lotto” med utfallet.

Normeringen av den forsvarlige maktbruken representerer en konkretisering av hva som er lov og ikke lov. Diskusjonen viser at ferdighetene i de to utvalgene i varierende grad vil øke faren for uforsvarlig og ulovlig maktbruk. Mannskapene i distrikt B er spesielt utsatt fordi ferdighetene deres er lave. Denne antakelsen forsterkes ytterligere av at distrikt B oppgir mindre bruk av de lovlige teknikkene på tross av at de oppgir å pågripe like hyppig som mannskapene i distrikt A.

Våpeninstruksen

Våpeninstruksens paragraf 17 er omtalt i introduksjonskapitlet fordi den representerer grensen mellom tvangsmakt og smertefull/skadelig makt. Jeg har forsøkt å tilnærme meg denne delen av maktbruken ved å spørre mannskapene om de har brukt pepperspray eller teleskopbatong fordi de er utrygge på bruken av arrestasjonsteknikk.

Feil bruk kan få konsekvenser for både forholdsmessigheten og nødvendigheten. Det er tidligere nevnt at funnene i kontrollgruppa tilsier at forsøk på godkjente teknikker mest sannsynlig vil mislykkes, og at bruk av ulovlige teknikker kan bli konsekvensen. I tillegg kan mangel på ferdighet føre til at man må oppover på maktstigen for å lykkes. Dersom man bruker pepperspray for å få kontroll på en arrestant, så har man i beveget seg høyt opp på maktstigen til det som betegnes som smertefull maktbruk (Myhrer, 2008). Bruk av pepperspray er i seg selv ikke uforsvarlig. Middelet er ikke skadelig, men det representerer en smertepåvirkning som kun skal brukes overfor dem som ikke lar seg pågripe *"uten at politimannen utsettes for skade"* eller i *"særlig faresituasjon"* (Våpeninstruksens § 17).

Mannskapene i distrikt B oppgir i større grad å ha benyttet pepperspray fordi de er utrygge på de lovlige arrestasjonsteknikkene. Dette kan være en indikasjon på at mangel på ferdighet fører til at flere må bruke smertefull og skadelig makt der dette objektivt sett er unødvendig.

Er det så et problem at arrestanter blir påført pepperspray, så lenge ingen blir skadet, og arrestantene blir brakt inn i arresten? Har det noe å si at man legger en person i bakken uten noen spesiell teknikk? Noen vil sikkert mene at dette er storm i et vannglass. Målet med politiloven, Politiiinstruksen, våpeninstruksen og maktpyramiden er at norsk politi ikke skal påføre mer makt enn det som er strengt nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig. Målet må være at man har høye standarder for hvordan politiet bruker makt.

Politiets tillit er ikke eksklusivt for dem som er lovlydige borgere. Også våre "klienter" skal føle at de får en rettferdig behandling. Jeg tror det kan være fristende å operere med begrepet "oss mot dem", spesielt når politimannen opplever situasjoner der faren for å bli skadet er tilstede. Dersom vår sikkerhet skal gå på bekostning av arrestanten, så kan politiets maktbruk fort bli en gråson. Med dette mener jeg ikke "politivold", men snarere en opptrapping av virkemidlene for å gjennomføre lovlige tjenestehandlinger. Mange av dem

politiet pågriper er ikke i stand til å stå opp for seg selv og kritisere politiets bruk av makt. Det kan føre til at en del av den ”uskolerte” maktbruken som benyttes kan fortsette uten konsekvenser helt til det virkelig går galt. Mangel på det Kaminski og Martin kaller ” The professional user of force”(Kaminski & Martin, 2000) , går upåaktet hen helt til det noen blir alvorlig skadet.

Oppsummering

Testene viser at distrikt A i moderat grad vil være i stand til å etterleve hjemmelsgrunnlaget vårt slik det er tenkt brukt. Gjennomsnittresultatet tilsier at de befinner seg i nedre del av det som kan regnes for å være anvendbart. Dersom arrestantens motstand øker, så vil de i økende grad risikere å mislykkes i jobben med å utføre lovlig tvangsmakt. Faren for unødvendig, uforholdsmessig og uforsvarlig maktbruk vil også øke når arrestanten blir mer utagerende.

I distrikt B er ferdighetene såpass lave at det vil få en konsekvens straks noen skal bruke makt. I diskusjonen har det vært et mål å se på hvilke konsekvenser dette kan være. Oppsummert kan man si at maktbruken kan bli både unødvendig, uforholdsmessig og uforsvarlig straks noen skal pågripes med makt. Den kan også bli ulovlig dersom forbudte teknikker brukes. Det betyr ikke at alle disse premissene svikter samtidig, eller at maktbruken får en alvorlig konsekvens. Det som derimot er sikkert er at risikoen øker for at noe galt skjer. I tillegg kan man umerkelig nærme seg handlinger som blir ”ubetinget utilbørlige” i stedet for å holde seg til det som politiloven beskriver som ” tilbørlig” maktbruk. Jf. politilovens § 6 (Politoloven, 2005). Tjenestehverdagen kan også oppleves som mer belastende i forhold til stress, og konsekvenser som skade på tjenestepersoner kan øke i omfang.

Det kan argumenteres for at forskjellene i synet på bruk av teknikkene, bruk av pepperspray og batong, grad av stress, og evnen til å operere innenfor hjemmelsgrunnlaget ikke nødvendigvis skyldes årets trening. Disse forskjellene mellom distriktene kan ha utviklet seg over tid. For å være sikker på at forskjellene kun skyldes årets trening, så måtte de samme spørsmålene vært stilt før vedlikeholdstreningen startet. Det som allikevel fremstår som klart, er at *høyere ferdighetsnivå ser ut til å gi seg konkrete utslag på hvordan makten utøves, og hvordan mannskapene opplever pågripelsessituasjonene.*

Mine diskusjoner av hjemmelsgrunnlaget kan muligens fortone seg som «finjus». Man kan få inntrykk av at alt skal vurderes ideelt i en hver situasjon. Dette kan fort bli en hemske som igjen kan skape en frykt for å utøve makt der det trengs. Jeg tror det er viktig å understreke at politiet har ganske vide rammer for sin maktbruk, og forskjell i høyde, vekt, erfaring og motstand fra arrestant kan fremtvinge ulike vurderinger. Den samme adferden hos en arrestant kan utløse mange forskjellige løsninger avhengig av kapasiteten til de som skal pågripe. Dette vil gjøre sitt til at enhver situasjon må vurderes separat. *Kontekst* er ikke uvesentlig. Jeg tror allikevel at mange vil kunne si seg enige i at mangel på ferdighet vil utløse større forskjeller i oppdragsløsning enn den man vil se dersom politistyrken er homogen hva angår grunnferdigheter. Myhrer påpeker at politiet skal utføre god og riktig maktanvendelse slik at man ikke stadig må bevege seg opp mot grensen for det som er ubetinget utilbørlig (Myhrer, 2008). Risikoen kan øke umerkelig dersom de subjektive vurderingene ikke er basert på et felles minimumsnivå av ferdighet.

5.3.3 Mulige årsaker til ulikt ferdighetsnivå

Etter å ha beskrevet ferdighetene, og mulige konsekvenser av dem, så synes jeg det er riktig å se på hva som kan forklare de funnene jeg gjorde. I denne diskusjonen vil jeg se funnene i lys av det som er beskrevet i introduksjonskapitlet, samt at jeg vil bruke spørreskjemadata fra de innledende testene. Tjenesteerfaring, grunnopplæring, vedlikeholdstrening og distriktstilhørighet er noe av det jeg vil se nærmere på.

Noen av spørsmålene som ble stilt før de innledende testene, ble valgt nettopp for å kunne si noe om årsaker. Resultatene viser at begge utvalgene synes arrestasjonsteknikken er viktig for å føle seg trygg på jobb, og begge grupper var også over middels motivert for å utvikle egne ferdigheter før treningen startet. Begge utvalg oppga å ha under middels gode ferdigheter i arrestasjonsteknikk. Jeg fant at distrikt A var mer positive til sitt eget ferdighetsnivå, og de hadde større tro på at treningen vil påvirke egenferdigheten.

Tjenesteerfaring

Funnene tyder på at det ulike ferdighetsnivået har andre årsaker enn ulik motivasjon og ulikt syn på ferdighetenes betydning mellom distriktene. Ved å se bort fra distriktstilhørighet, og kun krysse svarene på de med kort og lang tjenestetid trer det frem et litt annet bilde. Ved å se på besvarelsene til både utvalg og øvrige operative i distrikt A, samt utvalget i distrikt B, fremtrer det signifikante forskjeller i synet på egne ferdigheter mellom de som har kort og de med lang tjenestetid. De med kort tjenestetid vurderer sine ferdigheter som bedre. Resultatene bekrefter også at det er en forskjell mellom de med lang og kort tjenestetid når det gjelder ferdighet. De med 5 år eller mindre i tjenesten har bedre ferdigheter, uavhengig av distrikt. Denne forskjellen er stor. Det fremgår for øvrig at utvalget i distrikt B har mange med lang tjenestetid sammenliknet med distrikt A. Dette kan være et argument for at distriktstilhørighet ikke alene kan forklare forskjellene mellom distriktene. Distrikt B har en vesentlig høyere andel personer med lang tjenestetid. Dette kan være en årsak til at de oppnår dårlige resultater på testene.

Noen vil sikkert mene at de med lang tjenestetid og mye erfaring skulle kunne bruke denne erfaringen til å prestere bra på testene. Som tidligere nevnt påpeker Lagestad at politiet sjelden pågriper noen, og at de derfor får lite "trening" i å bruke makt (Lagestad, 2008). I min spørreundersøkelse i kontrollgruppen og eksperimentgruppen fremgår det også at det er svært få som pågriper mer enn en gang i måneden (mer enn 12 ganger i året). Jeg tror at dette kan være med å forklare hvorfor eldre tjenestemenn ikke har høstet en tilstrekkelig mengde erfaringer til at de stadig kan øke kvaliteten på det de gjør.

Mye av den opplæringen som gis i politiet består av ferdigheter som brukes daglig. Utrykningskjøring er et eksempel på dette. Opplæringen gis, og ferdigheten benyttes ofte. Min erfaring tilsier at den gjerne benyttes opptil flere ganger i uken. Man mottar opplæring, og deretter bruker man kunnskapene og ferdighetene hver uke. Slik er det ikke med bruk av fysisk makt.

Det kan imidlertid sies at erfaring kan ha den fordelen at man blir bedre på IKKE å bruke tvangsmakt. Evne til kommunikasjon, trygghet i oppdragsløsningen, myndighet og autoritet kan sørge for at man bruker makt på et lavere trinn på maktstigen (Lie & Lagestad, 2007), og således unngår bruk av tvangsmakt. Det vil derfor kunne argumenteres for at erfaring er en

betydelig faktor i forhold til å løse oppdrag på en kvalitativ god måte. På tross av dette vil noen oppdrag alltid ende med at politiet må bruke tvangsmakt. I begge distrikter oppgir brorparten av testpersonene å ha brukt fysisk makt det siste året. Dette er i tråd med tidligere forskning på politiets bruk av makt både nasjonalt og internasjonalt (Gallo et al., 2008; Garner & Maxwell, 1998; Kaminski & Martin, 2000; Lagestad, 2008; Lie, 2010; Smith & Petrocelli, 2002).

Ulik grunnopplæring

Dersom det er slik at tjenesten i seg selv ikke gir "trening" i bruk av makt, vil testpersonene i min undersøkelse for en stor del være prisgitt den opplæring og vedlikeholdstrening de mottok frem til testingen startet. At de eldre generelt sett har dårligere ferdighet krever også en forklaring.

Jeg viste innledningsvis at de som ble uteksaminert fra skolen før 2006 ikke fikk noen formell opplæring i å pågripe personer som faktisk gjør motstand og er i bevegelse. Mange vil nok mene at den tidligere opplæringen var uhensiktsmessig siden de som skal pågripes, sjelden står i ro og blir med frivillig. Man har i for liten grad vært kritisk til hva som lar seg anvende i polititjeneste. Dette kan være med å forklare hvorfor vedlikeholdstreningen ikke har den samme effekten på eldre tjenestepersoner. De mangler et grunnlag i opplæringen sin.

I distrikt A var det en større andel av mannskapene som har gjennomført opplæring på skolen etter 2006. Dette innebærer at de er kjent med, og har trent på å pågripe utagerende arrestant. Distrikt A skåret også høyere på de innledende testene, og hadde dermed et bedre grunnlag for å vedlikeholde og utvikle ferdighetene sine i tidsrommet mellom mine to målinger. Man kan si at de startet på et høyere nivå der en del grunnferdigheter allerede var på plass.

Utilstrekkelig opplæringen kan ha ført til at tjenestepersonene ikke har hatt tillit til teknikkene når de skulle brukes i et omskiftende utemiljø der "kart og terreng" ikke stemmer overens i forhold til opplærings situasjonen. Lagestad finner også støtte for dette i sin kvalitative forskning. Utalelser som "*det blir aldri som du lærer i arrestasjonsteknikk*" summerer opp tjenestemennenes opplevelse av å skulle forsøke teknikkene på gata (Lagestad, 2008). Dette kan igjen ha ført til at eldre tjenestemenn har dårlig erfaring med de teknikkene de har lært. Dyktige tjenestemenn med mye kunnskap og erfaring har ikke

dermed automatisk gode ferdigheter i å bruke makt. Dette bekreftes av funnene i undersøkelsen.

På tross av at eldre tjenestemenn mangler ferdigheter, kan man ikke automatisk slutte at de er ukomfortable med å bruke makt, men man kan sannsynliggjøre at de er ukomfortable med utvalget av de regulerte og lovlige arrestasjonsteknikkene som er gjenstand for opplæring i dag. Dette kan være en forklaring på hvorfor alder er viktig i denne sammenhengen, ikke fordi tjenestemennene på noen måte er *for gamle*, men fordi de eldre har fått mangelfull opplæring under sin utdannelse.

Dersom de eldre med utilstrekkelig grunnopplæring har mindre tro på teknisk trening, skulle man kunne forvente at distrikt B ville ha mindre tiltro til at treningen ville gi dem et løft enn distrikt A. Resultatene bekrefter dette. Det er signifikante forskjeller mellom de to distriktene i synet på treningens mulighet til å påvirke egen ferdighetsutvikling. Distrikt B har under middels tiltro til at treningen vil ha noen effekt. Dette på tross av at de har gitt uttrykk for god motivasjon. Utilstrekkelig grunnopplæring kan være en medvirkende årsak til dette.

Resultatene viser at distrikt A har mange unge tjenestepersoner. Dette kan være en direkte årsak til at resultatet er bedre i distrikt A enn B. De med mindre enn 5 år i tjenesten har øvd teknikkene og taktikkene skolen underviser pr. i dag. De har fått en annen grunnopplæring der målet i større grad har vært å gi dem anvendbare ferdigheter. Dette bekreftes av resultatene som viser at de kommer mye bedre ut på testen. At denne gruppen er mer positive til treningens betydning kan muligens skyldes at de i større grad tror på teknikkene. De med kort tjenestetid er også signifikant mer positive til sine egne ferdigheter.

Tidligere vedlikeholdstrening og distriktstilhørighet

Hva så med vedlikeholdstreningen? Kan man argumentere for at eldre tjenestemenn burde hatt tid og anledning til å oppdatere seg på nye teknikker og prinsipper gjennom det årlige vedlikeholdsprogrammet.

De innledende testene viste at det kan være store forskjeller mellom distriktene uten at disse forskjellene er kartlagt. Forskningen til Lie viser at 60 prosent av mannskapene han testet ikke ville bestått skolens test (Lie, 2010). Minimumskravet her tilsvarer 6 poeng i mine tester. På de innledende testene var denne "strykprosenten" på 85 prosent i distrikt B, mens

distrikt A hadde en strykprosent på 43 prosent. Antallet i utvalgene er små slik at prosentberegning av disse gruppene må tas med en klype salt. Det gir allikevel en pekepinn på hvor gruppene plasserer seg i forhold til et landsgjennomsnitt.

Som jeg viste innledningsvis har etaten "på papiret" har hatt inntil seks timer i året med arrestasjonsteknikk fra begynnelsen av 2000 tallet, selv om en utfyllende årsoversikt mangler. Hva som i realiteten har blitt gjennomført er imidlertid usikkert. Det fremgår at årets 10 timer med trening tolkes forskjellig. I distrikt A og distrikt B har 10 timer blitt til 5-6 timer med ren undervisning. Dette er i tillegg distrikter som viste at de skulle evalueres, og som derfor ville kunne antas å strekke seg langt for å gjennomføre den pålagte treningen.

Hva som reelt sett har blitt gjennomført av trening blir spekulasjoner, og således ikke relevant i denne studien. Det som derimot er relevant, er at mannskapenes ferdighetsnivå i seg selv er en bekreftelse på at treningens mengde og innhold ikke har vært tilstrekkelig frem til i dag. Riktig mengde og kvalitet på treningen frem til 2011 ville ført til at jeg hadde funnet anvendbare ferdigheter på de innledende testene. Da legger jeg til grunn mine funn om motivasjon, som tilsier at mannskapene burde være mottakelige så lenge tilbudet er godt nok.

Frem til de siste 5-6 årene har mye vært prisgitt lokale initiativ og ressurspersoner når det gjelder politiets opplæring i bruk av fysisk makt. Denne virkeligheten er synliggjort gjennom opplæringsprogrammene. De viser at i 1998 skulle "lokal ressursperson" brukes til opplæring i arrestasjonsteknikk. Skillet går i 2000 da man foreskriver "godkjent instruktør". Realiteten i 2011 var allikevel at verken distrikt A eller distrikt B hadde godkjente instruktører i arrestasjonsteknikk av nyere dato.

Distriktstilhørighet er således ikke nødvendigvis uviktig i denne sammenheng, men vedlikeholdstreningen må sees i sammenhengen med den grunnopplæringen som er gitt. Her vil det kunne argumenteres for at det er samspill mellom distriktets prioriteringer, og den grunnopplæringen mannskapene man skal undervise hadde fra før.

De siste årenes vedlikeholdsprogrammer har vært mer spesifikke som en konsekvens av arbeidet til den nasjonale referansegruppen i arrestasjonsteknikk. Spørsmålet må allikevel bli

om etterslepet på ferdigheter er så stort, at det blir vanskelig å forvente konkrete resultater av treningen i alle distrikter.

Oppsummering

Funnene på testene viser også at det vil være vanskelig å anslå utbytte av vedlikeholdstreningen når man ser hvor forskjellige politidistriktene kan være, og hvor store forskjeller det kan være i hvert enkelt distrikt. Hva kan man forvente og hva må man tilrettelegge for når mannskapene har ulike ferdigheter? Når idrettsutøvere trener for å mestre sin konkurranse situasjon, så øver de på ulike nivåer. Som eksempel vil en 5 divisjonsspiller få annen trening enn en 2. divisjonsspiller, og eliteseriespilleren vil igjen ha et annet opplegg som er tilpasset eliteserien. I politiet skal alle spille i "eliteserien", men utgangspunktet til den enkelte kan være høyst forskjellig

Politiets bruk av fysisk makt er ikke gjenstand for noen kvalitativ vurdering i form av noen test, så det blir dermed vanskelig å mene noe mer om hvert enkelt politidistrikt i Norge. Det må allikevel kunne argumenteres for at *både* distrikt A og distrikt B på hver sin måte representerer norsk politi, og at historikken viser at norsk politi ikke er en homogen gruppe hva angår ferdigheter. Ulik grunnopplæring og utilstrekkelig vedlikeholdstrening kan være med på å forklare det ulike nivået mellom de to distriktene nettopp fordi de to utvalgene er ulikt sammensatt i tjenestetid og alder. At ferdighetsnivået har sammenheng med tjenestestedets prioriteringer vil dermed bare delvis kunne forklare ferdighetsnivået. Det viktigste ser ut til å være utilstrekkelig grunnopplæring, som deretter er fulgt opp av for lite vedlikeholdstrening.

5.4 Hjelper utvidet trening?

Når det gjelder den målbare ferdighetsutviklingen så viser kovariansanalysen og variansanalysen at distrikt A *ikke* har hatt en signifikant større fremgang sammenliknet med distrikt B. Det fremgår allikevel at mannskapene i distrikt A er signifikant mer fornøyd med sin egen ferdighetsutvikling enn mannskapene i distrikt B. De opplyser å ha gjennomført ca to ekstratreninger pr måned, mot fire planlagte. De oppgir også at ekstratreningen har hatt litt over middels betydning for ferdighetsutviklingen. Dette kan tyde på at treningen virker,

men at den muligens kunne hatt bedre effekt dersom den var blitt gjennomført som planlagt.

Med tanke på den målbare fremgangen, vil man kunne mene at tiltaket i distrikt A ikke har vært vellykket. Det er allikevel argumenter som tilsier at dette ikke er så selvsagt.

Spørreskjemadataene kan være med å nyansere bildet.

Måleverktøyet belønner all fremgang uavhengig av hvor man befinner seg i ferdighetsutviklingen. Dersom jeg som eksempel hadde startet vurderingen av ferdighetene fra et nivå der de var teknisk riktig utført, så hadde mye av fremgangen i distrikt B ikke blitt registrert. Når jeg har valgt å måle alle stadier i teknikkinnlæringen kan det allikevel være verdt å nevne at måleverktøyet ikke sier noe om hvor lang tid man vil bruke på de ulike fasene i denne innlæringen. Teorien argumenterer for at de ulike stadiene ikke er like langvarige (Schmidt & Wrisberg, 2008).

Fremgangen på det verbalt-kognitive stadiet er stor. Man lærer gjerne mye på kort tid (Schmidt & Wrisberg, 2004). Mannskapene i distrikt B befinner seg her. Man kan dermed argumentere med at det ikke tar så lang tid å gå fra nesten ingen ferdighet til noe ferdighet. De fleste som har startet med en ny aktivitet vil sikkert være enig i at de hadde en hurtig fremgang den første tiden. I undervisning er dette lett gjenkjennbart på studentene. De har en bratt læringskurve i starten.

I distrikt A er det en mye større andel som befinner seg på vei over i det motorisk assosiative stadiet. Prosessen med å utvikle timing, effektive bevegelsesmønstre, samt å lære hvordan en motstander vil reagere, hører til dette stadiet. Denne prosessen kan ta flere uker eller måneder (Schmidt & Wrisberg, 2004). Dette kan være et argument for at manskapene i distrikt A har vært igjennom en mer tidkrevende prosess på veien mot å gjøre teknikkene anvendbare. I denne prosessen kan de ha hatt glede av den ekstratreningen de har blitt tildelt/tilbudt. På et vis hadde det vært spennende å se om ferdighetsutviklingen faktisk hadde vært dårligere i distrikt A uten ekstratreningen. Dette kunne vært en bekreftelse på at fremgangen i det motorisk assosiative stadiet er mer tidkrevende. Studien viser at manskapene i distrikt A er signifikant mer fornøyd med sin egen ferdighetsutvikling enn manskapene i distrikt B. Dette kan muligens styrke påstanden om at den kvalitative fremgangen og opplevd utbytte er bedre i distrikt A.

Man kan si at de også har utviklet ferdigheter som er mer robuste. Tanken bak dette er at de ferdighetene mannskapene i distrikt B har oppnådd er mer sårbare sammenliknet med distrikt A. Dersom man så vidt har lært seg en teknikk vil man være mer sårbar for å glemme den dersom det er lenge til man skal trene ferdighetene på nytt. Teknikkene er ikke tilstrekkelig innlært og automatisert (Schmidt & Wrisberg, 2008). Dette kan ha direkte betydning for politiets vedlikeholdstrening. Dersom målet kun er vedlikehold av allerede godt innlærte teknikker, så kan man klare seg med mindre trening enn hvis målet er innlæring av nye teknikker og taktikker. I forrige drøfting fremgår det at politiets operative mannskaper er en svært sammensatt gruppe som har fått ulik og delvis utilstrekkelig opplæring. I kontrollgruppa er det mange som ikke har grunnferdighetene på plass. Man kan derfor mene at vedlikeholdstreningen for dem kun blir en smakebit på det som er politiets teknikker og taktikker innenfor bruk av fysisk makt. Distrikt B har hatt 5-6 timer trening i 2011. Dette timeantallet har brakt dem godt inn i det verbalt-kognitive stadiet (Schmidt & Wrisberg, 2004) i sin innlæring, men dersom de skal ta seg videre trenger de mer trening. Det er heller ikke slik at innlæringen følger en kurve som går jevnt oppover, eller som Gallo, Collyer og Gallagher (2008) skriver: *"use of force tactics are perishable skills that deteriorate without practice"* (Gallo, Collyer & Gallagher, 2008). Repetisjon og mengdetrening er nødvendig.

Resultatene viser at distrikt A i gjennomsnitt ikke har klart å gjennomføre mer enn ca. to ganger med ekstratrening i måneden. Dette har allikevel hatt en effekt i en fase der det kan argumenteres for at det kreves en del mengdetrening. Mannskapene i distrikt A mener i gjennomsnitt at effekten av leksjonene har hatt litt under middels betydning for deres ferdighetsutvikling. Dette taler for at man muligens må følge opplegget i enda større grad for å oppnå enda bedre effekt, og for å bringe mannskapene opp på et høyt anvendbarhetsnivå. Dersom mannskapene ble testet eller målt, ville dette også kunne fungert som en motivasjon for å gjennomføre det man har blitt pålagt. Min erfaring fra skolens opplæring tilsier at hvordan ferdighetene måles er avgjørende for hva og hvor mye som trenes.

De er vanskelig å si noe konkret om hvor kurvene vil fortsette i de to gruppene, men jeg mener teorien støtter at distrikt A har nådd et nivå på mannskapene som øker sannsynligheten for at kurven ikke vil peke nedover igjen, men heller flate ut eller fortsette oppover, spesielt siden de har fortsatt sitt prosjekt med ekstratrening hver uke. I distrikt B er

det større sannsynlighet for at mannskapene må begynne en del av innlæringen på nytt når de skal ha neste økt med trening i 2012.

5.5 Tro på egen mestringsevne

I teorikapitlet har jeg beskrevet forhold som kan være med på å øke troen på egen mestringsevne. At mannskapene har tro på de ferdighetene de skal bruke, og at man legger til rette for dette er et viktig perspektiv. Dersom det er forskjeller mellom distriktene i hvordan de legger til rette for mannskapenes tro på egen mestringsevne, så vil dette også være en kvalitet ved treningen som kan ha betydning for hvordan man opplever sin egen arbeidshverdag.

Ferdighetsprestasjon, vikarierende erfaringer, verbal overtalelse og emosjonell spenning er alle faktorer som i følge Bandura sin sosial - kognitive teori vil kunne påvirke troen på egne ferdigheter (Pensgård & Hollingen, 2006). Er det så noe i undersøkelse som kan gi en indikasjon på om det er forskjeller mellom distriktene her?

Distrikt A kommer bedre ut på ferdighetsprestasjon, videre fremgår det signifikante forskjeller mellom distriktene i måten de oppfatter sine ledere på. I distrikt A er lederne signifikant mer opptatt av hvordan mannskapene bruker makt. Funnene viser også at det er signifikante forskjeller mellom distriktene på hvordan de oppfatter pågripelsessituasjonen. Mannskapene i distrikt B oppfatter pågripelsessituasjonen som mer stress og angstfylt.

Politiorganisasjonen er hierarkisk oppbygd. Som nevnt i innledningen vil de unge som kommer ut fra skolen ta etter veiledere i sitt praksisår, og mange vil nok si at de også følger foretrukket adferd når de kommer ut i tjenesten. I teorikapitlet er Fyfe sitert. Han peker på at " det som fungerer på gata" blir foretrukket (Fyfe, 1996). Med dette for øye ble mannskapene spurt om lederne var opptatt av hvordan de bruker makt. Her er det signifikante, og interessante forskjeller mellom distriktene. Tanken var å tilnærme seg spørsmålet " verbal overtalelse" fra teoriene til Bandura. Noen vil nok si at spørsmålet ikke spesifiserer hvilken type maktbruk som etterlyses, eller om denne interessen gir seg utslag i tilbakemeldinger som igjen fører til en positiv korreksjon av adferd. Det som kan tale for at det er snakk om positiv korreksjon, er at treningen har et annet fokus og en annen hyppighet

i distrikt A enn i distrikt B. Lederne må legge til rette for treningen, og noen vil nok også delta på treningen. Dette kan igjen gi en positiv effekt på de yngre som ser at treningsmetodene de kjenner fra sin utdanning er "foretrukket adferd".

Pensgård og Hollingen har presisert at det er viktig å få positive opplevelser med bruken av teknikkene, og at ferdighetsprestasjon er viktig (Pensgård & Hollingen, 2006). Mange vil nok mene at det å oppleve suksess med en ferdighet kan øke selvtilliten. Dette er da også det som blir betegnet som det viktigste for at man skal oppleve tro på egen mestringsevne (Pensgård & Hollingen, 2006). Det paradoksale i denne sammenhengen er at en ung tjenesteperson med gode ferdigheter ikke vil lykkes med en pågripelse dersom makker på oppdraget er en eldre tjenesteperson med lave ferdigheter. Man er avhengig av et samarbeid, noe som vil kreve at alle operative besitter noenlunde samme ferdighetsnivå. Den hyppige treningen til distrikt A kan øke muligheten for økt samhandling.

Tiltaket til distrikt A ser ut til å kunne øke troen på at man vil lykkes med de teknikkene man trener. Mannskapene har bedre ferdigheter enn distrikt B, de har mer fokus på trening, og de opplever mindre stress og spenning under pågripelser. Dette kan være argumenter for at tiltaket i distrikt A kan gi en "positiv spiral" som fremmer bruken av de lovlige og forsvarlige teknikkene.

6. Konklusjon

«Er treningen på bruk av fysisk makt god nok til at mannskapene oppnår anvendbare ferdigheter som ikke kommer i konflikt med hjemmelsgrunnet? Og hva kan forklare ulikt ferdighetsnivå?»

Funnene viser at politiets ferdighetstrening frem til 2011 ikke har gitt mannskapene et enhetlig anvendbart ferdighetsnivå. Dette på tross av at arrestasjonsteknikk har hatt et visst fokus de siste årene. Det var selvfølgelig variasjoner i ferdighet, men det er påfallende lave ferdigheter blant tjenestepersoner med lang erfaring og høyere alder. Den store variasjonen mellom de to distriktene indikerer også at man ikke har noen enhetlig standard på norsk politi når det gjelder ferdigheter i bruk av fysisk makt.

Funnene fra undersøkelsen indikerer at det ikke er manglende motivasjon eller undervurdering av ferdighetenes betydning som er årsaker til det lave nivået. Studien viser

at mannskapene fremstår som godt motiverte for treningen og de synes arrestasjonsteknikk er viktig for at de skal føle seg trygge på jobb. At de med lang erfaring oppnår dårlige resultater er med på å bekrefte at opplæringen har vært for dårlig, og at tjenesten i seg selv ikke gir økte ferdigheter. Det later til at politietaten i for liten grad har vært opptatt av å analysere hvor mye trening som skal til for at man skal kunne anvende ferdighetene.

Ferdighetsutviklingen i intervensjonsperioden viser flere ting. Treningen har hatt en signifikant effekt, men dette betyr ikke at alle oppnådde et nivå som vil la seg anvende i operativt politiarbeid dersom man legger til grunn arbeidskravene jeg har beskrevet i studien. Et hovedtrekk er at de som hadde grunnferdigheter fra før oppnådde moderat anvendbare ferdigheter etter treningsperioden. De som kom inn i treningen med lave ferdigheter oppnådde ikke anvendbare ferdigheter. De vil ha behov for mer trening, og hyppigere trening. Med den treningsmengden som tilbys i dag, er det lite sannsynlig at mannskapene med utilstrekkelig grunnopplæring vil oppnå anvendbare ferdigheter. Denne antakelsen styrkes av at man i 2011 skulle gjennomføre et historisk høyt timeantall med ren arrestasjonsteknikk blant annet som en følge av studien til Lie (2010). Funnene mine viser at tiltaket ikke har hatt ønsket effekt.

Jeg fant ikke noen signifikant effekt av utvidet trening, men jeg har argumentert for at treningen allikevel kan ha hatt en ekstraeffekt selv om den ikke er statistisk målbar.

Det jeg *har* funnet er at ulikt ferdighetsnivå ser ut til å ha betydning for hvordan makten utøves. Mannskapene i distrikt A oppgir at de bruker teknikkene hyppigere, de er mer fornøyd med treningsutbyttet, de bruker i mindre grad pepperspray og teleskopbatong som erstatning for tvangsmakt, og de opplever mindre stress i forbindelse med arrestasjoner. Mannskapene i distrikt A mener også at de i større grad kan overholde hjemmelsgrunnlaget for bruk av makt. Dette viser at ulikt ferdighetsnivå har konsekvenser for hvordan mannskapene opplever pågripelsessituasjonene, og for hvordan makten utøves.

Om skolens teknikker er de som objektivt sett er best egnet for polititjeneste er det vanskelig å si noe om i denne undersøkelsen, men det ser ut til å være en sammenheng mellom bruken av teknikkene, og ferdighetsnivå. Det ser også ut til at endringene på skolen de siste årene har en effekt siden de som er uteksaminert etter 2006 har et høyere nivå. Distriktet med flere yngre tjenestepersoner bruker teknikkene hyppigere.

Konsekvensen av manglende ferdigheter kan være at man får en fysisk maktanvendelse som ikke er forholdsmessig, nødvendig og forsvarlig. Bruk av ulovlige teknikker kan og så være en følge. Diskusjonene peker på at det som er nødvendig og forholdsmessig, i stor grad vil avhenge av den enkeltes ferdigheter. Lave ferdigheter øker også risikoen for at norsk politi utsetter arrestanter for skade, og at de utsetter seg selv for fare og skade. Ferdighetsnivået vil i stor grad avgjøre om maktanvendelsen blir forsvarlig. Dette støttes også når man ser hvordan mannskapene gir respons på sin egen bruk av de lovlige teknikkene, bruk av pepperspray og teleskopbatong, og evnen til å overholde hjemmelsgrunnlaget.

Dersom norsk politi skal ha en høy standard på maktanvendelsen som sikrer at det aldri blir brukt mer makt enn det som er nødvendig, forholdsmessig og forsvarlig, så må man ha et bevisst forhold til om forventningene i hjemmelsgrunnlaget blir fulgt opp med tilstrekkelig trening. Det må være en sammenheng mellom den kapasiteten mannskapene har, og de arbeidskravene som tilligger bruk av fysisk makt i polititjeneste. Studien viser at trening ikke er en «quick fix» som virker likt på alle uavhengig av tidligere opplæring. Formelle rammer i form av forbud har liten hensikt uten nok trening.

Diskusjonen av «tro på egen mestringsevne» gir en indikasjon på at et godt samtrent politikorps i seg selv kan gi mannskapene mer tro på at de kan lykkes. En enhetlig standard på ferdighetsnivået vil da ytterligere kunne øke graden av suksess med teknikkene og taktikkene ute i tjenesten.

Jeg startet oppgaven med å beskrive politiets rolle som maktapparat. Politiets rett til å bruke makt for å gjennomføre sine handlinger er noe av det som er mest karakteristisk for politiet (Gundhus & Larsson, 2007). At politiet er gitt denne tilliten innebærer en lang rekke forventninger. I studien min har jeg beskrevet de formelle forventningene som ligger i lov og instruks. I tillegg mener jeg at publikums reaksjoner når noe går galt korresponderer godt med det Grimen legger i tillitsbegrepet. Publikum har forventninger om politiets pålitelighet, velvillighet og profesjonalitet (Grimen, 2009). Dersom politiets handlinger avviker fra forventningene, kan det komme reaksjoner. Slik jeg ser det vil politiet være tjent med færrest mulig saker der maktbruken blir kritisert. Dette kan man oppnå ved stadig å jobbe for en maktanvendelse som ikke beveger seg mot det som er på grensen til det straffbare (Myhrer, 2008). Det er viktig at man har en god praksis som er gjennomtenkt fra planverk

ned til gjennomføringen av treningen slik at man sørger for å ligge i forkant når det gjelder å tilby politiet en trening som gjør dem til profesjonelle maktanvendere. Lagestad siterer en tjenestemann i sin studie som uttaler: *”Om folk flest hadde visst hvor dårlig politiet er til å bruke fysisk makt, hadde de blitt skremt”* (Lagestad, 2008, s. 304). Dette harmonerer dårlig med det jeg har beskrevet over. Da er det på alle måter et misforhold mellom kapasitet og arbeidskrav.

I de kommende årene vil IP mannskapene få 6 timer trening i Arrestasjonsteknikk i året. Jeg mener studien min viser at en slik treningsmengde vil føre til at maktanvendelsen kan komme i konflikt med hjemmelsgrunnlaget for de som mangler grunnferdigheter. Hva skal da endres? Hjemmelsgrunnlaget eller treningsmåte og treningsmengde?

7. Anbefalinger

På bakgrunn av funnene og diskusjonene av dem, vil det være naturlig å komme med noen anbefalinger:

1. *Politietaten må ta stilling til hvilket minimumsnivå av ferdighet man ønsker at mannskapene skal inneha, og hva som skal til for å oppnå det.* Norsk politi er en lite homogen gruppe hva angår ferdigheter i bruk av fysisk makt. Dette gjør det vanskelig å planlegge og tilrettelegge trening som skal gi alle det samme utbytte.
2. *Det må være sammenheng mellom de målene man har med treningen og den treningen som tilføres.* Både type trening og mengde trening må reflektere hva som er målet med treningen. Ensidig fokus på *timeantall* gir ingen garanti om *treningseffekt*.
3. *Det bør være et mål at de operative har ferdigheter i bruk av makt som kan anvendes i operativt politiarbeid slik at man kan etterleve hjemmelsgrunnlaget slikt det er tenkt og beskrevet.* Et enhetlig anvendbart nivå vil også styrke samhandling, redusere stress, og gjøre politiet til profesjonelle maktanvendere som kan ivareta arrestanten og seg selv på best mulig måte.

4. *Politiet bør ha en måte å måle det minimumsnivået av ferdighet på som man har bestemt at mannskapene skal ha. En test vil ansvarlig gjøre den enkelte tjenesteperson, men også etaten. Uten en test vil det være svært vanskelig å vite om man har oppnådd en enhetlig standard på den fysiske maktanvendelsen.*

5. *Tjenestepersoner som aldri har trent systematisk på å pågripe arrestant som gjør motstand, bør gis et oppdateringskurs for å oppnå tilstrekkelige grunnferdigheter som kan vedlikeholdes med den årlige treningen. I min studie har jeg dokumentert at opplæringen i bruk av fysisk makt har vært av varierende kvalitet og omfang i norsk politi. Systematisk opplæring på å pågripe en umedgjørlig arrestant ble innført for få år siden på skolen. Funnene viser at det er en signifikant forskjell i ferdighet mellom de som har hatt grunnopplæring i å pågripe en utagerende arrestant, og de med lengre tjenesteerfaring som ikke har slik opplæring.*

6. *Kvaliteten på utbytte i distrikt A gjør at jeg vil anbefale tiltaket. Tilleggstreningen kan være en måte å gjennomføre opplæring på som i større grad sikrer jevn oppfølging. Et slikt opplegg vil allikevel kreve dedikerte instruktører som følger opp at treningen gjennomføres. I tillegg vil det være viktig at mannskapene testes slik at man skaper motivasjon for treningen.*

(Oppgaven er på 38842 ord og 120 sider)

Litteraturliste

- Andreassen, H. P. (1994). *Arrestasjonsteknikker : kjernepensum*. [Oslo]: Politihøgskolen.
- Andresen, A. H. (2008). *Arrestasjonsteknikkens historiske utvikling i norsk politiutdanning*. [Oslo]: Politihøgskolen.
- Auglend, R. L., Mæland, H. J., & Røsandhaug, K. (2004). *Politirett*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bayley, D. H. (1990). *Patterns of policing. A comparative international analysis*. New Jersey: University Press.
- Buttle, J. W. (2007). A constructive Critique of the officer safety programme used in England and Wales. *Policing and Society, 17*, 164-181.
- Buttle, J. W. (2010). Officers Safety and public safety: Training the police to use force in the United Kingdom i; Police Use of force, a global perspective *Police Use of Force*. Santa Barbara, Calif.: Praeger.
- Cook, T. D., & D.T Campbell. (1979). *Quasi-Experimentation. Design & analysis issues for field settings*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Ellingsen, J. E. (2007). *Idrettspsykologi*. Dokument formidlet på It`s learning under fagbolk "idrett og emosjoner" på nettstudiet Idrettspsykologi ved Høgskolen i Bergen.
- Fyfe, J. J. (1996). *Training to reduce Police-civilian Violence i; Police violence : understanding and controlling police abuse of force*. New Haven: Yale University Press.
- Førland, O. H. (2008). *Politiets bruk av fysisk makt - Overvåkingen og grensdragningen av rettmessig og urettmessig maktbruk under tjenestutførelsen*. Masteroppgave.

- Gallo, F. J., Collyer, C. E., & Gallagher, P. L. (2008). Prevalence of force by police in Rhode Island Jurisdictions: Implications for use of force Training and reporting. *Criminal Justice Review*, 33(4), 480-501.
- Garner, & Maxwell. (1998). Measuring the amount of force used by and against the police in six Jurisdictions. *National Institute of Justice*, 52.
- Gould, Greenleaf, & Krane. (2002). Arousal-Anxiety and Sport Behavior. In T. Horn (Ed.), *Advances in sport Psychology*. Miami: Human Kinetics Publishers, Inc.
- Gould, G., and Krane. (2002). Arousal-Anxiety and Sport Behavior. In T. Horn (Ed.), *Advances in sport Psychology*. Miami: Human Kinetics Publishers, Inc.
- Granér, R. (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. (18), Socialhögskolan, Lunds Universitet, Lund.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforl.
- Grindal, & Henriksen, V. (2009). *Hvordan tilrettelegge opplæring i bruk av maktmidler i tråd med våpeninstruksen?* : Høgskolen i Akershus.
- Gundhus, H. I., & Larsson, P. (2007). Policing i et norsk perspektiv (pp. s. 11-30).
- Hiim, H., & Hippe, E. (1998). *Undervisningsplanlegging for yrkeslærere*. Oslo: Universitetsforl.
- Horn, T. S. (2002). *Advances in sport psychology*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.
- Johannessen, T. o. C. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4 ed.). Oslo: Abstrakt forlag.

Kaminski, R., & Martin, A. (2000). An analysis of police officer satisfaction with defense and control tactics. *Policing: An international journal of police strategies & management*, 23 (2), 132-153.

Klahm, & Tillyer. (2010). Understanding police use of force: A review of the evidence. *Southwest Journal of Crimnial Justice*, 7(2), 214-231.

Kleven, T. A. (2002). Begrepsoperasjonalisering. In T. Lund (Ed.), *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub forlag.

Kruuse, E. (2007). *Kvantitative forskningsmetoder : i psykologi og tilgrænsende fag*. [København]: Dansk psykologisk Forl.

Lagestad, P. (2008). Police Use of force. *Nordisk Kriminalkrønike*.

11-106621AST-ALAG (2011).

Lie, A. L. (2010). *Politiets bruk av fysisk makt* (Vol. 2010:2). Oslo: Politihøgskolen.

Lie, A. L., & Lagestad, P. (2007). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Politihøgskolen.

Lie, A. L., & Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Gyldendal.

Lund, T. (2002). *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub.

Myhrer, T.-G. (2008). *Arrestasjonsteknikk, taktikk og etikk; Kontroll med at de polisiære grunnormer etterleves ved arrestasjoner*. Paper presented at the Kurs for instruktører i Arrestasjonsteknikk, Stavern.

Myhrer, T.-G. (2011). De polisiære grunnkrav ved bruk av håndjern; Kappittel 5 i kommende bok om dette temaet. *Politiets bruk av håndjern* (pp. 14).

- Myhrer, T.-G. (2012). *Bastet og bundet : rettslige rammer for bruk av håndjern*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Norge. (2005). *Lov av 4. august 1995 nr. 53 om politiet (politiloven) : med endringer, sist ved lov av 17. juni 2005 nr. 87 (i kraft 5. august 2005)*. Oslo: Cappelen Akademisk forl.
- Olympiatoppen. (2012). *Treningsplanlegging; Arbeidskrav i ulike idretter*
- Pensgård, A. M., & Hollingen, E. (2006). *Idrettens mentale treningslære*. Oslo: Gyldendal undervisning.
- Politiets bruk av såkalt halsgrep ved pågripelser og lignende, Rundskriv G-72/91 (1991).
- Bruk av halsgrep i nødvergesituasjoner, Rundskriv G-20/92 (1992).
- Våpeninstruks for politiet (1989).
- Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksen) av 22. juni 1990 nr 3963 med endringer sist ved forskrift av 30. juni 2006 nr 751 (i kraft 1. juli 2006) (2007).
- Halsgrep, mageleie ved pågripelse/innbringelse og transport av arrestanter mv. Rundskriv 2007/011 (2007a).
- Politidirektoratet. (2007b). Halsgrep, mageleie ved pågripelse/innbringelse og transport av arrestanter mv. Rundskriv 2007/011.
- Politi høgskolen. (2011). *Emneplaner i Bachelorstudiet B3*. Oslo: Politi høgskolen.
- Schmidt, R. A., & Wrisberg, C. A. (2004). *Motor learning and performance*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.

Schmidt, R. A., & Wrisberg, C. A. (2008). *Motor learning and performance : a situation-based learning approach*. Champaign, Ill.: Human Kinetics.

Schønning, H. (1931). *Selvforsvar : Jiu-jitsu og politigrep*. Oslo: Aschehoug.

Siddle, B. K. (1995). *Sharpening the warriors edge*. [S.l.]: PPCT Research Publications.

Slaatten, J. *Politigrep*. [Oslo]: [Politiskolen].

Smith, M. R., & Petrocelli, M. (2002). The effectiveness of force used by police in making arrests. *Police Practice and Research*, 3, (No 3), 201-215.

Appendiksoversikt

1. Meldeskjema fra NSD
2. Testskjema brukt på utvalgene
3. Spørreskjema brukt på begge utvalgene før pretestene
4. Spørreskjema brukt på utvalg og øvrige operative i begge distrikt
5. Leksjonsopplegg brukt på de operative i distrikt A (tiltak)
6. Leksjonsopplegg brukt på de operative i distrikt B (tiltak)

Appendiks 1

Meldeskjema fra NSD

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Bjørn Barland
Politihøgskolen
Postboks 5027 Majorstua
0301 OSLO

Vår dato: 31.03.2011

Vår ref: 26787 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

KVITTERING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.03.2011. Meldingen gjelder prosjektet:

26787	<i>En evaluering av alternativ metode for implementering av ferdigheter i arrestasjonsteknikk</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Politihøgskolen, ved institusjonens overste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Bjørn Barland</i>
Student	<i>Aun Hunsager Andresen</i>

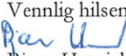
Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven/-helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.03.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Bjørn Henrichsen

Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tlf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering
Kopi: Aun Hunsager Andresen, Furuliveien 9, 4878 GRIMSTAD

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. martin-arne.andersen@uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 26787

Utvalget omfatter personer som er i operativ polititjeneste, totalt ca. 80 personer. Rekruttering og førstegangskontakt skjer gjennom hovedansvarlig for den operative treningen.

Opplysningene samles inn gjennom spørreskjema og bruk av et testskjema.

Det gis muntlig og skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Personvernombudet finner skrivet mottatt 30.03.2011 tilfredstillende.

Innsamlete opplysninger anonymiseres ved prosjektslutt, senest 01.03.2012. Med anonymisering innebærer at navnelister slettes/makuleres, og ev. kategorisere eller slette indirekte personidentifiserbare opplysninger. Ved publisering vil ingen enkeltpersoner kunne gjenkjennes.

Appendiks 2

Testskjema brukt på utvalgene

Appendiks

TESTSKJEMA FOR INNSATSPERSONELL UNDER GJENNOMFØRING AV FORSKNINGSPROSJEKT

(Testpersonene trekker en av to oppgaver. Den ene består av 1 mot 1 fremover og 2 mot 1 bakover. Den andre består av 1 mot 1 bakover og 2 mot 1 fremover)

Pågrepelse 1 mot 1		Pågrepelse 2 mot 1	
Evalueringskriterier	Poeng	Evalueringskriterier	Poeng
Gjennomføre en pågrepelse der du har en markør med en offensiv og verbalt truende adferd. Markøren kommer mot kandidaten, og yter markant motstand ved en eventuell grepskobling. Testperson må selv beslutte hvilken teknikk som er hensiktsmessig, og gjennomføre med hurtighet og kraft. Tekniske og taktiske momenter må ivaretas.	6	Vise evne til å planlegge og gjennomføre en fri pågrepelse der samarbeid, kontroll, initiativ og evne til å tilpasse teknikk til situasjon er ivaretatt. Markør skal være offensiv og verbalt truende. Ved en eventuell grepskobling vil det ytes markant motstand. Markøren forsøker å jobbe seg ut av grepskoblingen. Pågrepelsen planlegges foran testansvarlig	6
Vise evne til å kombinere retninger i en pågrepelse samt vurdere bruk av kontring. Markør er i bevegelse og yter motstand ved en eventuell grepskobling. Tekniske og taktiske momenter ivaretas. Realistisk tempo.	5	Vise evne til å kombinere retninger i en pågrepelse samt vurdere bruk av kontring. Markør er i bevegelse og yter motstand ved en eventuell grepskobling. Tekniske momenter ivaretas. Realistisk tempo.	5
Vise at man behersker teknikken i realistisk tempo. Testperson skal først ta tak i markøren for deretter å finne riktig timing for å utføre teknikken. Markøren skal yte moderat motstand ved grepskobling.	4	Gjennomføre pågrepelse i realistisk tempo, nedlegelsesretningen er kjent, moderat motstand fra markør når grepet er koblet. Testperson skal først ta tak i markøren for deretter å finne riktig timing for å utføre teknikken.	4
Vise at man behersker teknikken uten at markør gjør motstand. Tekniske momenter ivaretas. Markør skal påsettes håndjern og legges over i sideleie*	3	Gjennomføre pågrepelse i moderat tempo, der nedlegelsesretningen er kjent. Tekniske momenter er ivaretatt.	3
Vise teknikken i moderat tempo, der de viktigste tekniske momenter er ivaretatt.	2	Gjennomføre pågrepelse i moderat tempo der de viktigste momenter er ivaretatt. Nedlegelsesretningen er kjent.	2
Forklare teknikken der tekniske momenter er ivaretatt, demonstrere i rolig tempo.	1	Forklare viktige momenter i samarbeid 2 mot 1. Vise nedleggelse i rolig tempo •	1

***Dersom kandidaten ikke behersker håndjernspåsett og sideleie trekker 1 poeng fra totalsummen.**

Appendiks 3

Spørreskjema brukt på begge utvalgene før de innledende testene

Spørreskjema for testpersoner som deltar i forskningsprosjekt i Arrestasjonsteknikk

(Arrestasjonsteknikk defineres her for å være de teknikker som legges til grunn under IP treningene, og som er forankret i Politihøgskolens lærebok)

1. **Kjønn:**

Mann	
Kvinne	

2. **Alder:**

Under 25	26-30	31-35	36-40	41-45	46-50	51-55	Over 55

3. **Hvilket år gikk du ut skolen?**

Før 2006	Etter 2006
----------	------------

4. **Hvor ofte bedriver du fysisk trening i løpet av en uke?**

Antall	
--------	--

5. **I hvilken grad føler du at din fysiske form gjør deg skikket til å takle utfordringene i tjenesten?**

(skala fra 1-5 der 1 er dårlig skikket og 5 er veldig godt skikket)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6. **I hvilken grad tror du at årets trening i Arrestasjonsteknikk vil påvirke dine ferdigheter i Arrestasjonsteknikk?**

(skala fra 1 til 5 der 1 er i svært liten grad og 5 er i svært stor grad)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

7. **I hvilken grad er du motivert for IP treningen med tanke på å øke dine egenferdigheter i Arrestasjonsteknikk?**

(skala fra 1-5 der 1 er lite motivert og 5 er meget motivert)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Appendiks

8. **Hvor nyttig synes du IP treningene er for din tjenesteutøvelse?**

(skala fra 1-5 der 1 er svært lite nyttig og 5 er svært nyttig)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9. **Hvor viktig er synes du Arrestasjonsteknikken er for å gjøre deg trygg i situasjoner der du skal bruke fysisk makt?**

(skala fra 1 til 5 der 1 er veldig lite viktig og 5 er veldig viktig)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

10. **Hvor viktig synes du fysisk form er for å gjøre deg trygg i situasjoner der du skal bruke fysisk makt?**

(skala fra 1-5 der 1 er veldig lite viktig og 5 er veldig viktig)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

11. **Hvordan vurderer du dine egne ferdigheter i Arrestasjonsteknikk?**

(skal fra 1 til 5 der 1 er dårlige og 5 er veldig gode)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

12. **Når brukte du sist arrestasjonsteknikk under tjenesteutøvelsen?**

(kryss av i den boksen som passer best)

Mindre enn 1 uke siden	
Ca 1 måned siden	
Ca ett halvt år siden	
Ca 1 år siden	
Mer enn 1 år siden	
Vet ikke	
Har aldri brukt arrestasjonsteknikk	
Har pågrepet med makt men ikke ved bruk av arrestasjonsteknikk	

13. **Hvor mange ganger vil du anslå at du har pågrepet med makt ved å legge noen i bakken det siste året?**

Ingen ganger	1-3	4-6	7-9	10-12	Mer enn 12

Appendiks 4

Spørreskjema brukt før de avsluttende testene på utvalg og øvrige operative

Appendiks

Spørreskjema for testpersoner som deltar i forskningsprosjekt i Arrestasjonsteknikk

1.

I hvilken grad føler du at treningen i 2011 har økt ferdighetene dine i Arrestasjonsteknikk?
(skal fra 1 til 5 der 1 er "i svært liten grad" og 5 er "i svært stor grad")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

2.

I hvilke grad har kortleksjonene vært viktig for å heve nivået på ferdighetene dine?
(skala fra 1 til 5 der 1 er "ikke viktig" og 5 er "veldig viktig")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

3.

I hvilken grad tror du at du vil klare å bruke de teknikkene du har trent i 2011 under krevende pågripelser?
(skala fra 1-5 der 1 er i " veldig liten grad" og 5 er i "stor grad")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4.

Dersom du har brukt det du har trent, lyktes du med det du forsøkte på?
(skal fra 1 til 5 der 1 er "i svært liten grad og 5 er "i svært stor grad") ingen kryss dersom du ikke har brukt teknikkene.

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

5.

I hvilke grad har du sett andre utføre de teknikkene du har trent på under pågripelser?
(skal fra 1 til 5 der 1 er " svært sjelden" og 5 er " svært ofte")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

6.

I hvilken grad er dine ledere opptatt av hvordan du bruker makt under tjenesteutførelsen?
(skala fra 1 til 5 der 1 er "ikke opptatt av det" og 5 er "Veldig opptatt av det")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Appendiks

7.

I hvor stor grad har du følt stress, angst og høy puls i de situasjonene der du forstår at du må bruke fysisk makt for å pågripe en arrestant?

(skala fra 1 til 5 der 1 er "svært sjelden" og 5 er "svært ofte")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

8.

I hvilken grad synes du at årets treningsform har gitt overføringsverdi til pågripelsessituasjonene ute?

(skala fra 1 til 5 der 1 er "ingen overføringsverdi" og 5 er "stor overføringsverdi")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

9.

I hvilken grad har treningen i Arrestasjonsteknikk i 2011 bidratt til å gjøre deg tryggere på jobb?

(skala fra 1 til 5 der 1 er "i liten grad" og 5 er "svært stor grad")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

10.

I hvilken grad føler du at du er i stand til å gjennomføre forsvarlig og forholdsmessig bruk av makt?

(skal fra 1 til 5 der 1 er "i svært liten grad" og 5 er "svært stor grad")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

11.

I hvilken grad har du brukt pepperspray eller batong i pågripelser fordi du har følt deg utrygg på pågripelsesteknikk?

(skala fra 1 til 5 der 1 er "aldri" og 5 er "svært ofte")

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

12.

Hvor ofte har du gjennomført kort leksjonene i prøveperioden fra mars til desember 2011?

(sett kryss på det utsagnet som passer best!)

Jeg stort sett ikke gjennomført leksjonene	
Jeg har stort sett gjennomført 1 gang pr mnd.	
Jeg har stort sett gjennomført 2 ganger pr mnd.	
Jeg har stort sett gjennomført 3 ganger pr. mnd.	
Jeg har stort sett gjennomført 4 ganger pr. mnd.	

Appendiks 5

Leksjonsopplegg brukt på de operative i distrikt A

Leksjon 1

AT – Trening IP4		
Utarbeidet av: XXX	Dato: 10.03.11	Sist revidert: 10.03.11

Læreforutsetninger:	IP4 fra XXX politidistrikt, med varierende ferdigheter / erfaring. Dette skal ikke være nytt stoff for deltagerne, men repetisjon fra tidligere treninger og leksjonen
Rammefaktorer:	Trenings tidspunkt: kl 1130 – 1300, tirsdager våren 2011. Sted: XXX ungdomsskole (Nedlagt skole). Tid til disp: 90 min (inkludert pauser) Antall deltagere: ca 15 - 25 deltagere. Antrekk: Arbeidsantrekk. Utstyr til leksjonen: Øvingspepper, Politiloven, politiinstruksen og våpenloven
Sikkerhetsbestemmelser og verneutstyr:	
Mål:	Kjenne til hjemmelsgrunnlaget ifm bruk av makt. Repetere og automatisere: enkel nedpress – 1 mot 1 og 2 mot 1, nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1, fra enkel nedpress til nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1 og ”4 mot 1”.
Innhold/henvisninger:	Vedlegg temaliste 2011 – AT, lærebok i arrestasjonsteknikk PHS.

Læreprosessen:

M otivasjon: kort om innledning/motivasjon for denne leksjonen/pensum

A aktivisering: deltagerne lærer ved å GJØRE selv, ikke bare se og høre, samt fokus på flest mulig repetisjoner for den enkelte

K onkretisering: TYDELIG og ENKEL forklaring, beskrive KONKRET hvordan delene av teknikk/taktikk/ferdighet utføres og viktige suksessfaktorer for den enkelte del (gjenkjennelse, sikkerhet, effektivitet, målbehandling og pri på sikkerhet)

V ariasjon VARIERE form og formidlingsmåte for å beholde motivasjon og konsentrasjon

I ndividualisering: KONKRET, positiv og TYDELIG retting av feil hos den enkelte. Forklar hva som er riktig utførelse, ikke nødvendigvis hele tida hva som er feil.

S amarbeid: Fokus på at både den som utfører OG evt observatører/makker skal gi hverandre tilbakemeldinger i treninga SAMT viktigheten av felles forståelse for tema og kommunikasjon i makkerparet/styrken.

Appendiks

Hva	Hvordan	Hvorfor	Tid
Personlig administrasjon			
1. Innledning/presentasjon:	<p>Presentere leksjonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informere om PM satsning på ”15min AT” for vår og andres sikkerhet. <p>Leksjonen i dag:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hjemmelsgrunnlag. - Posisjonering. - Repetere teknikkene: <ul style="list-style-type: none"> - Enkel nedpress. - Nedleggelse bakover. - Fra enkel nedpress til nedleggelse bakover. <ul style="list-style-type: none"> - 4 mot 1. <p>Fokus vil være på riktig utførelse, før tempo blir satt opp. Denne leksjonen skal legge grunnlaget for at deltakerne skal få noe ut av ”miljøtreningen” på leksjon 2 (onsdager), hvor de får prøvd seg litt mer.</p>	Motivere for leksjonen.	05min
2. Mål med leksjonen.	<p>Kjenne til hjemmelsgrunnlaget ifm bruk av makt. Repetere og automatisere: enkel nedpress – 1 mot 1 og 2 mot 1, nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1, fra enkel nedpress til nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1 og ”4 mot 1”.</p> <p>Alle skal henge med slik at de får mest mulig ut av ”Miljøtreningen på onsdag.</p>		
3. Hjemmelsgrunnlag, og presentasjon av Arrestasjonsteknikk – Lokal trening.	Presentere leksjonsopplegg for lokal AT.		15min
4. Oppvarming.	<p>Varme opp/tøye store og små muskelgrupper.</p> <p>Fokuser på deltakernes sikkerhet.</p> <p>IKKE TA AV!</p>	Forberede kroppen brå bevegelser, og på den måten unngå skader.	05min
5. Posisjonering.	Spørre deltakerne hvordan de pleier å posisjonere seg?		05min

Appendiks

	<ul style="list-style-type: none"> - Første kontakt litt på avstand? - Vurdere motstanderen - Velge innfallsmetode - Kontakt grep - Best på arm - Fra avstand, rett inn i grepsfasen. 		
6. Enkel nedpress.	<p>Instruktør/deltaker viser enkel nedpress 1 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p> <p>Instruktør/deltaker viser enkel nedpress 2 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p>		10min
7. Nedleggelse bakover.	<p>Instruktør/deltaker viser nedleggelse bakover 1 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p> <p>Instruktør/deltaker viser nedleggelse bakover 2 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p>		10min
8. Fra enkel nedpress til nedleggelse bakover.	<p>Instruktør/deltaker viser fra enkel nedpress til nedleggelse bakover 1 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p> <p>Instruktør/deltaker viser fra enkel nedpress til nedleggelse bakover 2 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p>		10min
9. "4 mot 1".	<p>Instruktør/deltaker viser 4 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p>		10min

Appendiks

	Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.		
10. Oppsummering / måloppnåelse	Evaluering av leksjonen / øvelsen / spørsmål?		05min

Leksjon 2:

	AT – Trening IP4		
Utarbeidet av: xxx	Dato: 24.08.11	Sist revidert: 24.08.11	

Læreforutsetninger:	IP4 fra xxx politidistrikt, med varierende ferdigheter / erfaring. Dette skal ikke være nytt stoff for deltagerne, men repetisjon fra tidligere treninger og leksjonen
Rammefaktorer:	Trenings tidspunkt: torsdager høsten 2011, kl 0915 – 1040 / kl 1215 - 1340 Sted: Gymsal xxx ungdomsskole (Nedlagt skole). Tid til disp: 90 min (inkludert pauser) Antall deltagere: ca 12 - 20 deltagere. Antrekk: Arbeidsantrekk. Utstyr til leksjonen: Slagputer, ekstra batonger og førstehjelpsutstyr.
Sikkerhets-bestemmelser og verneutstyr:	
Mål:	Repetere og automatisere: enkel nedpress – 1 mot 1 og 2 mot 1, nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1 og "4 mot 1".

Appendiks

Innhold/henvisninger:	Vedlegg temaliste 2011 – AT, lærebok i arrestasjonsteknikk PHS.

Læreprosessen:

M otivasjon: kort om innledning/motivasjon for denne leksjonen/pensum

A aktivisering: deltagerne lærer ved å GJØRE selv, ikke bare se og høre, samt fokus på flest mulig repetisjoner for den enkelte

K onkretisering: TYDELIG og ENKEL forklaring, beskrive KONKRET hvordan delene av teknikk/taktikk/ferdighet utføres og viktige suksessfaktorer for den enkelte del (gjenkjenning, sikkerhet, effektivitet, målbehandling og prioritet på sikkerhet)

V ariasjon VARIERE form og formidlingsmåte for å beholde motivasjon og konsentrasjon

I ndividualisering: KONKRET, positiv og TYDELIG retting av feil hos den enkelte. Forklar hva som er riktig utførelse, ikke nødvendigvis hele tida hva som er feil.

S amarbeid: Fokus på at både den som utfører OG evt observatør/makker skal gi hverandre tilbakemeldinger i treninga SAMT viktigheten av felles forståelse for tema og kommunikasjon i makkerparet/styrken.

Hva	Hvordan	Hvorfor	Tid
Personlig administrasjon			0915
1. Innledning/presentasjon:	Presentere leksjonen:	Motivere for leksjonen.	05min

Appendiks

	<ul style="list-style-type: none"> - Repetisjon av teknikkene: - Håndjernspåsett. - Trekk av batong. - Slag - Knespark - Spark <p>(5 min pause)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enkel nedpress. - Nedleggelse bakover. - 4 mot 1. <p>Fokus vil være på riktig utførelse, før tempo blir satt opp. Denne leksjonen skal legge grunnlaget for at deltakerne skal få noe ut av "miljøtreningen" på leksjon 2, hvor de får prøvd seg litt mer.</p>		
2. Mål med leksjonen.	<p>Repetere og automatisere: enkel nedpress – 1 mot 1 og 2 mot 1, nedleggelse bakover – 1 mot 1 og 2 mot 1, og "4 mot 1".</p> <p>Alle skal henge med slik at de får mest mulig ut av neste leksjon, hvor det blir litt mer "fart".</p>		0920 / 1220
3. Sette på / ta av håndjern.	Instruktør viser korrekt måte å sette på og ta av håndjern på medgjørlig person.		05min 0925 / 1225
4. Oppvarming.	Varme opp/tøye store og små muskelgrupper.	Forberede kroppen brå bevegelser, og på den	05min

Appendiks

	<p>Fokuser på deltakernes sikkerhet.</p> <p>IKKE TA AV!</p>	måten å unngå skader.	0930 / 1230
<p>5. Trekk av batong. (gjøres som en del av oppvarmingen)</p>	<p>Deltagerne går sammen to og to og stiller seg med ansiktet mot hverandre på hver sin side av gymsalen. Viktig med plass mellom deltakerne for å unngå å bli truffet av batongen. Ser hverandre i øyne og forsøker å trekke batong før den andre... (god gammel western duell).</p>	<p>Forberede kroppen brå bevegelser, og på den måten å unngå skader.</p>	<p>10min</p> <p>0940 / 1240</p>
<p>5. Slag, kne og spark mot pute. (gjøres som en del av oppvarmingen)</p>	<p>Deltakerne fordeler seg på slagputene, 5 stk.</p> <p>Deltakerne skal på kommando:</p> <p>"1": slag mot pute.</p> <p>"2": Kne mot pute.</p> <p>"3": Spark mot pute. (Side spark, markør må flytte puten)</p>	<p>Forberede kroppen brå bevegelser, og på den måten å unngå skader.</p>	<p>10min</p> <p>0950 / 1250</p>
<p>6. Pause</p>	<p>VANN!</p>		<p>05min</p> <p>0955 / 1255</p>
<p>7. Enkel nedpress.</p> <p>3 deltakere går sammen og prøver på hverandre. Den som ser på skal evaluere utførelsen.</p>	<p>Instruktør/deltaker viser enkel nedpress 1 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Instruktør/deltaker viser enkel nedpress 2 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p>		<p>15min</p> <p>1010 /</p>

Appendiks

	Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.		1310
<p>8. Nedleggelse bakover.</p> <p>3 deltakere går sammen og prøver på hverandre. Den som ser på skal evaluere utførelsen.</p>	<p>Instruktør/deltaker viser nedleggelse bakover 1 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p> <p>Instruktør/deltaker viser nedleggelse bakover 2 mot 1. Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p> <p><i>Dersom det blir tid, legge inn "Fra enkel nedpress til nedleggelse bakover".</i></p>		<p>15min</p> <p>1020 /</p> <p>1320</p>
<p>9. "4 mot 1".</p>	<p>Instruktør/deltaker viser 4 mot 1.</p> <p>Instruktør/deltakere kommer med innspill.</p> <p>Deltakerne går sammen og prøver på hverandre.</p>		<p>15min</p> <p>1035 /</p> <p>1335</p>
<p>10. Oppsummering / måloppnåelse</p>	<p>Evaluering av leksjonen / øvelsen / spørsmål?</p> <p>Oppstart neste leksjon kl 1050 / 1350</p>		<p>05min</p> <p>1040 /</p> <p>1340</p>

Leksjon 3:

**AT 2 IP4, Høsten 2011
AT løype**

Tidspunkt: Torsdager
Tid til rådighet: 60 min, inkl. pauser.
Elever: 12 - 20 IP4.
Utstyr: Øvingspepper, Slagputer, sperrebånd, ekstra battonger og førstehjelpsutstyr.

AT løype:

Gymsalen deles i fire poster, ved hjelp av sperrebånd.

Leksjonen forutsetter at usikkerhet rundt utførelsen av de forskjellige teknikkene er løst under timen "AT 1 IP4 Høsten 2011". Fokus er vekslings på de ulike teknikkene og tidspress.

NB! Ikke la tidspress gå utover sikkerhet!

En markør pr. post. De andre stiller på rekke. Når førstemann er ferdig med post 3 starter andre mann osv. Dette for å unngå kø ute i løypen. Meningen med løypen er å ha stort tempo / stress under utførelsen av teknikkene (vurder avstand etter antall elever). Bytt markører etter behov / etter hvert som deltakere blir ferdig med to runder. Dersom mulig prøv å unngå for store markører. Bruk også "de friskeste" markørene der noen skal legges i bakken. Vurder tidtaking for å få opp tempo. Minst 2 runder pr deltaker (vurder tida).

Husk å drikke underveis!

(kl: 1055 / 1355)

Sirkel 1, ca 15 min:

Post 1: Slag mot pute (flere).

Post 2: Enkel nedpress.

Post 3: Knespark i pute

Post 4: Nedleggelse bakover

(kl:1110 / 1410)

Sirkel 2, ca 15 min:

Post 1: Sidespark på pute

Post 2: Slag på pute

Post 3: Trekk av batong mot mann med kniv. (Gå med "garden" oppe inn i neste ring).

Post 4: Slag med batong, høyre venstre mot pute.

(kl:1125 / 1425)

Pause 5 min

(kl:1130 / 1430)

Sirkel 3, ca 15 min: (Med pistol)

Post 1: Trekke: battong ?/ Pepper? / pistol? På markørs kommando. Hold våpen/"garden" oppe til du er inne i neste ring.

Post 2: Hylstre våpen og pågripe person.

Post 3: Trekke: battong ?/ Pepper? / pistol? På markørs kommando. Hold våpen/"garden" oppe til du er inne i neste ring.

Post 4: Hylstre våpen og pågripe person.

(kl:1145 / 1445)

Alternativ sirkel / øvelser.

Sirkel 4, ca 15 min: (Med pistol)

(Vise fall teknikk og teknikk for spark fra bakken).

Post 1: Fra bakken, forsvare deg mot kniv med spark og komme deg unna.

Post 2: Pågripe person

Post 3: Trekk av pistol mot mann med kniv

Post 4: Hylstre våpen, pågripe mann som slipper kniv på kommando.

Leksjon 4:

AT – Miljøtrening for IP4

Onsdager, våren 2011

Tidspunkt: Onsdager 1130-1330.
Tid til rådighet: 90 min, inkl. pauser. (1130-1140 oppvarming, 1140-1225 / 1230-1315)
Elever: 18 – 30 IP4.
Utstyr: Øvingspepper, Slagputer, sperrebånd.

Tidsplan:
1130-1140 (10min) Oppvarming, og info om treningen
1140-1215 (35min) To deling, en gruppe: “AT løype”.
1215-1250 (35min) To deling, en gruppe: “Miljøtrening”.

45 min AT løype:

Gymsalen deles i fire poster, ved hjelp av sperrebånd.

Leksjonen forutsetter at usikkerhet rundt utførelsen av de forskjellige teknikkene er løst under timen “Grunnteknikker”. Fokus er veksling på de ulike teknikkene og tidspress.

NB! Ikke la tidspress gå utover sikkerhet!

En markør pr. post. De andre stiller på rekke. Når førstemann er ferdig med post 3 starter andre mann osv. (vurder avstand etter antall elever). Bytt markører etter hver runde. Vurder tidtaking for å få opp tempo.

Sirkel 1, ca 15 min: (Uten belte)

Post 1: Fra kontakt grep, enkel nedpress.

Post 2: Fra best på arm, enkel nedpress.

Post 3: Fra kontaktgrep, Nedleggelse bakover

Post 4: Fra kontakt grep, enkel nedpress til nedleggelse bakover.

Vann!

Sirkel 2, ca 15 min: (Med batong)

(Kort repetisjon av spark og slag).

Post 1: Spark på pute

Post 2: Slag på pute

Post 3: Trekk av batong mot mann med kniv.

Post 4: Slag med batong, høyre venstre mot pute.

Vann!

Alternativt, hvis tid:

Sirkel 3, ca 15 min: (Med pistol)

(Vise fall teknikk og teknikk for spark fra bakken).

Post 1: Fra bakken, forsvare deg mot kniv med spark og komme deg unna.

Post 2: Pågripe person

Post 3: Trekk av pistol mot mann med kniv

Post 4: Hylstre våpen, pågripe mann som slipper kniv på komando.

45 min AT miljøtrening:

Patruljene skal benytte innlærte AT teknikker og da med utgangspunkt fra enten ”kontakt grep” eller ”best på arm”.

Håndjern skal settes på (kuttet ved dårlig tid). Arrestant skal legges over i sideleie etter HJ påsett.

Fokusere på samarbeid mellom tj.personene.

Ordinær polititaktikk skal benyttes (Fremrykning/oppstilling på dør/entring)

Det vil ikke bli gitt noen foranledning. Det skal trenes på bruk av ulike A-teknikker i ulike miljøer.

For at alle skal få prøvd seg skal markørspillet gå på rundgang. Den som sist pågrep (ved to eller flere som pågriper er det den som tar venstre arm) skal være markør ved neste gjennomføring.

Dele opp (den ene halvdelen) i 2-3 grupper!

Miljø: Oppstilling på dør, ca 5 min.

Fra oppstilling på dør, våpen i hylster, pågripe person som åpner døren ved hjelp av enkel nedpress. De andre entrer på vanlig måte.

Miljø: Oppstilling på dør, ca 5 min.

Fra oppstilling på dør, våpen i hånden, griper pågriper person som åpner døren ved hjelp av enkel nedpress. De andre entrer på vanlig måte.

Miljø: Oppstilling på dør, ca 5 min.

Fra oppstilling på dør, våpen i hylster, pågripe person inne i rommet ved å benytte 4 mot 1.

Miljø: Trang gang, ca 5 min.

1 mot 1 enkel nedpress.

Miljø: Trang gang, ca 5 min.

1 mot 1 nedleggelse bakover.

Miljø: Trang gang, ca 5 min.

4 mot 1.

Miljø: Åpent, ca 5 min.

1 mot 1, markør løper mot med pute. Trekke batong og slå (bryt fartsretningen).

Miljø: Åpent, ca 5 min.

1 mot 1, markør løper mot med pute. Trekke pistol og avgi ild (bryt fartsretningen).

TILLEGSTRENING; KORTE LEKSJONER MED ARRESTASJONTEKNIKK

Trening i arrestasjonsteknikk (AT) – lokal trening

XXX politidistrikt skal i løpet av 2011 avholde 10 timers trening i AT for alt innsatspersonell (IP-3/IP-4/IP-5) Jfr. Temaliste for 2011 utgitt av Politihøgskolen (PHS).

IP-4 skal ha 6 treningsdager med diverse operative disipliner i løpet av året. Disse avvikles med tre dager på våren og tre dager på høsten. Vi har ca 6 timers trening hver gang, dvs. 6 timer x 6 dager = 36 timer. Resterende 4 timer skal benyttes til AT trening lokalt på hver stasjon.

Ut fra tidligere analyser av vold og trusler, ser man at mange av hendelsene skjer i forbindelse med pågripelser.

AMU har derfor tatt initiativ til et forebyggende tiltak med systematisering av AT treningen. En studie fra PHS viser at det er viktig med små drypp av trening i hverdagen av flere grunner:

- Gir selvtillit for den enkelte i situasjonen
- Ha en klar strategi – trygghet
- Forebygging – mindre skader både på tjenesteperson og gjerningsperson
- I forhold til skader står en sterkere hvis man kan vise til utført trening på spesifikke treninger
- Kan bidra til god samhandling på hvert lag.

Tanken er at tjenestepersoner på ordensavdelingene, personell på lensmannskontor som dekker opp helgetjenesten, samt hundetjenesten **skal trene 15 minutter med AT hver uke.** I løpet av et år vil dette gi flere timer enn oppsatt, men dette ses på som en så viktig ordning at dette skal gjennomføres.

Hvert tjenestested kan lage lokale rutiner på gjennomføringen av dette, men det kan være greit å følge opp f.eks paroler/tjenesteutsetting med en 15 minutters AT økt.

Denne ordningen er forankret i ledergruppen, og er ment som en prøveordning i 2011. Operasjonssentralen skal forsøke å skjerme personellet i tiden for AT treningen. Her må det være en dialog mellom skiftleder og opera.

Hvert tjenestested skal legge til rette for at AT treningen kan gjennomføres.

Skiftleder på politistasjonene, eldstemann på lensmannskontor og hundepatruljen er ansvarlig for at AT treningen blir gjennomført.

Det skal føres et oppmøteskjema for hver trening. Det skal rapporteres til leder orden/lensmann/hundetjenesten etter hver måned. Disse skjemaene skal videresendes disse til AMU.

Vedlagt følger forslag på hvordan leksjonene kan legges opp.

Gjennomføringen av leksjonen skal være på en slik måte at man ikke blir svett, og forsiktighet skal utvises for å unngå skader. Kan være en fordel med noe oppvarming av armene/skuldrene før oppstart.

XXX

Pob/UEH leder

Momenttrening – ca 15 min pr. leksjon.

Leksjon 1:

Hjemmelsgrunnlag:

Politi-loven § 6:

Ikke benytte sterkere midler uten av svakere midler antas utilstrekkelig eller uhensiktsmessig eller forgjeves har vært forsøkt.....

(Maktstigen)

Politiet kan anvende makt under tjenesteutførelsen i den grad det er nødvendig og forsvarlig

Politiinstruksen § 3-2:

Politiet kan benytte makt under iverksettelse og gjennomføring av tjenestehandling(lov/sedvane) eller klart nødvendig og forsvarlig

Håndjern (eller annen båndsel)

Kan anvendes mot person som under **pågrepelse** eller **transport** truer med eller gjør seg skyldig

i vold, eller forholdene gir grunn til frykt for at vedkommende vil utøve vold eller flykte

Dessuten mot personer som forsøker å påføre seg skade, og ellers for å forhindre forspillelse av bevis.

Våpeninstruksens § 17:

Slag og gassvåpen må bare nyttes i særlige faresituasjoner eller når tjenestehandling ikke kan gjennomføres uten at politimann utsettes for skade.

Rundskriv 2007/011 : Viktighet ved bruk av sideleie:

Demonstrere sideleie.

Posisjonering/utgangsstilling og bevegelse:

Med utgangsstilling menes hvordan man posisjonerer seg i forhold til personen(e) vi står overfor.

De fleste situasjoner løses uten maktbruk, men viktig å stå slik at man hurtig kan respondere på personens utfall. Ved utfall kan man trekke seg tilbake, eller aksjonere/forflytte seg mot personen (benytte pågrepelsesteknikk).

Ut fra situasjonen kan man:

- Opprettholde avstand og ha en dialog med personen. (stå skråstilt, tenk på armenes stilling)
- Gå inn i kontaktposisjon – ut fra situasjonen kan man sette på håndjern medgjørlig eller benytte pågrepelsestekniker (enkel nedpress/nedleggelse bakover). Hold rundt håndledd og på overarm på personen, stå skråstilt med beina.
- Gå inn i ”best på arm” posisjon for deretter å benytte en pågrepelsesteknikk.

- Gå rett inn i en pågripelsesteknikk (enkel nedpress/nedleggelse bakover). ”Sleide” inn mot personen.

Leksjon 2:

Enkel nedpress:

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 44

Instruktør viser hele teknikken: fra avstand/fra ”best på arm”/fra kontaktposisjon.

(slik at deltakerne får forståelse for hvilken teknikk som skal trenes)

Deretter viser instruktøren inngangstreningen på teknikken fra alle tre avstander. Viser hva deltakerne skal gjøre.

Momenttrening:

- Inngangstrening på enkel nedpress fra avstand til personen er ute av balanse fremover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening fra ”best på arm” til personen er ute av balanse fremover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening på enkel nedpress fra kontaktposisjon til personen er ute av balanse fremover. (Ikke legge personen ned)

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd.

Kan evt. benytte enkel nedpress ”med forsterkning”. (skyv albuen oppover – deretter presse den ned)

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra side

Leksjon 3:

Enkel nedpress – 2 mot 1:

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 68

To tjenestepersoner mot en arrestant (markør) 2 mot 1

Samme oppbygging av leksjonen som leksjon 2, men to tj. personer øver på inngangen samtidig.

Momenttrening:

- Inngangstrening på enkel nedpress fra avstand til personen er ute av balanse fremover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening fra ”best på arm” til personen er ute av balanse fremover.

(Ikke legge personen ned)

- Inngangstrening på enkel nedpress fra kontaktposisjon til personen er ute av balanse fremover. (Ikke legge personen ned)

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd. Kan evt. benytte enkel nedpress ”med forsterkning”. (skyv albuen oppover – deretter presse den ned)

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra siden.

Leksjon 4:

Nedleggelse bakover (med fotsperre)

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 50

Instruktør viser hele teknikken: fra avstand/fra ”best på arm”/fra kontaktposisjon. (slik at deltakerne får forståelse for hvilken teknikk som skal trenes)

Deretter viser instruktøren inngangstreningen på teknikken fra alle tre avstander. Viser hva deltakerne skal gjøre.

Momenttrening:

- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra avstand til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra ”best på arm” til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra kontaktposisjon til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd.

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra siden.

Leksjon 5:

Nedleggelse bakover (med fotsperre) – 2 mot 1:

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 72

To tjenestepersoner mot en arrestant (markør) 2 mot 1

Samme oppbygging av leksjonen som leksjon 4, men to tj.personer øver på inngangen samtidig.

Momenttrening:

- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra avstand til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra ”best på arm” til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra kontaktposisjon til personen er ute av balanse bakover. (Ikke legge personen ned)

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd.

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra siden.

Leksjon 6:

Fra enkel nedpress – til nedleggelse bakover – 2 mot 1:

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 76

To tjenestepersoner mot en arrestant (markør) 2 mot 1

Samme oppbygging av leksjonen som tidligere leksjoner, med to tj.personer som øver på inngangen samtidig.

Momenttrening:

- Inngangstrening på enkel nedpress fra avstand med 2 tj.personer – markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”bakover”). Tj.personene skifter grep og går inn i teknikken nedleggelse bakover. Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom enkel nedpress og nedleggelse bakover som skal drilles.
- Inngangstrening fra ”best på arm” med 2 tj.personer - markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”bakover”). Tj.personene skifter

grep og går inn i teknikken nedleggelse bakover. Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom enkel nedpress og nedleggelse bakover som skal drilles.

- Inngangstrening på enkel nedpress fra kontaktposisjon med 2 tj. personer - markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”bakover”). Tj.personene skifter grep og går inn i teknikken nedleggelse bakover. Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom enkel nedpress og nedleggelse bakover som skal drilles.

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd.

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra side

Leksjon 7:

Fra nedleggelse bakover – til enkel nedpress – 2 mot 1:

Se lærebok i arrestasjonsteknikk, PHS, s. 80

To tjenestepersoner mot en arrestant (markør) 2 mot 1

Samme oppbygging av leksjonen som tidligere leksjoner, med to tj.personer som øver på inngangen samtidig.

Momenttrening:

- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra fra avstand med 2 tj.personer – markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”fremover”). Tj.personene skifter grep og går inn i teknikken enkel nedpress. Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom nedleggelse bakover og enkel nedpress som skal drilles.
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra ”best på arm” med 2 tj.personer - markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”fremover”). Tj.personene skifter grep og går inn i teknikken enkel nedpress. Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom nedleggelse bakover og enkel nedpress som skal drilles.
- Inngangstrening på nedleggelse bakover fra kontaktposisjon med 2 tj. personer - markør stritter litt imot – kommunikasjon mellom tj.personene (rop ”fremover”). Tj.personene skifter grep og går inn i teknikken enkel nedpress.

Teknikken avbrytes idet balansebrudd er oppnådd. Behøver ikke å legge personen ned, da det er skifte mellom nedleggelse bakover og enkel nedpress som skal drilles.

La deltakerne gjøre inngangen gjentatte ganger, for å automatisere utførelsen. Markøren skal ikke gjøre motstand, da hele poenget med øvelsen er mange repetisjoner.

Viktig!: Instruktør må kontrollere at deltakerne har forstått prinsippet ved balansebrudd.

Deltakere som behersker øvelsen godt kan øve med inngang på venstre arm, inngang bakfra og fra siden.

Appendiks 6

Leksjonsopplegg brukt på de operative i distrikt B

Leksjon 1:

UNDERVISNINGSPLAN

POLITIET

Politihøgskolen

År: 2011 leksjon 1

Kurs: Trening for IP4 og IP5

Leksjon: IP-3

Utarbeidet av: Pfb. XXX

Tj. sted: XXX

Tema: AT

Instruktør: Pfb. XXX

1. Læreforutsetninger:

Deltakerne er polititjenestepersoner med varierende erfaring, som tjenestegjør i xxx politidistrikt - driftsenhetene xxx.

Deltagerne har variert motivasjon for læring, men har en del kunnskap på området og forståelse for- og ser viktigheten av slik trening. Mannskapene trenger repetisjon både teoretisk og praktisk

2. Rammefaktorer:

Instruktør: Pfb. XXX/pb. XXX/pfb. XXX

Tid: 8 timer

Sted: XXX

Antall deltagere/elever: Ca. 20 hver runde

Markør: Instruktør/deltaker

Utstyr: Utstyret som er i belterigg/lettvest.

Bekledning deltakere: Feltuniform og belterigg/lettvest.

Risikovurdering/sikkerhet: Se eget skjema.

Annet:

3. Undervisningsmål:

Etter endt leksjon skal elevene:

Kunnskapsmål:

- kunne redegjøre for innholdet i politilovens § 6, maktpyramiden, våpeninstruksens § 17 og politiinstruksens § 3-1 og § 3-2
-

Ferdighetsmål:

- kunne riktig nedleggelse bakover til håndjernsposisjon, alene og sammen med makker
- være bedre på å sette på håndjern mer effektivt
- kjenne til teknikken "fra nedleggelse bakover – til enkel nedpress.
- kunne "best på arm"
- kunne "4 mot 1"

4. Innhold:

Leksjonen skal inneholde kort teori, oppvarming, repetisjon av teknikker og uttøying.

Kilder/forankring: Politihøgskolens emnehefte i arrestasjonsteknikk, politiloven, våpeninstruksens og politiinstruksens.

5. Læringsprosessen

Hva	Hvordan	Hvorfor	Tid
Introduksjon	Verbalt	Slik at deltakerne har oversikt over hva de skal trenes i gjennom to timer.	10 min
Teori: Motivere i forhold til å "bli sett i kortene." "Veldig kort gjennomgang av politilovens § 6, PHS's AT-bok, maktpyramiden, våpeninstruksens § 17 og politiinstruksens § 3-1 og § 3-2, farene ved halsgrep og mageleie	Verbalt –	Rask repetisjon fra forrige trening, friske opp å bevisstgjøre deltakerne.	30 min
Håndjernpåsett	Se opplegg nedenfor	Se status	15 min
Nedleggelse bakover over i håndjernsposisjon	Jfr emnehefte i arrestasjonsteknikk	Kunne teknikken	30 min
Enkel nedpress	Jfr emnehefte i arrestasjonsteknikk	Være kjent med teknikken	30 min
Best på arm	Jfr. emnehefte	Kunne teknikken	10 min
3 mot 1	Jfr. emnehefte	Kunne teknikken	10 min
4 mot 1	Jfr. emnehefte	Kunne teknikken	10 min
Diverse caser	Eget opplegg – XXX		e.n.o.
Grupper av 4. 3 grupper ser på 1 gruppe i ilden av gangen. 4 ulike scenarier			90 min.

Drille håndjernpåsett:

Instruktør repeterer nedleggelse bakover frem til håndjernpåsett og viser påsettet. Deretter øver/driller deltakerne på hverandre.

Instruktør viser alternativ for håndjernspåsett for medgjørlig arrestant. Deltakerne øver/driller på hverandre etterpå.

6. Vurdering etter endt leksjon

Evaluering foretas som en samtale mellom instruktør og deltakere etter endt leksjon, for å stadfeste om det må gjøres endringer til neste gjennomføring, samt for å høre om deltakerne føler at de har fått nytte av leksjonen.

Leksjon 2:

UNDERVISNINGSPLAN

POLITIET

Politihøgskolen

År: 2011 leksjon 2

Kurs: Trening for IP4 :4

Leksjon: Nov og des

Utarbeidet av: Pb. xxx

Tj. sted: xxx

Tema: AT

Instruktør: XXX

7. Læreforutsetninger:

Deltakerne er polititjenestepersoner med varierende erfaring, som tjenestegjør i XXX politidistrikt.

Deltagerne har variert motivasjon for læring, men har en del kunnskap på området og forståelse for- og ser viktigheten av slik trening. Mannskapene trenger repetisjon både teoretisk og praktisk.

8. Rammefaktorer:

Instruktør: Diverse

Tid: ca. 2 timer

Sted: ENO

Antall deltagere/elever: Mellom 8 og 15 stk.

Markør: Instruktør/deltaker

Utstyr: Utstyret som er i belterigg/lettvest.

Bekledning deltakere: Feltuniform og belterigg/lettvest.

Risikovurdering/sikkerhet: Se eget skjema.

Annet:

9. Undervisningsmål:

Ferdighetsmål:

- kunne riktig nedleggelse bakover til håndjernsposisjon, alene og sammen med makker
- være bedre på å sette på håndjern mer effektivt
- kjenne til teknikken "fra nedleggelse bakover – til enkel nedpress.
- kunne "best på arm"
- bli bedre på bruk av teleskopbatong og pepper.

10. Innhold:

Leksjonen skal inneholde oppvarming, repetisjon av teknikker og uttøying.

Kilder/forankring: Politihøgskolens emnehefte i arrestasjonsteknikk, politiloven, våpeninstruksen og politiinstruksen.

11. Læringsprosessen

Hva	Hvordan	Hvorfor	Tid
Introduksjon	Verbalt	Slik at deltakerne har oversikt over hva de skal trenes i.	2 min
Oppvarming	Se opplegg nedenfor.	Forebygge skader, motivasjon.	5 min

Appendiks

(Konkurransen i beltedrill)	Eliminering av sistemann.	Bli bedre på å hente riktig utstyr fra belte og for å motivere litt gjennom å ha det litt morsomt.	5 min
Nedleggelse bakover over i håndjernsposisjon	Jfr emnehefte i arrestasjonsteknikk	Kunne teknikken	10 min
Enkel nedpress	Jfr emnehefte i arrestasjonsteknikk	Være kjent med teknikken	10 min
Øve på teknikken "fra nedleggelse bakover – til enkel nedpress.	Jfr emnehefte i arrestasjonsteknikk	Kjenne til teknikken	10 min
UTFORDRING	Deltakerne for presentert angrepet "strupetak forfra" i grupper, med utfordring om å finne et grep som er enkelt og fungerer godt for frigjøring. Hver gruppe skal fremføre grepet "sitt".	Aktivisere og motivere deltakerne med henblikk på å mestre.	15min.
"Best på arm" – 3/4 mot 1	Emnehefte	Kunne anvende metoden	10 min
"Dobbel nedpress"	Elevene øver parvis	Kjenne til teknikken. Øve praktisk bruk	20min
Total effektiv treningstid:			1 time
Total tid for pauser:			30 min